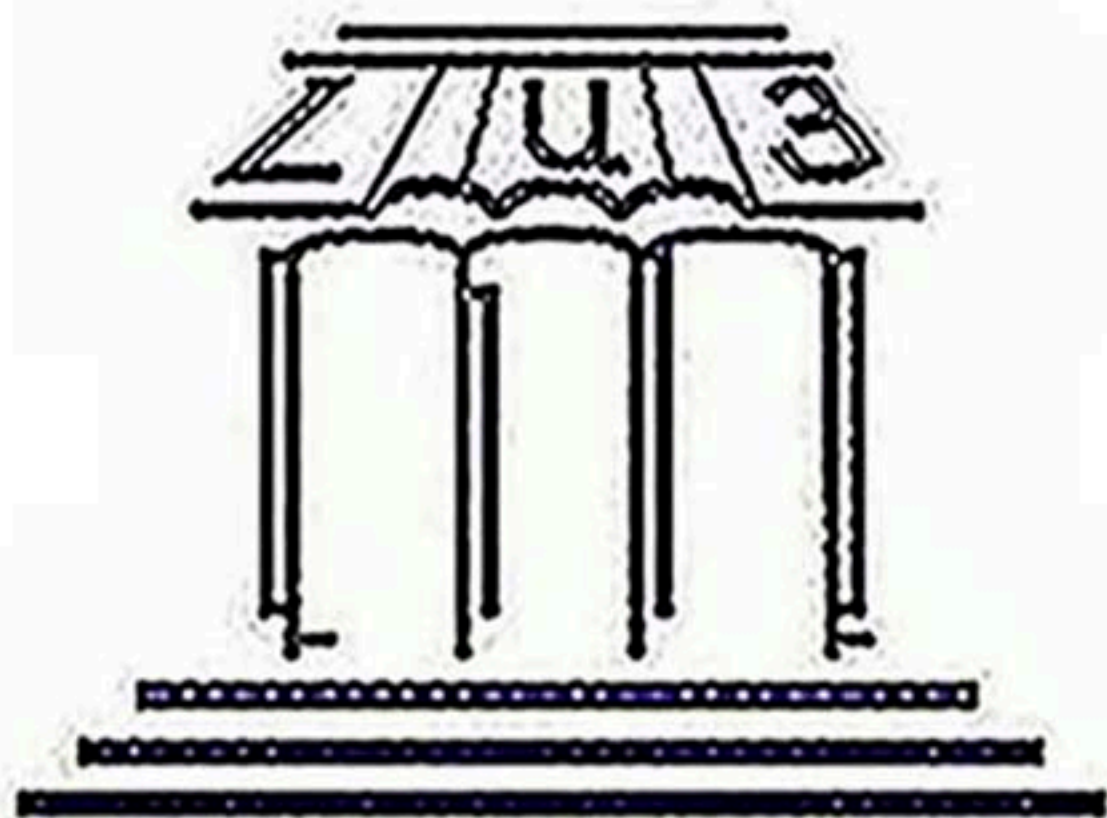

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մեր աշխատանքն արտասահմանում է «Մեդիաֆայնանս համայնքի»
օչ առնորդային իրաւաստութիւն 3.0» արտասահման

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported License. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>

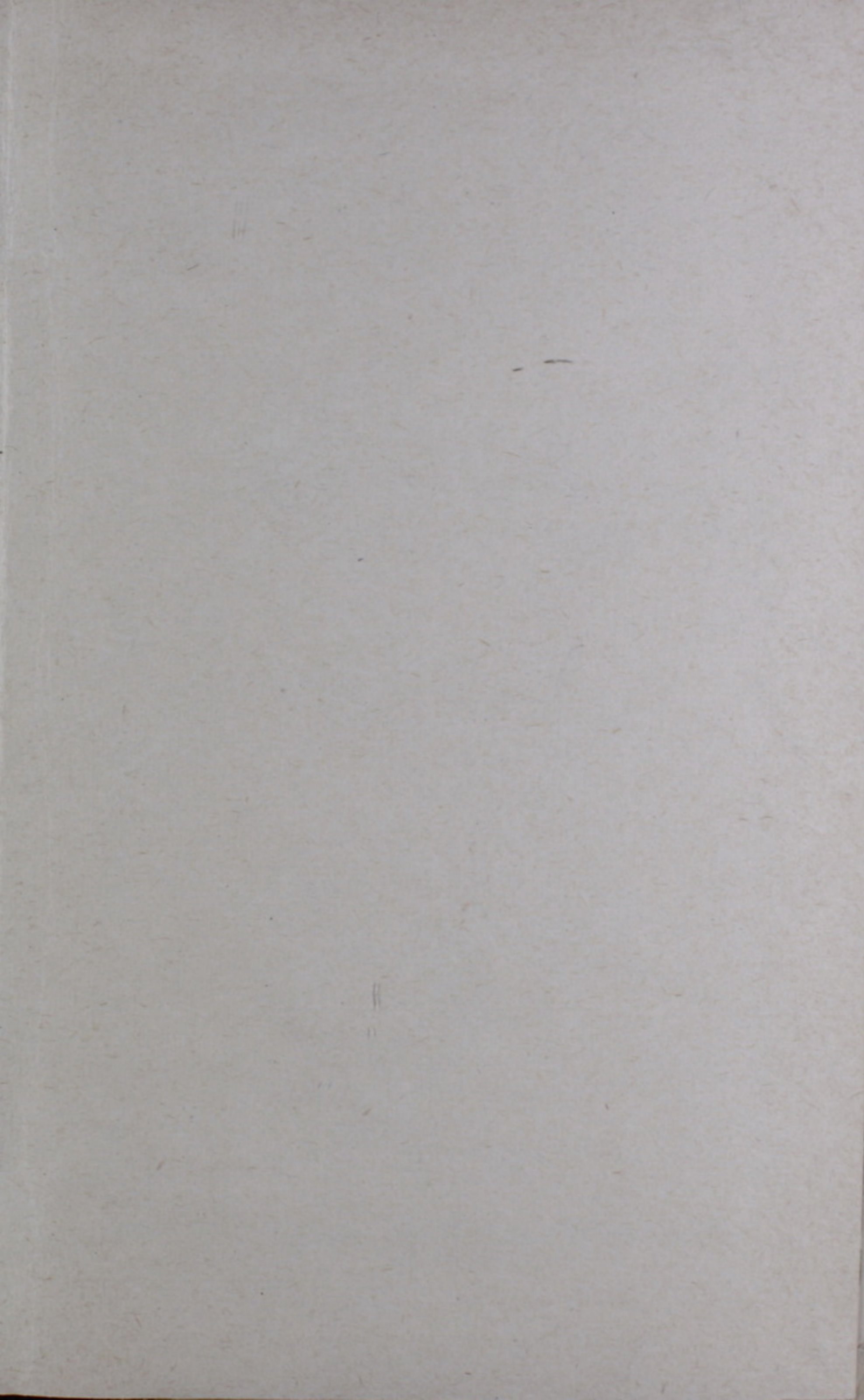
Դու կարող ես.

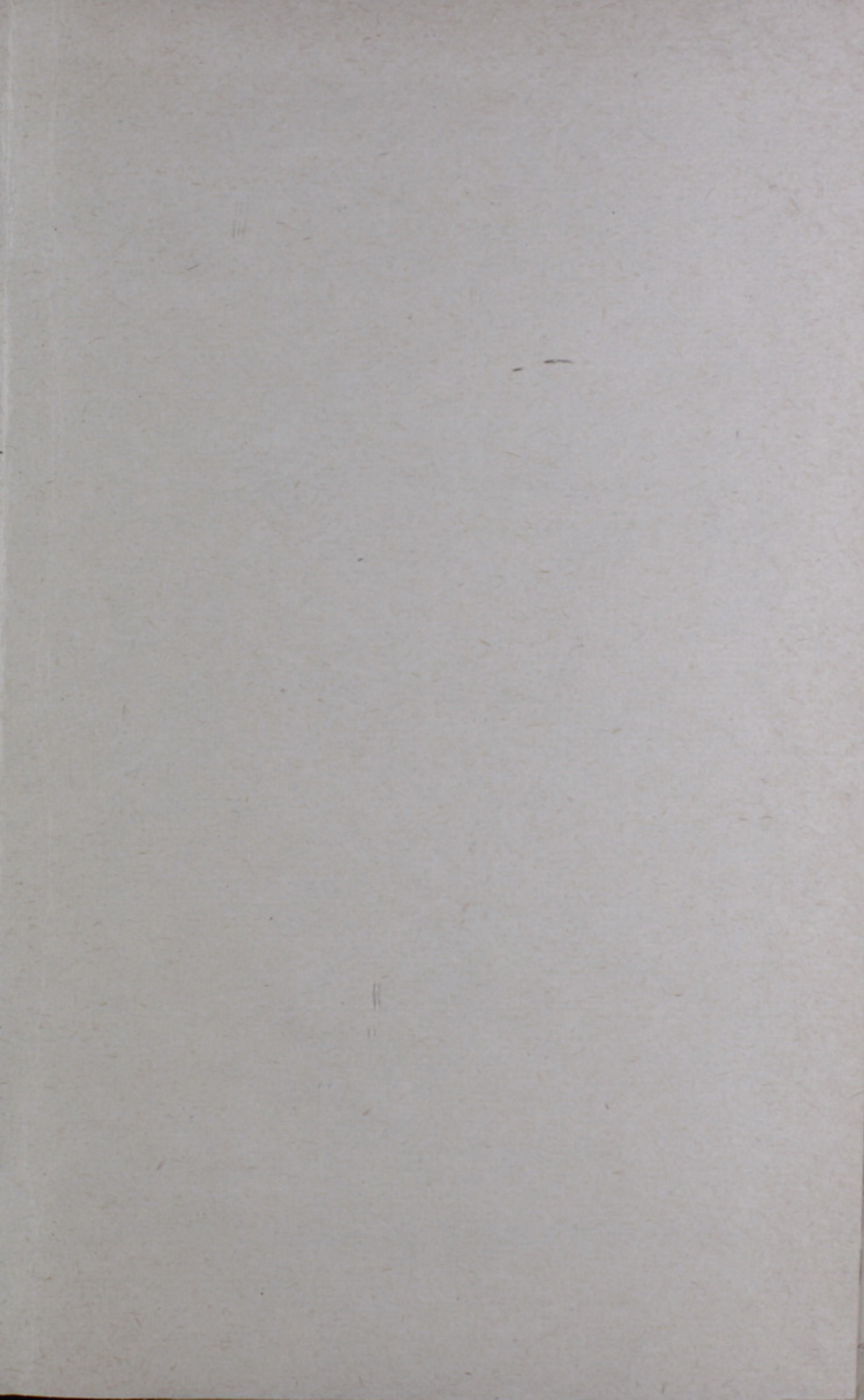
կրկնել, փոխարկել, փոխարկել և փոխարկել և փոխարկել
և փոխարկել և փոխարկել և փոխարկել և փոխարկել

Կոչ եւս կրկնել:

Նաեւ – <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>

Հոգի – <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>

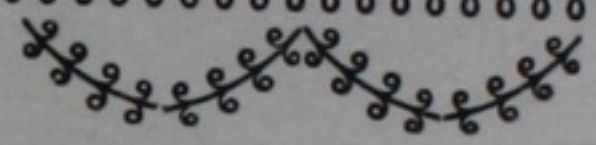
SP

891.99

Մ

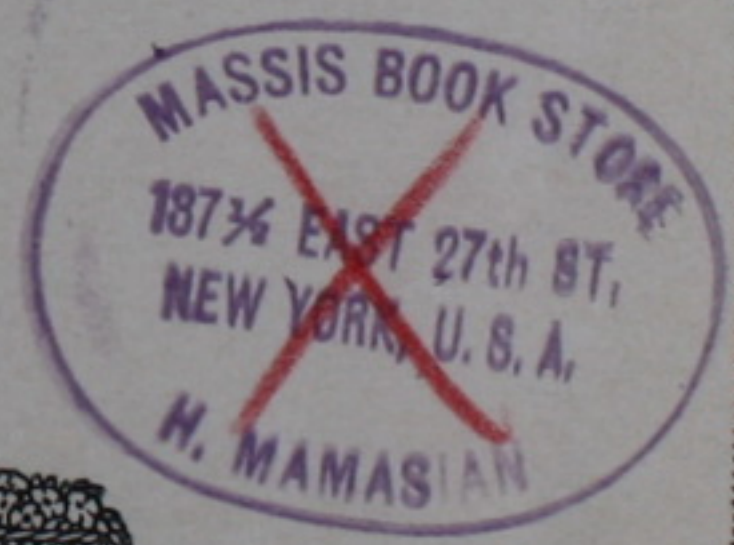
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՄԵԼԻՔ

ԻՆՏԵԼԻԳԷՆՏ ՍԱՐՄԱՂՆԵՐ

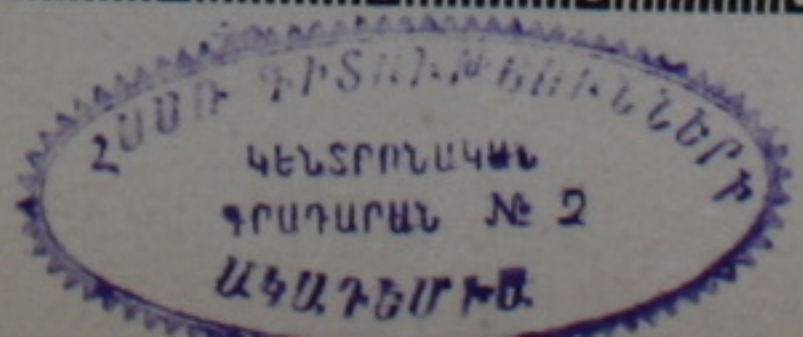
A II
29603

ԶԱԽԵՇՏ—ԵՐԿՈՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

36

ԼՕՍ ԱՆՋԵԼՆ, ԲԱԼԻՖՈՐՆԻԱ
1926

COPYRIGHT, 1926, BY A. MELIK

ALL RIGHTS RESERVED.

PRINTED BY YANKEE PRESS

2016 MAPLE AVENUE,

LOS ANGELES, CALIF.

ՀԵՂԻՆԱԿԻՑ ՆՈՒԷՐ ԱԼԷՔ ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆԻՆ

Ride si sapis.

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

ՍԻՍԱԿ, Իրաւագիտութեան ուսանող
ՄԻՍԱՔ, Արձանագործութեան ուսանող
ԳԻՍԱԿ, Բժշկութեան ուսանող
ՍԵԻԱԿ, Ճարտարապետութեան ուսանող
ՓԱՅԼԱԿ, Նկարչութեան ուսանող
ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ, Տնտեսագիտութեան ուսանող
ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ, Տանտիրուհի
ԶԻԶԻ, Խանութպանի աղջիկ
ՏԻԿԻՆ ԱՐՓԵՆԻԿ
ՕՐԻՈՐԴ ՎԱՐԴԵՆԻԿ
ՈՍՏԻԿԱՆ

Դէպքի վայրն է Փարիզ:

ԻՆՏԵԼԻԳԷՆՏ ՍԱՐՍԱՂՆԵՐ

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Վեցերորդ յարկի մի սենեակ, տանիքի տակ, եռանկիւնաւոր առաստաղով: Խորքում՝ դուռ, աջ կողմը՝ պատուհան: Ձախակողմը՝ մահնակալ, անկողինը խառնիխուռն: Երեք ոտքով լայն սեղան, չորրորդ ոտքի փոխարէն պարապ արկղ: Սեղանի վրայ գրքեր, թերթեր, թուղթեր: Լուացուելու խոռոր պնակ, պարապ շիշեր: Կօշիկ: Հնադարեան երկու անոռոնի աթոռ: Պատերի վրայ կոտրած հայելի, ինչ որ կասկածելի պատկերներ, թերթերից եւ հանդէսներից կտրուած դերասանուհիների եւ պարուհիների նկարներ:

Ընդհանուր աղփատութեան հետքեր:

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

Սիսակ, Միսաֆ, Գիսակ, Սեւակ: Մէկը աթոռի վրայ, երկրորդը սեղանի վրայ, միւսները գլորում են մահնակալի վրայ:

ԳԻՍԱԿ.— Անշուշտ, այդպէս է: Մեր Համալսարանի բժշկական մասնաճիւղի դիաղննական աշխատանոցին վերատեսուչը՝ Մուսիօ Քառնիէ խոստացած է քառթ մը տալ ինձ, որպէսզի փրօֆեսօր Վօրօնովին ներկայանամ: Ուրիշ կերպ անկարելի է այդ մեծանուն ոռոս դիտնականին հետ տեսակցիլ նոյն իսկ վայրկեանի մը համար, այնչափ զբաղուած է:

ՍԵՒԱԿ.— Կը կարծե՞ս թէ մամուլին մէջ այդ-
չափ աղմուկ հանած իր գիտական նորութիւնները
իրապէս լուրջ արժէք մը ունին:

ԳԻՍԱԿ.— Խեղճ ես: Եթէ ես այսչափ կարեւո-
րութիւն կ'ընծայեմ՝ կը նշանակէ որ արժէք ունին:
Գրեթէ վեց շաբաթ եղաւ, ինչ անոր հետ ժամադիր
ըլլալու փորձերը կ'ընեմ եւ նոր միայն յաջողեցայ,
Մուսիօ Քառնիէյին շնորհիւ: Այդ տեսակցութենէն
օգտուելով՝ անպատճառ շարք մը յօդուածներ պիտի
գրեմ սրբաւոր թերթերէն մէկուն, որոնք, անշուշտ
առաջին էջին վրայ պիտի դրուին:

ՍԵՒԱԿ.— Կը կարծե՞ս թէ փրօֆեսոր Վօրօնօվին
գիւտով իրապէս հնարաւոր է ծեր մարդ մը կամ պա-
ռաւ կին մը երիտասարդութեան վերադարձնել: Ինծի
պարզ դուարձարանութիւն մը կը թուի այդ ամենը:

ԳԻՍԱԿ.— Ոչ թէ կը կարծեմ, այլ բացարձակ
համոզուած եմ: Պիտի գիտնաս, որ ուրիշ մեծանուն
ռուս գիտնական մը՝ փրօֆեսոր Մեչնիքով՝ յայտ-
նագործեց ծերութեան միջբօյնները, որոնք եթէ հը-
նարաւոր ըլլայ մեռցնել մարդկային մարմնի մէջ՝
ալ ծերութիւն կոչուած չարիքը պիտի անհետանայ
աշխարհի վրայէն: Մեչնիքով մեռաւ, չկրնալով մի-
ջոց մը գտնել այդ ծերութեան միջբօյնները ոչնչա-
ցընելու համար, սակայն, իր հետեւորդներուն առ-
ջեւ ճամբայ մը բացաւ գիտական հոյակապ հետադո-
տութիւններ ընելու այդ ուղղութեամբ: Փրօֆեսոր
Վօրօնօվ, թէեւ տարբեր հողին վրայ կեցած՝ սա-
կայն նոյն վսեմ նպատակը կը հետապնդէ:

ՍԵՒԱԿ.— Իրա՞ւ է թէ ան կենդանիներու մար-
մինէն այլեւայլ միսեր անդամահատելով՝ զանոնք
ծերերու մարմնին վրայ կը փոխադրէ, այդ ձեւով
անոնց վերադարձնելով երիտասարդական աշխոյժն
ու կենսունակութիւնը:

ԳԻՍԱԿ.— (Հեղինակաւոր երեւոյթով) Կապիկ-
ներ եւ այծեր առայժմ:

ՍԻՍԱԿ.— Երբ հարստանամ՝ տիւղինա մը կա-
պիկներ պիտի գնեմ եւ զանոնք քչիկ մը քաղաքա-
կըրթեմ, եթէ ոչ խելքիս չի պառկիր անտառներէն
նոր բերած այդ մեր ցեղակիցներէն ինձ պէտք եղած
միսերը փոխ առնելու դադարիւրը: Կը վախնամ որ
անոնց կապկային հոգեբանութիւնն ալ ինծի փոխան-
ցուի:

ՄԻՍԱՔ.— Երբ կ'ընդունիս որ ինքդ կապիկնե-
րու ցեղակից ես՝ պատճառ մը չունիս անոնց հոգե-
բանութենէն խորշելու:

ՍԻՍԱԿ.— Տափակ սրախօսութեամբդ կը հաս-
տատես որ ինքդ բաղադրեալ ապուշ մըն ես: (Գիսա-
կին): Դուն այն ըսէ, Գիսա'կ, եթէ փրօֆեսօր Վօ-
րօնօվին գիւտը ընդհանուր գործածութեան դրուի՝
ալ աշխարհի վրայ սլառաւ աղջիկ չպիտի^օ մնայ:

ՍԵԻԱԿ.— Մեր ուզածն ալ այդ է: Պառաւներէն
ի՞նչ օգուտ:

ՄԻՍԱՔ.— Կեցցե՛ն բոլոր մատղաշ աղջիկները:
Վի'վ լա ժէօնէս:

ՍԵԻԱԿ.— (Գիսակին) Ե՞րբ յոյս ունիս թէ պի-
տի տեսնուիս փրօֆեսօր Վօրօնօվին հետ: Ես չատ
հետաքրքրուած եմ մանրամասնութիւնները հասկը-
նալու:

ԳԻՍԱԿ.— (Հպարտ) Հաւանաբար յառաջիկայ
ուրբաթ օրը: Անոր հետ տեսնուիլ չատ աւելի դժ-
ւար է, քան Ֆրանսայի նախագահին հետ: Աշխարհի
ամեն կողմերէն հաղարաւոր մարդիկ կուգան, նոյն
խիստ արքայական ծագում ունեցող մեծանուն անձեր,
որոնք կը փափաքին գիտական հեղինակաւոր խօսք
մը լսել անկէ՝ կենսական ծանրակշիռ հարցերու
շուրջ: Ո՞ր մէկուն գոհացում տայ: Անկարելի է:

ՄԻՍԱՔ. — Դուն, Սեւակ, Դարդէյի նոր մար-
մարէ արձանը տեսա՞ր, «Խորհուրդ» անունով: Կը
ներկայացնէ ծեր մարդ մը, որ գրկին մէջ առած է
նորածին մանկիկ մը, եւ անոր ոտքերուն մօտ կա-
տու մը՝ իր ձագերով: Ծերունիին նախապետական
ալեհեր գլուխը, իր օտարոտի խոհուն նայուածքը,
որ կը թափառի մանկան եւ կատուի ձագերուն վրայ,
կարծես լուծելու համար կենսական գերագոյն խոր-
հուրդները՝ անբնական կատարելութիւն մըն են:
Ինծի կը թուի թէ այդ ծերունիին մէջ կը մարմնանայ
քաղաքակրթութեան սանդուխէն շարունակ վեր բարձ-
րացող մարդկային ցեղին հաւաքական իմաստու-
թիւնը, բոլոր գոյութիւններուն գաղտնիքն ըմբռնե-
լու: Եւ այդ քարեղէն արձանին ի՞նչ հոյակապ կեց-
ուածք, դէմքի, ջիւերու ի՞նչ քան նուրբ ձեւաւորում,
հայեացքի ի՞նչ գերբնական խորունկութիւն: Չքնադ
ձեռակերտ մըն է այդ արձանը, որուն նմանը չեմ
կարծեր թէ հանդիպած ըլլամ ոեւէ տեղ:

ՍԵԻԱԿ. — Տեսայ, բայց չհաւնեցայ: Ծերունիին
աջ ձեռքը այնչափ երկար է, որ կանգնած վիճակին
մէջ ծունկէն հինգ մատնաչափ վար պիտի կախուի.
դեռատի աղջկան պէս ողորկ ծոծրակ մը ունի, իսկ
ձախ ականջին բլթակը այնչափ ուռած է, կարծես
մեղու մը խածած ըլլայ զայն: Կատուին ձագերն ալ
չորքոտանի սագերու կը նմանին, որոնք կարծես լո-
ղալու կը պատրաստուին:

ԳԻՍԱԿ. — Ահա՛ քննադատ մը, որ իր իմաստու-
թեան բոլոր գոհարները «Ֆիկարօ»ի խմբագրական-
ներէն կը քաղէ: Գիտնալու ես որ այդ թերթը
գաղտնի թշնամանք մը ունի Դարդէյին դէմ, եւ չի
համարձակելով բացօրէն հալածելու՝ հմտալից քնն-
նական տեսութիւններու երեւոյթին տակ կը ջանայ
զայն վարկաբեկել: Դուն ալ այդ ամենը կ'ըլլէ ետք՝

կուղես քու սեփական հապերու ձեռով մեզի ալ կըլ-
լեցնել: Ֆի՛ տօն, փօլըր տիաքըլ:

ՍԵՒԱԿ.— Կը սխալիս: Ես «Ֆիկարօ» թերթը
կարդացող չեմ եղած երբէք, եւ չեմ այժմ: Անձնա-
կան կարծիքս է որ կը յայտնեմ: Կարծիքներս թեր-
թերէն չեմ գողնար: Այդ արհեստով թերեւս ինքդ
կը գրադիս:

ԳԻՍԱԿ.— Անձնական կարծի՞ք. այդչափ հե-
ղինակաւոր անձնական կարծիքներուդ համար աւելի
լաւ է տարբեր տեղ մը փնտռես: Երբ Պօլիս վերա-
դառնաս եւ թիւրք բարեխնամ կառավարութիւնը քեզ
յանձնէ Կալաթայի սալայատակները կարկտելու
պաշտօնը՝ հոն կրնաս մասնագիտական հմտութիւնդ
երեւան հանել անկաշկանդ կերպով: Դարդէյին շուրջ
խօսելու պատեհութիւններ, հոս, սակայն, բնաւ մի՛
փնտռեր:

ՍԵՒԱԿ.— Խորհուրդդ կ'ընդունիմ, պայմանաւ,
որ ինքդ ալ Հալէպ մեկնիս ջորեսրանութեամբ գրա-
դելու:

ՍԻՍԱԿ.— Ֆի՛...: Ի՞նչ անկիրթ ու կոշտ լե-
զու կը գարծածէք, մէկզմէկը վիրաւորելով: Վայել-
չութիւնը կը պահանջէ որ երբ իրարու հետ համա-
միտ չէք խնդրի մը շուրջ՝ քննադատեցէք զիրար, ա-
ռանց սակայն հարցը անձնականի տանելու: Երկուքդ
ալ հաստատեցիք որ պարզաբարոյ աւանակներ էք,
ոչ աւել, ոչ պակաս:

ՄԻՍԱԲ.— Հիանալիօրէն քաղաքավարութեան
խրատներ կուտաս, պարոն Սիսակ: Աւանակ կը կո-
չես այս երկուքը, առանց նախապէս հայելիին մէջ
նայելու, թէ ինքդ ին՞չ բանի կը նմանիս: Իսկ դուն,
Սեւակ, Դարդէյին շուրջ այդչափ աննպաստ արտա-
յայտուելով՝ գեղադիտական ըմբռնումներուդ սահ-
մանափակ ըլլալը կը հաստատես:

ՍԵՒԱԿ.— Կ'ուզես ըսել թէ ինքդ չափազանց նուրբ ըմբռնումներ ունիս գեղարուեստին շուրջ: Ինչո՞ւ ուրեմն անցեալ կիրակի Մօնմարթի մէջ Քաֆէ Ամէրիքէն նստած՝ այնքան խղճալի վիճաբանութեան բռնուեցար Հռենգարացի արձանագործ Ջիչիին հետ: Ձէ՞ որ ես ալ հոն էի, եւ տեսայ թէ ի՞նչպէս խաշած խեցգետինի պէս կարծրեցար, չկրնալով մարդկային մարմնին սիմեթրիին օրէնքները բացատրել, գեղարուեստին մէջ կատարեալ խակութիւնդ ցուցադրելով:

ՄԻՍԱՔ.— Կը չարախօսես. այդ վիճաբանութեան ներկայ եղան քսանէն աւելի անձեր եւ ամենուն կողմէ թէ՛ Ջիչիին եւ թէ՛ ինծի որոշ կէտերուն մէջ իրաւունք տրուեցաւ: Հետեւաբար յաղթելու կամ պարտուելու ոչ մէկ խնդիր չկար հոն:

ԳԻՍԱԿ.— Ձգէք այդ անկուտի վէճը: Աւելի աղէկ կ'ընենք, եթէ խորհինք թէ ի՞նչ ընելու ենք քանի մը Փրանք ձեռք ձգելու համար: Կէսօրը կը մօտենայ, եւ առաւօտեան ողբալի նախաճաշէն ասդին բան մը կերած չունիմ: Բոլոր աղիքներս սուգի մէջ են:

ՍԻՍԱԿ.— Ձուրին դօռ տուր, փա՛ռք Աստուծոյն — ձրի է:

ՍԵՒԱԿ.— Ամբողջ դրամագլուխս քսանեւհինգ սանդիւմ է, որ ըսել է հինգ սու: Ասլաշներու — այսինքն պատուաւոր թափառաշրջիկներու գաղտնի ճաշարան մը գիտեմ, այս գումարը շռայելելու: Սակայն հիւրեր չեմ կրնար հետս տանիլ: Վաղուընէն, սակայն, բացարձակ ծոմասլահութեան պիտի հետեւիմ: Կ'ըսեն թէ առողջարար բան մըն է:

ՄԻՍԱՔ.— Ախպար, այս ի՞նչ անտանելի վիճակ է: Հինգ Փրանք չի կրցի ձեռքս անցնել, որ կաւ գնէի եւ իմ «Քնացած Յաւերժահարս» արձանս աւարտէի:

ՍԻՍԱԿ. — Աւարտէիր՝ ի՞նչ օգուտ: Ո՞վ պիտի
կարեւորութիւն տայ: Շատ-շատ այդ արձանը Սէյն
գետը կրնաս նետել, ուր թերեւս ձուկերը սիրահա-
րին իրեն: Իսկ եթէ հինգ Փրանք ձեռք ձգես եւ
ինձ տաս՝ ամենէն աղուոր արձան կը կանգնեցնեմ
ստամոքսիս մէջ, քու յիշատակին:

ԳԻՍԱԿ. — Շահնազարօվը գոնէ շուտ դար, որ-
սէսդի: անոր վերարկուն հագնիմ եւ նախորդ բնա-
կարանս հանդիպիմ: Թերեւս նամակ մը եւ դրամ
եկած ըլլայ հօրմէս: Այնքա՛ն ալ ցուրտ է դուրսը.
հագիւ հոս նետուեցայ, ամբողջ մարմնովս դողալով:

ՍԻՍԱԿ. — Ես եւս փողոցը կուգեմ իջնել: Կու-
ղեմ ունէ տեղէ քսան կամ երեսուն Փրանք պարտք
առնել, յաւիտեան ետ չդարձնելու ամենահաստատ
որոշումով: Ատկէ դատ՝ կուգեմ դատական ատեանը
հանդիպիլ, ուր աղմկարար դատավարութիւն մը կայ
այսօր:

ՄԻՍԱԲ. — Շաուեմայնի ամուսնալուծման դա-
տավարութիւնը ըսել կուգես:

ՍԻՍԱԿ. — Ո՛չ, Պերիէյի սպանութեան: Անօթի
դործաւոր մը ըլլալով՝ երկու ամիս առաջ այդ մար-
դը խանութպան մը սպանած է, իր հիւանդ կիներ եւ
վեց մանուկները սովէն փրկելու համար: Ընկերվա-
րական թերթերը սոսկալի աղմուկ հանեցին, Պերիէյն
տնտեսական դրութեան զոհ ներկայացնելով, իսկ
պահպանողական մամուլն ալ զանոնք ոճրագործնե-
րու պաշտպան կազմակերպութիւն կը հռչակէ: Պարզ
է, երկու կողմն ալ ծայրայեղութեան կերթան: Կու-
ղեմ ներկայ ըլլալ այդ դատավարութեան, եւ եթէ
Շահնազարօվը դայ, նախ ես պիտի հագնիմ անոր
վերարկուն եւ ելնեմ փողոցը: Դուք սպասեցէք մին-
չեւ վերադարձս: Անպատճառ տեղէ մը քանի մը
Փրանք կը թռցնեմ ու կը դառնամ:

ՍԵՒԱԿ.— Այս ի՞նչ թշուառութիւն է, ախպար, չորս հոգի ենք եւ ոչ մէկը մեզմէ վերարկու ունի: Ստիպուած ենք մեր դժուած-գլուխ Շահնազարօվին ապասել որ տուն դայ, եւ անոր վերարկուն փոփոխակի հագնինք՝ փողոց ելնելու համար:

ԳԻՍԱԿ.— Եւ ի՞նչ վերարկու... կարծես անօթի շան մը դունչէն խլուած քուրջ ըլլայ:

ՄԻՍԱՔ.— Սխալ, չե՞ս կրնար այդ վերարկուն անթիքածի մը ծախել, իբրեւ Նաբուգոդոնոսորէն կամ Եգիպտոսի Ռամզէս երկրորդ փարաօնէն քեզ ժառանգութիւն մնացած հնութիւն մը:

ՍԻՍԱԿ.— Թերեւս: Ես կրնամ իմ հոտած ծակ գուլպաս մէկ միլիոն Փրանքի ծախել, եթէ ապուշ յաճախորդ մը գտնեմ: Օրէնքը չըսեր թէ ես ինչո՞ւ հոտած գուլպաս մէկ միլիոնի ծախեցի: Շահնազարօվի վերարկուն կրնամ Եգիպտոսի արքայական քղամիդ կոչել: Օրէնքով ոչ ոք կրնայ զիս արգիլել:

ՍԵՒԱԿ.— Ձգենք այդ: Դուն այն ըսէ, Սխալ, չե՞ս կրնար Մամզէլ Զիզիէն քիչ մը երչիկ, պանիր, հաց եւ մէկ երկու շիշ գինի բերել, անշուշտ ապառիկ հաշուով: Պատրաստ եմ մուրհակ ստորագրելու մէկ ամիս վերջ վճարելու պայմանաւ:

ՍԻՍԱԿ.— Մուրհակներդ Փարիզի բիացայի մէջ փոխանակուելիք ապրանք չեն: Իսկ Մամզէլ Զիզիին պիտի փորձեմ սիրահարիլ, թերեւս ապառիկ հաշիւներու համար աւելի հովանաւորութիւն ցուցնէ:

ՄԻՍԱՔ.— Մինչեւ որ ինքն ալ, իր հայրն ալ եւ իրենց սեւ կատուն ալ անօթի մնան: Արդէն իրենց խանութին մէջ հարիւր Փրանքի ապրանք չունէին. կէսը քաշեր ես ապառիկ:

ԳԻՍԱԿ.— Մամզէլ Զիզի... հը՛մ...: Այդ խաշած շաղգամի հետ սիրաբանութիւն ընելը՝ ամենամեծ հերոսութիւնն է, եւ արժանի՝ հիացմունքի:

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԶԻԶԻ.— (Դուրսէն) Մուսիօ Սիսակ, կրնամ ներս մտնել:

ՍԻՍԱԿ.— (Ցատկելով) Վա՛յ, քու խէրն անիծեմ. (դուռը բանալով) Անշուշտ, մատմուռաղէլ, խնդրեմ, խնդրեմ, չատ երջանիկ կ'ըլլամ: Անտրէ՛, մա շերի՛: Կեանքիս ամենէն չքնաղ վայրկեանները պիտի համարեմ, երբ ձեզ հոս տեսնեմ:

ԶԻԶԻ.— (Դրան մօտ) Շատ հիւրեր ունիք: Բայց հոգ չէ: Մուսիօ Սիսակ, հայրս զիս զրկեց ըսելու, որպէսզի խանութին պարտքը վճարէք: Դրամի խիստ կարիք ունինք եւ ա՛լ չենք կրնար ստանալ: Հայրս կ'ըսէ որ ինչքան երջիկ, կարագ, պանիր, հաց ունէինք, դրեթէ ամենը դուք հետզհետէ տարած էք եւ ինք դրամ չունի նոր ասլրանք գնելու: Երեք ամիս եղաւ վաթսուներ եւ Եօթը Փրանք քառասուն եւ հինգ սանթիմ տալիք ունիք: Հայրս կ'ըսէ որ այդ պարտքը դիւրութեամբ կրնայիք վճարել, եթէ միայն որոշէիք:

ՍԻՍԱԿ.— (Հառաչելով) Ա՛հ, Զիզի, այդ որոշումը երեք ամիս առաջ տուած եմ, եւ դժբախտ կըզգամ զիս, որ մինչեւ այժմ չկրցի ձեզ զգացնել տալ, թէ ինչո՛ւ պարտքս չեմ վճարեր: Օ՛հ, որչա՛փ թըշուառ եմ...

ԶԻԶԻ.— Ի՞նչ ըսել կուզէք, չեմ հասկնար:

ՍԻՍԱԿ.— Օ՛հ, մօն անժ. ի՞մ հրեշտակ, կարծեմ կը հասկնաք, սակայն ձեր կուսական ամօթխածութիւնը չի ձգեր որ ձեր քնքոյշ զգացմունքը երեւան հանէք:

ԶԻԶԻ.— Ի՞նչ քնքոյշ զգացումներ, ի՞նչ բաներ կը զրուցէք, մուսիօ Սիսակ: Ես եկած եմ հոս մեր խանութին առնելիքը գանձելու, սա չափը գիտեմ:

Իսկ դուք երկդիմի բառախաղութիւններ կընէք, որոնց իմաստը չեմ հասկնար:

ՍԻՍԱԿ.— Ա՛հ, մատմուռադէլ, մի՞թէ մինչեւ այժմ չհասկցաք, որ պարտքս չեմ վճարեր լոկ այն պատճառաւ, որպէսզի ձեր յաճախակի այցելութիւնները վայելեմ հոս, ինչ որ մենաւոր կեանքիս մէջ ամենէն մեծ մխիթարութիւնը կը համարեմ:

ԶԻԶԻ.— (Զայրոյթով) Դուք, մուսիօ Սիսակ, խեղկատակութեան կը դիմէք: Եթէ դուք անկեղծօրէն տրամադիր էք ձեր պարտքը վճարելու՝ ըրէ՛ք այդ, եւ այնուհետեւ, եկէք ամբողջ օրը մեր խանութը նստելու, ուր պատեհութիւններ կունենաք իմ ներկայութեամբ ժամերով մխիթարուելու:

ՍԵՒԱԿ.— (Ցած ձայնով, Միսաֆին) Գոնէ ես հրաժարելով հրաժարիմ...:

ՍԻՍԱԿ.— Ա՛հ... որքան... դժբախտ եմ... որ բնաւ չեմ գնահատուած... ձեր կողմէն...: Ա՛հ, մատմուռադէլ Զիզի, մի՞թէ՞ չէք գիտեր որ մեր տեսակցութիւնները բնաւ բանաստեղծական չեն կրնար ըլլալ ձեր հօր խանութին մէջ...:

ԶԻԶԻ.— Ամենէն բանաստեղծականը այս է (աջ ձեռքի բթամատը եւ ցուցամատը իրար շփելով), հասկցա՞ք: Նախ այս բանաստեղծութեան վերջակէտը դրէք, այնուհետեւ միւս բանաստեղծութեան կրնաք անցնիլ: Ադիօ, մուսիօ:

ՍԻՍԱԿ.— (Հառաչանքով) Օ րեվուար, մօն անժ: Սիրտս յաւիտեան ձեզ սիրտի փնտռէ:

(Զիզին հեռանում է:)

ՄԻՍԱԲ.— Խաղդ կորսնցուցիր: Պէտք չունէիր սիրային խօսակցութեան սկսելու մեր ներկայութեամբ: Այդ պատճառաւ իսկ կատղեցաւ: Դուն ապուշ մըն ես:

ՍԻՍԱԿ.— Ի՛նչ... ապուշը ես չեմ, այլ դուն,

Եւ ան ալ ոչ սլարդ ապուշ մը, ալ ապուշապետ:
Ի՞նչ, դուն կը կարծես խենթ եմ որ իր հետ առան-
ձին տեսակցութիւն մը ունենամ: Եթէ յանկարծ իր
մողեսային բաղուկներով վզիս պլլուի եւ սկսէ զիս
համբուրել՝ կը կարծես ջիղերս կրնա՞ն դիմանալ այդ
զարհուրելի փորձանքին:

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐՐՈՐԴ

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Ներս մտնելով) Մուսիօ
Սիսակ, կը հաճի՞ք սենեակի վարձքը վճարել: Ալ
ձանձրացայ, կոկորդիս հասաւ: Վեց ամիս է հոս
կը բնակի՞ք եւ առաջին ամսուան վարձքը վճարելէն
ետք՝ մէկ սանթիմ չէ՞ք տուած հինգ ամսուան ըն-
թացքին: Ատկէ զատ՝ վաթսուն ֆրանք եւս փոխ
առած էք, որ ըսել է՝ հարիւր վաթսուն ֆրանք տա-
լիք ունի՞ք ինձ:

ՍԻՍԱԿ.— (Պաղարիւնութեամբ) Ա՛հ, մատամ,
ո՞րքան կը ցաւիմ...: Ես, գիտէ՞ք, չափազանց ան-
հանգիստ կ'զգամ եւ նոյնիսկ չափազանց անյար-
մար...: Ամեն վայրկեան հօրմէս դրամի կը ապա-
սեմ, եւ գիտէ՞ք արդէն, պատերազմը արգելք կը
դառնայ փոստային կանոնաւոր հաղորդակցութեան,
եւ հասկանալի է... փոքրիկ յապաղումներ կրնան
պատահիլ... եւ... եւ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Պատերազմը անցեալ տարի
կար, ներկայիս ոեւէ պատերազմ չկայ Ֆրանսայի եւ
ձեր կառավարութեան միջեւ: Ի՞նչ հեքիաթ է, որ
կ'ուզէ՞ք ինձ կլլեցնել...:

ՍԻՍԱԿ.— Այսինքն, մատամ, ասկէ չորս ամիս
եւ տասնեւեօթը օր առաջ վերջ գտաւ այն աղետալի
պատերազմը, որու մասին ակնարկեցի...: Եւ ձեզ
եւս յայտնի է, որ քօլեռա հիւանդութիւնը մեծամեծ

դժուարութիւններ կը հանէ նամակներու փոխադրութեան գործին մէջ... եւ, անշուշտ... :

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Հեգնանով) Եւ անշուշտ ձեր հօր չէքը քօլեռայի միջբօսակները կերած են—այդ չէ՞ք ուզեր ըսել: (Ձայրոյթով) Մուսիօ, վերջ տուէ՛ք այդ խաղին: Կը բաւէ եղածը: Եւ քսանը չորս ժամուան մէջ դրամս կ'ուզեմ, այլապէս դատարանի պիտի դիմեմ... եւ սենեակս ալ կ'ուզեմ որ պարպէ՛ք: Չեմ կրնար այլեւս սպասել: Ես կ'ուզեմ տանս մէջ հանդարտութիւն տիրէ: Դուք պարզապէս շուկայի փոխած էք—աղմուկ, աղաղակ, երգ: Այդ ամենը պարզապէս ջղերս տկարացուցած են: Ադիօ՛: (Հեռանում է):

ՍԻՍԱԿ.— Վա՛յ, քաւթառ Լազուտի: Տեսնենք թէ ի՞նչպէս կրնաս դիմ ստիպել, որ վճարեմ: Հարիւր վաթսուն ֆրանք ունենամ՝ խեղճ եմ որ այդչափ դրամ ափդ լեցնեմ:

ՍԵԻԱԿ.— Մուրհակ մը ստորագրէ եւ իրեն տուր: Սենեակդ ալ փոխէ անմիջապէս: Ուրիշ միջոց չկայ:

ՍԻՍԱԿ.— Կը ստորագրեմ, պայմանաւ որ ամուսնանալէս վերջ վճարեմ, որովհետեւ անսրայման միլիօնատէրի մը աղջիկ պիտի առնեմ, եւ այս մանրմունք տալիքները մէկ վայրկեանէն կրնամ մաքրել: Իսկ իր սպառնալիքները—վրաս դրէ: Վեց ամիս է, ամեն օր նոյնը կը կրկնէ:

ՄԻՍԱՔ.— Ձօրաւոր երեւակայութիւն ունիս: Բանաստեղծ ըլլալու էիր... թէեւ, անշուշտ... անօթութիւնդ միակ կինդ պիտի ըլլար այն ատեն... :

ՍԵԻԱԿ.— Ամենէն խելացի գործը որ կրնաս ընել այն պիտի ըլլայ, որ ամուսնանաս, քանի որ պատեհութիւնը ինքնին եկած է: Ըսել կ'ուզեմ Պօլսեցի որբեւայրի տիկինը, անունը, շիտակը—մոռցած եմ:

ՍԻՍԱԿ. — Անունը դիտնալու պէտք չունիս, քանի որ, կրնաս վստահ ըլլալ՝ իմ մալս է: Առաջին պատեհութեամբ սիրային տեսակցութիւն մը կ'ուզեմ ունենալ իր հետ. սանկ, թեթեւ տեսակէն: Սակայն ուզեղս տակաւին շոգիացած չէ որ իրեն հետ ամուսնանամ: Իր երկու ջօճուխները ո՞ւր շալկեմ եւ պտտիմ:

ՍԵՒԱԿ. — Ատոր համար մտահոգ ըլլալու պատճառ չունիս: Ինքը կը շալկէ եւ քու ետեւէդ կը պտտէ:

ՊԱՏԿԵՐ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ. — (Ներս մտնելով եւ ուսադրութեամբ դիտելով ներկաները) Կօնֆերենցիա էք սարքել:

ՍԻՍԱԿ. — (Տեղից ցատկելով) Կ'աղաչեմ, մէկ վայրկեան, մինչեւ որ բառարանս գտնեմ, քանի որ քեզ հասկնալու համար անպատճառ բառարան մը ձեռքը ունենալու է:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ. — Դուն մի կ'օմեղիանտ ես, բայց մեր մերօ-դրամայի պէս կեանքում օպէրետային էմ-պուլաներ չեն սաղում, որովհետեւ մեր ֆունկցիաները բուրժուա-արիստոկրատիական էմպէրատիւներ չունեն, եւ մենք պօզիտիւ եւ ընտել մօմէնտները նկատի առնենք:

ՍԻՍԱԿ. — Ենթադրենք թէ բան հասկցանք: Այժմ վերարկուդ տուր. կարեւոր գործ ունիմ:

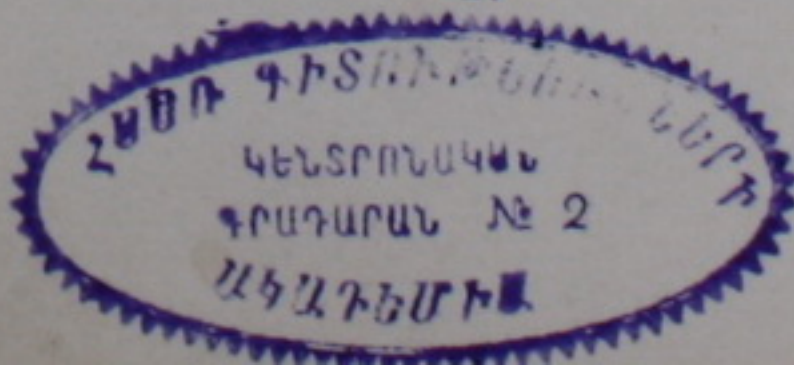
ԳԻՍԱԿ. — Կը բողոքեմ: Կը պահանջեմ որ վիճակ նետուի, արդարութիւնը յարգելու համար:

ՍԻՍԱԿ. — Բայց ես կուզեմ...

ՄԻՍԱՔ. — Կ'երկրորդեմ: Վիճակ...

ԲՈԼՈՐԸ. — Վիճակ... վիճակ...

ՍԵՒԱԿ. — (Փոքր թուղթեր ոլորելով՝ գլխարկի

մէջ է լեցնում) Մէկ վայրկեան, տղա՛ք: Ահա՛,
սրատրաստ է:

ԳԻՍԱԿ.— Առաջ ես քաշեմ . . . :

ՍԻՍԱԿ.— Ո՛չ, առաջ ես:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Այս կօմբինացիաները ուլտրա
կօմիւնիստական տեմպերամենտ ունեն, որոնք կապի-
տալիստական եւ սոսեւդո-լիբերալ մասսաների հա-
մար նախը են եւ սրակտիկալ չեն:

ՍԻՍԱԿ.— Դուն ալ քու հայկական չինարէնդ
փչէ, եւ երեւակայէ թէ քեզ լսողները կը հասկը-
նան ըսածներդ:

ՍԵՒԱԿ.— Պատրաստ է, դէ՛, քաշեցէ՛ք:

(Բոլորը մօտենալով՝ գլխարկից մէկ-մէկ թուղթ
են քաշում):

ՍԻՍԱԿ.— (Բարձրաձայն, հրնուանփով) Վի՛վ լա
ժիւսթի՛ս: Ես չափեցայ, Շահնազարով, տո՛ւր վե-
րարկուդ. (Շահնազարովի ձեռքից վերարկուն առ-
նելով) Հո՛ս սպասեցէ՛ք, մէկ ժամէն կը դառնամ:

ՄԻՍԱՔ.— Սպասէ՛, նամակին խնդիրը չկար-
գադրուեցաւ:

ՍԻՍԱԿ.— Ի՞նչ նամակի . . . : Հա՛, յիշեցի:
Թուղթ եւ գրիչը ա՛ռ եւ գրէ՛, ատկէ դիւրին ի՞նչ
կայ: Հասցէներ— ուղածիդ հասի:

ՄԻՍԱՔ.— Բայց ի՞նչպէս գրեմ, ձեւը չեմ գի-
տեր, կեանքիս մէջ ատանկ նամակ ոեւէ մէկու գրած
չեմ:

ՍԻՍԱԿ.— Վա՛յ, քառակուսի: Հօրդ նամակ գը-
րած չե՞ս գրամ ուղելու: Ճիշտ նոյն ձեւով: Քանի
մը բառ փոխէ, քանի մը բառ աւելցուր կամ սրակ-
սեցուր— եղաւ, գնաց:

ՄԻՍԱՔ.— Բայց . . . կը դժուարանամ կոր:

ՍԻՍԱԿ.— Ո՛ւֆ . . . կը ջղանանամ: Ժամանակ
չունիմ երկար բարակ խաղալու: Առ՛ այս թուղթը

Եւ գրէ այսպէս. — «Վսեմաշուք տէր. — Ծանօթ ըլլալով ձեր տիեզերահռչակ հայրենասիրութեան եւ հայրենանուէր վսեմ զգացմանց՝ կը համարձակիմ համեստօրէն ձեզ դիմելու, աղաչելով ձեր բարձր հովանաւորութեան արժանի ընել զիս, որպէսզի ես կարող ըլլամ տարիներէ ի վեր իմ փայփայած վսեմ իտէալներս իրագործել, ի շահ եւ ի պարծանս ազգիս Հայոց: Ես, Վսեմաշո՛ւք տէր, Փարիզի համալսարանին մէջ ուսանելով — կը գրեմ թէ ո՛ր մէկ ճիւղին մէջ — վերջերս ահագին աղէտի մը զոհ եղայ, զրկուելով այն դրամական նպաստէն, որով համեստ ծախսերս կը հոգայի, — եւ ներկայիս բացարձակ յուսահատութեան մատնուած եմ: Եւ այժմ, Վսեմաշուք տէր, պարկեշտօրէն ձեզ կը դիմեմ, աղաչելով որպէսզի ձեր վեհանձն եւ ազնիւ ձեռքը կարկառէք ինձ, օգնելու որպէսզի ձեր բարձր հովանաւորութեան ներքոյ ուսումս շարունակեմ, արժանանալու համար իմ սրբազան տենչերու իրագործման: Եւ այդ տենչանքներս, Վսեմաշուք տէր, ուրիշ բան չեն, քան ամբողջ էութեամբս նուիրուիլ ձեր բազմաչարչար ազգի — եթէ կուզես, եկեղեցին ալ աւելցուր — բարոյական եւ մտաւոր վերածնութեան նուիրական աշխատանքին»: — Հասկցա՞ր այժմ: Քիչ մըն ալ կ'երկարցնես, քանի մը փաղաքշող բառեր եւս, եւ լմնցաւ գնաց:

ՄԻՍԱՔ. — Իսկ հասցէ՞...: Որո՞ւ գրեմ:

ՍԻՍԱԿ. — Ի՞նչ տանձդուի ես: Ահա քեզի հարիւրի չափ հասցէներ (Գրպանից մի թուղթ հանելով) կ'ընտրես մէկ-երկուքը, կամ հինգ, տասը: Բոլորին ալ կը գրես: Օրինակ, Բարթող Փաշա՝ Եգիպտոս, կամ Կարապետ Կիւլպէնկեան՝ Լօնտօն, կամ Փօլ Մովսէսեան՝ Ֆրէդնօ, Էւայլն, Էւայլն: Միայն թէ այս կարմիր խաչանիշը կրող հասցէներուն չգրես.

աստնք կամ կասկածելի են, կամ չափէն աւելի կըթ-
ուած են:

ԳԻՍԱԿ.— (Զարմանքով) Ի՞նչ վարպետորդի
վարպետ ես, Սիսակ: Այսչափ հասցէներ ի՞նչպէս
կրցեր ես հաւաքել:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Կատաժ յարձակուելով,
խլում է Սիսակի ձեռքից քուղքը եւ կտոր-կտոր ա-
նում) Դուք ժողովակութիւններէք անում, որ ինտե-
լիգէնտ եւ սլոգանային էլէմէնտներին չի սաղում:

ՍԻՍԱԿ.— Ի՞նչ կ'ընես, ախպար, իմ տունը կը
քանդես:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դուք վիրաւորում էք մեր կո-
լէգիական, ինչպէս նաեւ մեր նացիօնալիստական
պրէստիժը եւ ամանտիւրիստական մախինացիանե-
րով մեր մէջ դեմօրալիզացիա էք մտցնում: Ձեր վար-
ժունքը էտիքական կրիտիկային չի դիմանում, եւ
վոլըդար պալիատիվներով աշխատում էք ուղղել ձեր
էկօնօմիան: Դա մօրալի դէմ է, դա մի արսուրդ է,
դա մեր երիտասարդութեան դիստրուկցիա է:

ՍԻՍԱԿ.— Օ՛հ, պիտի խենթացնէ զիս...: Ես
դիստրուկցիա-միստրուկցիա չեմ խաղցներ (Դուրս
է վազում):

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Զայրոյթով) Դա ժողովակու-
թիւն է:

(Կարն լոռիքիւն)

ՍԵՒԱԿ.— Շահնազարօվը իրաւունք ունի: Պատ-
ւարեր գործ չէ այդ:

ԳԻՍԱԿ.— (Կմկմալով) Ես... եւս... համամիտ
չէի Սիսակին...:

ՄԻՍԱՔ.— (Շփոթուած) Կարծեմ, լաւ կ'ըլլայ
որ չդրեմ...:

(Կարն լոռիքիւն)

ՍԵՒԱԿ.— Ամերիկահայն փարա կը բռնէ՞, Մի-
սաք:

ՄԻՍԱՔ.— Ես ի՞նչ գիտնամ:

ՍԵՒԱԿ.— Ամերիկան աշխարհի է՛ն հարուստ եր-
կիրն է, եւ այնտեղէն եկողներուն գրպանը առաւել-
ները ծիշտ կը չխկչխկան:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Առաւօտը ծի ֆլեգմատիք
դէմքով երիտասարդ կար այստեղ: Նա՞ է Ամերի-
կայից եկողը:

ՍԵՒԱԿ.— Այո՛, ասդուշի մէկն է: Եւ եկած է
Փարիզ, նկարչութեան հետեւելու: Պարզ ներկարար
մըն է:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Նա շատ օտարիմիտ էր երե-
ւում Պարիզի մասին եւ երեւում է որ այստեղ դեռ
ամեն բան օպերետային դեկորացիաների պրիզմայով
է տեսնում:

ԳԻՍԱԿ.— Ան ալ անօթի մէկը կ'երեւի: Վատաշ
եմ մոռկերը կը պարեն իր գրպանին մէջ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— (Ականջը պատին մօտեցնելով)
Այս պատի ետեւից ինչ որ ձայներ են գալիս: Այս
ի՞նչ մոռցիկա է:

ՍԵՒԱԿ.— Կ'երեւի ամերիկահայն տուն դարձեր
է:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Նա այստե՞ղ է ապրում, այս
սենեակո՞ւմ:

ԳԻՍԱԿ.— Ի՞նչ սենեակ, ինչե՞ր կ'ըսես: Սոս-
կալի ծակ մըն է: Շունը մտնէ՝ պոչը դուրսը կը
մնայ:

ՊԱՏԿԵՐ ՀԻՆԳԵՐԵՐԴ

ՓԱՅԼԱԿ.— (Ներս մտնելով լուացփի խոռոչ տաշ-
տը ձեռքը) Ներեցէք, հոս լուամ լաթերս: Սենեակս
այնչափ մոլթ է, այնչափ մոլթ, որ օր ցերեկով մոմ

վառելու եմ, ինքզինքս տեսնելու համար: Եւ այն-
չափ փոքր է սենեակս, այնչափ փոքր, որ երբ քայլ
մը կ'առնեմ՝ կամ մէկ պատին կը դարձնուիմ, կամ
միւս պատին: (Սկսում է լուալ, սապոնը փրփրաց-
նելով):

(Կարն լռութիւն)

ՍԵՒԱԿ.— Աղէկ լուալ գիտե՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Միամիտ) Բաւական լաւ:

ՍԵՒԱԿ.— Ամերիկայի դպրոցներուն մէջ լուա-
ցարարութեան յատուկ դասընթացքներ կան, լսած
եմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Պարզօրէն) Աղջիկներու դպրոցնե-
րու մէջ ամեն բան կը սորվեցնեն, ինչ որ օգտակար
է եւ անհրաժեշտ:

ՍԵՒԱԿ.— Ուրեմն դուն աղջիկներու վարժարա՞ն
եւս դացած ես:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ոչ, կը սխալիս, հայրենակից: Ես
միայն տղաներու վարժարանը դացած եմ, վերջը մի-
այն երկսեռ դպրոց մը: (Հպարտութեամբ) Իսկ լա-
թեր լուալու արհեստը կեանքի դպրոցին մէջ սով-
րած եմ:

ՄԻՍԱՔ.— Եւ հիանալիօրէն կը լուաս կոր: Պար-
զապէս կը սքանչանամ:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Բարեկամական ժպիտով) Կը հաւ-
նի՞ս: (Սապոնը փրփրացնելով) Մարդս ամեն բան
գիտնալու է ինքզինքը կառավարելու համար:

ՍԵՒԱԿ.— Եթէ շապիկս գուլպաներս եւ այլն
հանեմ՝ կը լուա՞մ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Դուն ինքդ ինչո՞ւ չես լուար:

ԳԻՍԱԿ.— Այդ սապոնն ալ Ամերիկայէն բերած
եւ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շն՛ր:

ԳԻՍԱԿ.— Շուրը քու քաղաքի անո՞ւնն է:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շուրը անշուշտ ըսել է անգղերէնի մէջ. ֆրանսերէն սիւր բառին աղաւաղումն է եւ անոր իմաստով կ'ըսուի:

ՍԵՒԱԿ.— Քեզի պէս քանի՞ եղբայր ունիս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Մէկ հատ: Փրավիտէնս է:

ՍԵՒԱԿ.— Փրավիտէնս ի՞նչ բան է:

ՓԱՅԼԱԿ.— Քաղաք մըն է, խոշոր քաղաք մը:

ՍԵՒԱԿ.— Եղբայրդ դպրոց կ'երթայ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իրիկունները միայն կ'երթայ, իսկ ցերեկները շուշայնի դործ կ'ընէ:

ԳԻՍԱԿ.— Շուշանի՞ն կը դործէ: Այդ Շուշանը տիկի՞ն մըն է, թէ՞ օրիորդ:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Ներդաւիտ շեշտով) Ըսել կուզեմ թէ կօշիկ կը փայլեցնէ: Փրավիտէնսի մէջ եղբայրս շատ մեծ անուն հանած է իբր առաջին կարգի կօշիկ ներկող: Ամերիկացիները անոր անունը փրօֆեսօր ձէկ կոչած են:

ԳԻՍԱԿ.— Կ'ըսես թէ ցերեկը կօշիկ կը ներկէ, իսկ իրիկունները դպրոց կ'երթայ:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Հպարտութեամբ) Շո՛ւր: Բժիշկ պիտի դառնայ: Եւ կրնամ սկիզբէն ըսել՝ առաջնակարգ բժիշկ մը:

ՍԵՒԱԿ.— Ի՞նչ ըսիր: Եղբայրդ բժիշկ պիտի ըլլայ:

(Ամենքը ապաւ ժայլակին են նայում)

ՄԻՍԱՔ.— Կօշիկ ներկողը բժիշկ կըլլայ եղե՛ր...

ՓԱՅԼԱԿ.— (Նեղուած) Հապա ի՞նչ կարծեցիր:

ՄԻՍԱՔ.— (Հեգնական) Դուն ալ կը ըսաս կոր...:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ինչո՞ւ չըսամ: Խե՞նթ եմ, որ դը-

բամ ծախսեմ լուալու համար, երբ ինքս կրնամ լը-
ւալ:

ՍԵՒԱԿ.— Ամերիկայէն թութիւն բերած չե՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ո՛չ, հայրենակից: Ծխելու սովոր-
ութիւն չունիմ: Պատուելիները կ'արգիլէին:

ՍԵՒԱԿ.— Ի՞նչպէս թէ պատուելիներ: Եկեղեցի-
ին մէջ կը ծխէիր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կը խօսիս, հայրենակից: Դըպ-
րոցին մէջ ըսել կուզեմ: Ես Սփրինկֆիլտի Ինթըր-
նէշնըլ Քալէճին մէջ կ'ուսանէի: Հասկցա՞ր: Քա-
լէճին մէջ մէկ երկու անգամ ծխեցի, քիչ մնաց վար-
ժուէի: Անգամ մըն ալ դպրոցին մէջ պատուելին վը-
րայ հասաւ, սպառնաց վռնտել, եթէ վաղ չանցնէի:
Եւ այն օրէն դադրեցայ այդ սատանայի բուրվառը
գործածելէ:

ՍԵՒԱԿ.— Դասի ատեն կը ծխէիր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ո՛չ, դասարանը աւելիու ատեն:

ՍԵՒԱԿ.— (Ապեաժ) Ի՞նչպէս թէ դասարանը
աւելիու ատեն:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Միամիտ) Չե՞ս գիտեր: Ես դըպ-
րոցին մէջ կ'աւելէի, կը մաքրէի, տղաքներուն անկո-
ղինները կը շտկէի, գիշերային ամանները կը լուայի,
եւ այդ ծառայութիւններուս փոխարէն ձրի ուսում
կ'առնէի, ձրի սենեակ եւ ուտելիք: Աղուոր բան չէ՞:

ՄԻՍԱՔ.— Եւ վերջապէս նկարիչ եղար...

ՓԱՅԼԱԿ.— (Նեղացած) Հապա ի՞նչ կարծեցիր:

(Ամենքը ապեաժ փայլակիմ եմ նայում)

ՍԵՒԱԿ.— Հայաստան եղած ատեն ի՞նչ գործով
կը զբաղէիր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Հօրս արհեստին հետեւեցայ երկու
տարի: Վերջը Ամերիկա մեկնեցայ:

ՍԵՒԱԿ.— Հայրդ ի՞նչ արհեստ ունէր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Աղուէս կը բռնէր Տերսիմի կողմերը
եւ իր համեստ ապրուստը կը հոգար:

ՍԵՒԱԿ.— Ուրեմն դուն աղուէս բռնելու փոր-
ձառութիւնն ա՞լ ունիս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շո՛ւր: Հապա վատա՞կ կ'ընես ինձ
հետ:

ԳԻՍԱԿ.— Ամերիկայի մէջ տանձ չատ կա՞յ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ինչո՞ւ չէ: Շա՛տ: Բայց չեմ սի-
րեր: Անգամ մը Ուստրին քովերը ագարակ մը գացի,
ուր բարեկամիս մէկը փարա ունէր ինձ տալիք: Ինքը
հոն հաւերուն կը նայէր: Ագարակին մէջ քանի մը
տանձի ծառեր տեսայ: Այնքան տանձ կերայ, այն-
քան կերայ, քիչ մնաց մեռնէի: Եւ այն օրէն այլեւս
տանձ չեմ ուտեր:

ԳԻՍԱԿ.— Առնելիքիդ փոխարէն տա՞նձ կերար:
Ուրեմն բարեկամդ փարաներդ չտուա՞ւ, երբ դուն
այդչափ տանձ կերար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Խե՞նթ ես: Այդ հաշի՞ւ եղաւ: Բա-
րեկամս ի՞նչպէս կրնար փարաներս ուտել: Ո՞ւր
կրնար ձեռքէս փախիլ:

ԳԻՍԱԿ.— Ուրեմն փարաներդ առի՞ր:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Գոհունակ) Շո՛ւր: Անմիջապէս չէ,
բայց երբ ուսուցն աւարտեց եւ օֆիս մը բացաւ Նիւ
Եօրքի մէջ՝ քանի մը ամիս վերջ ամբողջը վճարեց:

ԳԻՍԱԿ.— (Զարմանքով) Ուսումը աւարտե՞ց:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ձե՞ս հասկնար: Այդ բարեկամս
այժմ յայտնի բժիշկ մըն է: Անոր պէս յեղափոխա-
կան չկայ: Կը խօսի, կը խօսի անանկ աղուոր—
պարզապէս կրակ ու բոց:

ՄԻՍԱՔ.— Հաւ պահողը բժիշկ կ'ըլլայ ե-
ղեր...:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Նեղացած) Հապա ի՞նչ կարծեցիր:

(Ամենքը ապեած Փայլակին եմ նայում)

ՍԵՒԱԿ.— Դուն յօդուած գրելու սովորութիւն ունի՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ինչո՞ւ չէ: Առաջ կը գրէի, երբ ամօղլիս Պօսթոնի մէջ խմբագրութիւն կ'ընէր: Անոր պէս հմուտ քաղաքագէտ Հայ ժողովուրդին մէջ բընաւ ծնուած չէ: Աշխարհը կը դողար, երբ ան գըրիչը ձեռքն առնէր:

ՍԵՒԱԿ.— Ո՞ւր առած էր իր կրթութիւնը, ի՞նչ ճիւղի հետեւած էր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Առաջ Խարբերդի մէջ տէլէքութեան ճիւղին հետեւեցաւ: Երբ Ամերիկա եկաւ երեք տարի խմբագիր եղաւ, վերջը Համալսարան մտաւ եւ աւարտեց փաստաբանութեան ճիւղը:

(Ամենքը ապեած Փայլակին են նայում)

ՄԻՍԱԲ.— Բաղնիքին տէլէքը խմբագիր եւ փաստաբան կ'ըլլայ եղեր...:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Նեղուած) Հասկա ի՞նչ կարծեցիր: Կը տեսնեմ, Հայրենակից, դուն Ամերիկայի մասին ոեւէ դադափար չունիս: Հոն ինքնօգնութիւնը ըսկըգրունք մըն է: Կը հասկնա՞ս:

ՍԵՒԱԿ.— Օտարոտի բանը այն է, որ ամօղլիդ նախ երեք տարի խմբագիր եղած է, ուրիշ խօսքով ժողովուրդը կրթելու պաշտօնը վարած է, եւ վերջը միայն յիշած է թէ ինքն ալ բան մը սովորելու պէտք ունի, եւ ասկա մտած է Համալսարան:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ատկէ ի՞նչ վնաս: Գրելը նոյնպէս արհեստ մըն է դերձակութեան կամ կօշկակարութեան պէս: Վարժութիւն պէտք է: Պէտք է գրես, որ գրիչդ վարժուի: Ամերիկահայ խմբագիրներուն գրեթէ մեծ մասը նախ խմբագրութիւն կ'ընեն, ապա դպրոց կը մտնեն: Ես ատոր մէջ ոեւէ անպատեհութիւն չեմ տեսներ:

ՍԵՒԱԿ.— (Հեգնանալով) Պատճառը այն է, որ
ամերիկահայերդ ոչ թէ լրագրութիւն կը պահէք,
այլ լրագրական մանկապարտէզ, ուր խմբագիրները
իրենք գրչի մանկական մարզանքներով կը զբաղին:
Այդ է պատճառը որ Ամերիկան Հայ ապուշ թերթե-
րու աւանդական Հայրենիքը կը մնայ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Կը սխալիս: Հայութեան ամենամեծ
մտաւորական ոյժը հոն է ներկայիս: Կուզե՞ս մէկ-
մէկ անունները տամ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— (Ծանր եղանակով) Ասացէ՛ք,
խնդրեմ, պարոն, Ամերիկայի պրօլետարական մաս-
սաները ի՞նչ վիճակի մէջ են:

ՄԻՍԱԲ.— (Գիսակի ականջին) Զաւեշտը Հիմայ
պիտի սկսի: Լուրջ ձեւանանք:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Բերանը բաց Շահնազարովին նայե-
լով) Շա՛տ աղէկ են...: Երբ հոս պիտի դայի՝
խնդրեցին որ իրենց բարեւները յայտնեմ քեզ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Հասկանում եմ ձեզ: Ուզում
էք ասել որ Ամերիկայի պրօլետարները իրենց բա-
րեւները զրկած են իրենց եղբայր Եւրօպայի պրօ-
լետարներին: Շնորհակալ եմ: Ամերիկայում մանու-
ֆակտուրայի ինդուստրիան պրօգրեսիւլ Ֆադիսի մէջ
է եւ այդ պատճառով Համաշխարհային էկօնօմիա-
կան Էվօլիւցիայի մէջ Ամերիկայի պրօլետարիատը—
չատ մեծ դեր է կատարելու:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Ապուշ-ապուշ նայելով: Մեքենա-
բար) Շո՛ւր...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Դուք ի՞նչ կարծիք ունէք
սօցիալիստական պրօպագանդայի ակտիւլ Ֆակտոր-
ների մասին Ամերիկայում:

ՓԱՅԼԱԿ.— ...Աղէ՛կ կարծիք...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Ի՞նչ սիտուացիայի մէջ է Ա-
մերիկայում Հայ կնոջ էմանսիպացիան:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Խեղճ եղանակով) Կ'աղաչեմ, ոտքդ պառնեմ, քիչ մը աշխարհաբար խօսէ, որ ես ալ բան մը հասկնամ եւ ատոր համեմատ պատասխանեմ:

ԳԻՍԱԿ.— Կ'ուզէ հասկնալ թէ հայ կնոջ ազատագրական շարժումը Ամերիկայի մէջ ի՞նչ կը ներկայացնէ, կամ ո՞րչափ զարգացած են հայ կիները հոն:

ՓԱՅԼԱԿ.— Հէլպէթտէ զարգացած են: Ամուսնացած կիները լէժօն կը քամեն իրենց էրկներուն վրայ, կամ կոտորչ կը դնեն անոնց գլխուն, իսկ վա՛յն եկեր է այն հայ տղային գլխուն, որ փորձէ հայ աղջկայ մը սիրահարիլ: Կամ պիտի խենթնայ, կամ թոքախտ պիտի իյնայ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ներեցէ՛ք, ուրիշ անգամ հայերի մասին հարցումներ կ'անեմ: Այժմ ուզում եմ այնտեղի ընդհանուր ատմօսֆերան հասկանալ: Ամերիկայում այժմ իմպերիալիստական տենդէնցիաներ շատ կան: Այնտեղ էլ դիպլոմատիան բուրժուականօսպօլիտական իդէաներով է կառավարւում, եւ Զինատանում եւ Եապօնիայում ազրեսիվ պօլիտիկային է հետեւում:

ՓԱՅԼԱԿ.— ...Շո՛ւր, հապա ի՞նչ ապուր պիտի ուտէ...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ասացէ՛ք, խնդրեմ պարոն, ի՞նչ կարծիք ունեն Ամերիկայի դիպլոմատիական սֆէրաներում դեղին վտանգի մասին:

ՓԱՅԼԱԿ.— Դեղին տենդը կ'ըսեն թէ Փանամայի կողմերը շատ տարածուած է բայց անոր թունաւոր մըքիթօները, կամ ինչպէս քղեցիները կ'ըսեն մօսքիթոսները մինչեւ Պօսթոն չեն հասներ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Բոլորովին չեմ հասկանում թէ ինչեր էք ասում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իսկ քու խօսածներէն ես բան մը
կը հասկնամ որ...

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ուղում եմ ասել, էլի՛, որ Ա-
մերիկայի դիպլոմատիան ներկայումս դռները փա-
կում է դեղին վտանգի առջեւ օրինակ Կալիֆօրնիա-
յում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Այդ բանը ամեն տեղ ալ կ'ընեն:
Մըսքիթօներու համար ոչ թէ գռները միայն, այլ եւ
պատուհաններ ալ կը գոցեն, «սֆրին»ներ գործա-
ծելով:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ներեցէք, խնդրեմ: Դուք եր-
կու բառ գործածեցիք, որոնց իմաստը չեմ հասկա-
նում: Մէկը... մըսքի... մսցի... եւ միւսը... ճիշտ
հիմայ...:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Ներողամտութեամբ) Մըսքիթօ ըս-
տածը մօեղ ըսել է հայերէն: Այդ մօեղները տուն
չթողնելու համար տեսակ մը երկաթէ թելէն մաղեր
կը շինեն, դռներուն եւ պատուհաններուն վրայ,
որոնք «սֆրին» կը կոչուին: Հասկըցա՞ր, հայրե-
նակից:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Կատարելապէս հասկանում եմ
ձեզ: Դա մի շօվինիստական տերմին է, որով ամե-
րիկացիները իրենց արհամարհանքը արտայայտում
են դեղին ցեղերի հանդէպ, նրանց մօեղներին նման-
եցնելով: Ռուսներն էլ խոհանոցի կարմիր ճանճերին
պրուսակ են կոչում, որ նշանակում է պրուսիացի,
այսինքն դերմանացի, ինչպէս նաեւ մահմեդականներ
քրիստոնեաներին գեավուր են անուանում: Այդպիսի
վիրաւորական էպիտեթները առաջանում են նացիո-
նալիստական նեղ ինստիկտներէ: Բայց երբ ցիվի-
լիզացիան եւ կուլտուրան ամեն կողմ տարածուեն, եւ
աշխարհի բոլոր ազգերը ձուլուեն կօսմօպօլիտական
մի մեծ Փամիլիայի մէջ՝ այն ժամանակ այդ տեսակ

ամօթալի ինստիկտներն էլ իրենք իրենց կ'անհետա-
նան :

ՓԱՅԼԱԿ.— (Վիզը փերելով) Շո՛ւր... :

ՄԻՍԱՔ.— (Գիսակի ականջին) Իբր թէ զիրար
հասկցան... :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Շատ շնորհակալ եմ ձեր լուրջ
պատասխանների համար, որոնց պօզիտիվ խարակ-
տերիսիկան ինձ շատ հաճելի է երեւում: Այժմ,
ներեցէ՛ք, ուղղում եմ սենեակս զնալ եւ մէկ ժամ աշ-
խատել, որովհետեւ մի դիտերտացիա եմ պատրաս-
տում, որ ուրբաթ երեկոյին պիտի կարդամ ուս
պրօգրեսիստների կօնֆերենցիայում: Իսկ առայժմ,
ցը՛. (Հեռանում է):

ՓԱՅԼԱԿ.— (Ցատկելով). Ախարա՛ր, դուք հայ
քրիստոնեայ չէ՞ք: Մեռոն չկա՞յ քսուած ձեր ճակ-
տին:

ՄԻՍԱՔ.— Ինչո՞ւ, ի՞նչ պատահեցաւ որ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչպէս թէ ինչո՛ւ: Չէ՞ք կրնար
կառք բերել եւ հիւանդանոց ղրկել զինք: Կը տեսնէք
ու ուղեղը կը շարժի: Եթէ յանկարծ կատղի՝ ալ ո՞վ
կրնայ իր ձեռքէն ազատիլ:

ՄԻՍԱՔ.— Կը սխալիս: Մեր դավարիչ Շահնա-
ղարօւլը երբէ՛ք խենթ չէ, եւ նպատակ ալ չունի
խենթնալու: Ատկէ զատ ամենէն բարի եւ անվնաս
մէկն է, որ երբեք տեսած ես:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իրա՞ւ կ'ըսես: Օլոա՛յթ: Բայց,
ախարա՛ր, անանկ բաներ կ'ըսէր, անանկ բաներ,
կարծես մէկը քիւրտի տավուլ կը զարնէր խաֆայիս
վրայ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Վերադառնալով դրան մօտ)
Քիչ մնաց սանդուխից ցաջ իջնէի, երբ յիշեցի, որ
բուլվար Սէն Միշելից այն կողմը, սօցիալիստների

կլուրտում այսօր մի շատ կարեւոր կօնֆերենցիա կայ, որին ուղղում եմ որ ամենքդ ներկայ լինէք: Պիտի քննուի այն թէ՛ղը, թէ ինդուստրիայի ցենտրալիզացիան կառավարութեան ձեռքում աւելի օգտակա՞ր է թէ տեղական համայնքների կօնտրօլի տակ: Դա ասլադային վերաբերող մի շատ լուրջ պրօբլէմ է: Կօնֆերենցիան սկսւում է ժամի ճիշտ երեքին եւ ես ձեզ այնտեղ կը հանդիպեմ: Անպատճառ եկէ՛ք: Յը՛: (Հեռանում է):

ԳԻՍԱԿ.— (Զայրացած դառնալով սենեակի մէջ) Ինչո՞ւ չէ: Անպատճառ այդ գօնֆերենցիային ներկայ կ'ըլլամ: Տարակոյս չկայ որ անօթի փորս պիտի լեցուի այդ ասլադայի փրօպլէմներով: (Կատղած) Հոս խերերնիս կ'անիծուի, ամբողջ օրը հաղորդութեան չափ պատառ մը հաց բերանս մտած չէ, եւ ելնեմ պարապ ստամոքսով մղոններ վազեմ, դանադան ցնդաբանութիւններ լսելու:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Կրկին ներս մտնելով) Սանդուխից նոր էի սկսել իջնել, երբ յանկարծ յիշեցի, որ Ալրօրա զալում, Տրօկադերօյի ետեւ, մի ուրիշ շատ հետաքրքրական կօնֆերենցիա էլ կայ: Պիտի քննութեան ենթարկուեն ներկայ դիպլօմատիայի տենդենցիաները: Այսինքն, պարզ բառերով ասեմ, բուրժուա-կապիտալիստական իմպերիալիզմի ֆակտօրները անալիզին պիտի ենթարկուեն: Չափազանց հետաքրքրական է: Երբ մէկ ժողովը վերջանայ՝ միւսին էլ կը դնանք: Յը՛: (Հեռանում է):

ԳԻՍԱԿ.— (Մոլեգնած) Անպատճառ հոն ալ կ'երթամ: Հարսանեկան օրերս են. միմիայն գօնֆերենցիաներ... միմիայն փրօպլէմներ...: Պիտի խենթնամ: Միսա՛ք, այդ ջուրի չիշը ինձի տո՛ւր: Պարզապէս կը խեղդուիմ...:

ՄԻՍԱՔ.— (Շիւքը տալով) Ա՛ռ: Միակ մատչեւի միւթարանք սգաւոր աղիքներուդ համար:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Դուռը բանալով) Աւելի աղէկ կ'ըլլայ դուռը բաց թողունք, որովհետեւ այդ խենթը նորէն պիտի դայ: Վա՛յ, սխալօ՛, վա՛յ: Ասանկ ալ անթիկա՞ կ'ըլլայ եղեր:

ՍԵՒԱԿ.— Տեսակ մը թմրութիւն Վուդայ վրաս: Գիսա՛կ, ո՞րչափ դրամ կայ քովդ: Երկու գաւաթ սուրճին վը բաւէ՞:

ԳԻՍԱԿ.— Վրա՞ս կը խնդաս, ապո՛ւշ:

ՊԱՏԿԵՐ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ, ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ, ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Դրան մօտ) Սանդուխից բաւական ցած էի իջել, երբ տեսայ որ միւս կողմից բարձրանում էր Օր. Վարդենիկ այս տիկնոջ հետ: (Ներս մտնելով) Անշուշտ, դուք ճանաչում էք, Պարիզի ինտելիգէնտ հայ օրիորդներից է:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Տիկ. Արփենիկի հետ, դրան մօտ) Կրնա՞նք ներս մտնել: Արքեօք ձեզ չպիտի՞ խանդարենք:

ՄԻՍԱՔ.— (Ցատկելով) Ամենեւին: Հրամայէ՛ք ներս. Օր. Վարդենիկ: Խնդրեմ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ (Ներս մտնելով Տիկ. Արփենիկի հետ) Այդ դո՞ւք էք, Մուսիօ Միսաք: Եւ դուք ե՞ւս, Մուսիօ Գիսակ: Դուք ե՞ւս, Մուսիօ Սեւակ: Ի՞նչ հիանալի հաւաքոյթ. (Բոլորի ձեռքը սեղմելով, մատնանշում է փայլակին) Միայն այս երիտասարդը նոր դէմք մը կը թուի ինձի:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Խնդրում եմ ծանօթացէք: (Փայլակին) Սա Օր. Վարդենիկ է, Պարիզի հայ ինտելիգէնտ կօլօնիայից մի շատ համակրելի տիպ,

եւ (Օր. վարդենիկին) սա էլ Ամերիկայից եկած մի
Հայ ուսանող է, որ անունը թէեւ չգիտեմ, բայց
չամիազանց ընալ եւ սղօղիտիւ մի տիպ է երեւում:

ՕՐ.— ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ուրախ եմ ձեզ Հետ ծա-
նօթանալնուս Համար:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Մէկ ոտքով լուսցփ տաշտը ետ
փելով, շփոթուած, մեղաւոր դմբով) Ուրախ եմ
ձեզ Հետ ծանօթանալնուս Համար:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Բռնորին) Դուք կարծեմ
ծանօթ չէք բարեկամուհիիս Հետ: Նոր դէմք մըն է
Փարիզահայ գաղութին մէջ, Հազիւ երկու ամիս կ'ըլ-
լայ որ Պօլսէն Հոս փոխադրուած է: Եւ Հպարտու-
թեամբ կը շեշտեմ, մեր նորակազմ Տիկնանց Բարե-
սիրաց Միութեան ամենէն գործունեայ անդամուհին
է: Խնդրեմ ծանօթացէ՛ք:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Հա', Հա', Հա'...: Վար-
դենի'կ, դուն կ'ուզես ըսել թէ ձեր մէջ ամենէն շատ
է՞ս զբաղուած եմ բարեսիրութիւններով: Հա', Հա',
Հա'...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Անշուշտ: Եւ Համոզուած եմ
որ բնաւ սխալուած չեմ: Խնդրեմ ծանօթացէ՛ք:
Մուսիօ Միսաք...:

ՄԻՍԱՔ.— (ՏԻԿ. Արփենիկի ձեռքը սեղմելով)
Ուրախ եմ ձեզ Հետ ծանօթանալնուս Համար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ուրախ եմ ձեզ Հետ ծանօ-
թանալնուս Համար:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Խնդրեմ ծանօթացէ՛ք: Մու-
սիօ Սեւակ...:

ՍԵՒԱԿ.— (ՏԻԿ. Արփենիկի ձեռքը սեղմելով)
Ուրախ եմ ձեզ Հետ ծանօթանալնուս Համար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ուրախ եմ ձեզ Հետ ծանօթա-
նալնուս Համար:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մոլսիո Գիտակ...:

ԳԻՍԱԿ.— (Տիկին Արփենիկի ձեռքը սեղմելով)
Ուրախ եմ ձեզ հետ ծանոթանալնու համար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ուրախ եմ ձեզ հետ ծանո-
թանալնու համար:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ամերիկայէն եկած Մոլսիո...:

ՄԻՍԱՔ.— Մոլսիո Փայլակ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մոլսիո Փայլակ...:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Տիկ. Արփենիկի ձեռքը սեղմելով)
Կը ներէք... սանկ... տնային երեւոյթով... (լը-
ւացի տաւտը մէկ ոտով ետ քշելով) Ուրախ եմ ձեզ
հետ ծանոթանալնու համար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Բան մը չէ...: Ուրախ եմ
ձեզ հետ ծանոթանալնու համար:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ես էլ եմ ուրախ, երբ ամէնքդ
ուրախ էք միմեանց հետ ծանոթանալով:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Օ'հ, ի՞նչքան սրախօս էք,
Պարոն Շահնազարով: Հա', հա', հա'...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Հա', հա', հա'...: Պարզա-
պէս կը ճաթիմ կոր...: Հա', հա', հա'...: Իրաւ
որ զուարճալի է:

ԲՈԼՈՐԸ.— Հա', հա', հա'...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Եւ ի՞նչ օտարոտի անակնկալ
մը եղաւ, երբ յանկարծ ձեզ հանդիպեցայ, Մոլսիո
Շահնազարով: Վաղուց է ձեզ տեսած չէի...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ինձ համար էլ մի կ'օլօսալ
սիւրպրիզ էր ձեզ տեսնել որ սանդուխից բարձրանում
էիք, երբ ես ներքեւ էի գնում: Եւ զարմանքից քիչ
մնաց որ բոլորովին ցած գլորուէի, որով մի զարհու-
րելի կատաստրոֆ պիտի պատահէր:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Հա', հա', հա'...: Նոյն

իսկ վախցայ, երբ յանկարծ ձեզ տեսայ, Մուսիօ
ՇաՀնաղարօւլ: Անանկ չէ՞, Արփենիկ:

Տիկ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Հա՛, Հա՛, Հա՛...: Պարզա-
պէս կը ճաթիմ կոր...: Իրա՛ւ որ ես ալ վախցայ,
երբ էֆէնտիին ոտքը սաՀեցաւ սանդուխին աստիճա-
նին վրայ:

ՄԻՍԱՔ.— (Գիսակին, ցած) Աղէկ եղաւ: ՇաՀ-
նաղարօւլ էֆէնտի...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դա մի հասարակ էպիզօդ էր,
բայց սոսկալի վտանգաւոր:

Տիկ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Յաւալի է սակայն որ Սիսակ
էֆէնտին հոս չէ: Այժմ ի՞նչ ընելու ենք, Վարդե-
նիկ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Անշուշտ մեր այս երիտա-
սարդ բարեկամներէն մէկն ու մէկը գիտնալու է Տիկ.
Թաղւորեանի հասցէն:

ՄԻՍԱՔ.— Տիկին Թաղւորեանի հասցէն յուշա-
տետրիս մէջ ունիմ, սակայն դժբախտաբար սենեակս
մոռցած եմ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Հիանալի: Խնդրեմ, Մուսիօ
Միսաք, բարեկամուՀիս առաջնորդեցէք մինչեւ Տիկ.
Թաղւորեանի բնակավայրը, եթէ, անշուշտ, զբաղ-
ուած չէք: Կարծեմ ձեր սենեակը այստեղէն հեռու
չէ: ԲարեկամուՀիս Պօլսէն նոր միայն եկած ըլլալով՝
անծանօթ է Փարիզի փողոցներուն, իսկ ես ալ չեմ
կրնար իրեն ուղեկցել, որովհետեւ յարաբերութիւն-
ներս խղած եմ Տիկ. Թաղւորեանին հետ:

ՄԻՍԱՔ.— Հաճոյքով պիտի ստանձնէի այդ
պաշտօնը, սակայն, դժբախտաբար ես ալ յարաբե-
րութիւններս խղած եմ Տիար Թաղւորեանին հետ, եւ
կը խուսափիմ իրեն հանդիպելէ:

ՍԵՒԱԿ.— Ես յանձն կ'առնեմ տիկինը առաջնոր-

դելու, որովհետեւ յարաբերութիւններս Տիկ. Թագ-
ւորեանի հետ աւելի քան աղէկ են, իսկ Տիար Թագ-
ւորեան ծինչեւ այսօր թշնամական տրամադրութիւն-
ներ ցցուցած չէ իմ դէմ: Սակայն իրենց նոր բնա-
կարանին ուր ընտրելու չեմ գիտեր:

(Փայլակ կամաց-կամաց լուացփ տաւտը ոտքով
ետ քշելով դէպի դուռը՝ դուրս է սփլտում):

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ուրեմն, եղաւ: Դուք, Մու-
սիօ Սեւակ, Տիկ. Արփենիկի եւ Մուսիօ Միսակի
հետ կ'երթաք ծինչեւ Մուսիօ Միսաքին սենեակը,
իրմէ կ'առնէք Տիկ. Թագւորեանի հասցէն եւ Տիկ.
Արփենիկը հոն կ'առաջնորդէք: Իսկ ես հոս կը մնամ
ծինչեւ որ վերադառնաք եւ գործերս կը կարգադրեմ:
Վստահ եմ Մուսիօ Գիսակ եւ Մուսիօ Շահնազարով
սլիտի օգնեն:

ՄԻՍԱԲ.— (Գիսակին, աչքով մատնանշելով
Տիկ. Արփենիկի կողմը, ցած) Աղուոր կտոր է...:

ԳԻՍԱԿ.— (Ցած) Փափուկ բան մը: Եւ մանա-
ւանդ—որբեւայրի:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Երեւում է որ մի լուրջ միսսի-
այով եկած էք:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Անշուշտ, լուրջ: Լսած չէ՞ք
որ մեր նորակազմ Տիկնանց Բարեսիրաց Միու-
թիւնը կը պատրաստուի հոյակապ պարահանդէս մը
սարքելու: Տոմսակներ եւ յայտագրեր կը ցրուենք
արդէն: Կը խնդրեմ քանի մը հասցէներ գրելու ինձ
հետ, որոնք ձեզ յայտնի են:

ՄԻՍԱԲ.— (Գիսակին, ցած) Պարահանդէս...:
Ամեն բան կատարեալ է...: Կը մնար որ պարէ-
ինք...:

ԳԻՍԱԿ.— (Ցած) —Աղիքներս պարասպուրթենէն
արդէն կը պարեն կոր...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Մի փոքրիկ ծրար յանձնե-
լով) Արփենիկ, այս յայտադրերն ու տոմսերը կը
յանձնես Տիկին Թագուորեանին: Կարծեմ կը բաւէ
սաչափը:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ես պատրաստ եմ: Կրնանք
երթալ: Ուրեմն, Վարդենիկ, դուն կը սպասես մին-
չեւ դառնամ: Իսկ եթէ ուշանամ՝ պիտի հասկնաս որ
չպիտի դամ հոս, եւ իրիկունը քեզ կը հանդիպեմ մեր
տունը:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Եթէ մինչեւ իրիկունն հինգը
չգաս՝ դուն ինքդ ուղղակի մեր տունը եկուր:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Շատ աղէկ, թող աստանկ ըլ-
լայ: Ուրեմն, կրնանք երթալ:

ՄԻՍԱՔ. (Աջ ձեռքի բքամատն ու ցուցամատը—
իրար շփելով) Կ'ըսեն թէ կը բռնէ կոր: Յիսուն հա-
դար Փրանքէն աւելի:

ԳԻՍԱԿ.— Իրա՞ւ: Մատնիները նայէ՛:

ՄԻՍԱՔ.— Ես պատրաստ եմ: Դուրսը կարծեմ
չատ ցուրտ չէ... եւ դիտմամբ վերարկուս հագած
չեմ:

ՍԵՒԱԿ.— Ես եւս, պատրաստ եմ:

ԳԻՍԱԿ.— Ես եւս ստիպողաբար փողոցը պիտի
իջնեմ: Կը ներէք, Օր. Արփենիկ, կէս ժամէն կը
դառնամ, պատրաստ ձեզ օգնելու հասցէներ գրելու
համար:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ձը մոռնանք որ այս իրի-
կունն մի կօնֆերենցիա կայ պրօգրէսիստների կլուբում
ինդուստրիայի ցենտրալիզացիայի մասին եւ մի ու-
րիշ էլ ներկայ դիպլոմատիայի տենդենցիաների մա-
սին Ալրօրա զալում:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Հա՛, հա՛, հա՛... պարզա-

սկէս կը ճաթիմ կոր... : Հա', Հա', Հա'... : (Բոլորը դուրս են գնում բացի Օր. վարդենիկից եւ Շահնա-
զարովից) :

ՊԱՏԿԵՐ ԵՕԹԵՐԵՐԴ

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մենք, կարծեմ, կրնանք ան-
միջապէս գործի սկսիլ (Շուրջը նայելով) բայց մենք
բոլորովին մինակ մնացինք... (հառաչելով) Ա'Հ...
(նստում է) :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Շուրջը նայելով) Այո', ես
էլ եմ զգում, որ բոլորովին մենակ մնացինք... : Եւ
կարծես թէ աչքերս մթնում են մի ինչ որ ֆանտա-
ստիքական միրաժներից (Հառաչում է) եւ... եւ... :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ա'Հ... :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ա'Հ... :

(Կարճ լռութիւն)

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Դուք չատ կը խորհիք... :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Այո', չափազանց չատ եմ մը-
տածում :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Կրնամ գիտնալ թէ ի՞նչ
բանի մասին.— եթէ, անշուշտ, գաղտնիք մը չէ :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ո'չ, գաղտնիք չէ : Ես մտա-
ծում եմ Ռուս բանաստեղծ Պուշկինի խօսքերի մասին :
Նա ասել է այսպէս.— «Իսկ երջանկութիւնը այնքան
մօտ էր, այնքան հնարաւոր» :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Իրա՞ւ նա աստանկ բան մը
ըսած է :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Այո', ասել է իր «Եվգենիյ
Օնեգին» Պօէմայում :

(Կարճ լռութիւն)

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Դուք... ինձմէ... նեղուած
կ'երեւիք...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Այո՛, մի քիչ նեղուած եմ,
որչաւի ներելի է մի իդէալից նեղուել: (Հառաչանք)
Նեղուած եմ, որովհետեւ երեք ամիս է որ սպասում
եմ թէ դուք իմ նամակին պիտի պատասխանէք, եւ
չէք պատասխանում: Իմ բոլոր ամբիցիաներս կարծես
խորտակուած են:

(Դրան ետեւ երեւում է Փայլակ, լրտեսելով եւ
ծիծաղից քուլնալով):

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ա՛հ, ատոր համա՞ր միայն:
Ես, չիտակը, տարբեր քաներ խորհեցայ: Դուք,
Մուսիօ Շահնազարով պիտի յիշէք, որ ձեզ յայտ-
նեցի թէ երբ ձեր նամակին ընթերցումն աւարտեմ՝
անմիջապէս կը պատասխանեմ: Եւ ուրախ եմ ըսելու,
որ ձեր ութսուն եւ հինգ էջ նամակէն երեք ամսուան
մէջ երեսունը չորս էջ յաջողութեամբ կրցած եմ կար-
դալ, անշուշտ, շարունակ բառարաններու օգնու-
թեան ասպաւինելով:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Գոհունակ) Հասկանում եմ
ձեզ: Դուք ուրեմն կարդացել էք նամակիս առաջին
մասը, որի մէջ անալիզին ենթարկել եմ կեանքի ընդ-
հանուր պրօբլէմները: Այնուհետեւ գալիս է երկրորդ
մասը, որ մի էտիւդ է սիրոյ Ֆիզիօլօգիական Փակ-
տօրների մասին: Երրորդ մասում շօշափել եմ շատ
թեթեւ կերպով էկօնօմիական պրօբլէմները սիրոյ
մէջ, որոնք օգտակար է սկզբից գիտնալ: Ամէնից
վերջը, նամակիս չորրորդ մասում սիրոյ պօէզիան
նկարագրել եմ, շատ գեղեցիկ կերպով:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Իրա՞ւ կ'ըսէք: Ա՛խ, երանի
նիւթերու ցանկն ալ ձեր նամակին սկիզբը դնէիք:
Այդ պարագային ես ուղղակի երրորդ մասէն կրնայի

սկսել, այսուհետեւ կը կարդայի չորրորդ մասը եւ վերջը միւսները:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Շատ գոհ երեւոյթով) Ես ձեր խօսքերից դուշակում եմ որ դուք համակրում էք ինձ, եւ հասկացել էք որ դուք իմ սիմպատիա էք:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ես... Ես... անշուշտ կը համակրիմ ձեզ...: Սակայն, գիտէք, կ'ուզեմ ձեր նամակը նախապէս կարդալ ամբողջութեամբ եւ խորհիլ քիչ մը...: (Ոտքի ելնելով) Ա՛հ, այնքան կը յուզուիմ ատանկ բաներէն...: Սակայն... այնքան ծարաւ եմ...: Պարզապէս չուրթերս կը չորնան...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ուզում էք ասել թէ ձեր կեռասի պէս շրթունքները ծարաւ են սիրոյ համար, որովհետեւ գիտէք որ ես էլ ծարաւ եմ ձեր շրթունքների համար (Աշխատելով գրկել) Ախր, ես դժւում եմ ձեզ համար...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Խուսափելով) Ո՛հ, ո՛հ... խնդրեմ, Մուսիօ Շահնազարով, տակաւին ատենը չէ... մանաւանդ հոս ուրիշին տանը մէջ...: Գիտէք, այնքան կը յուզուիմ, այնքան կը յուզուիմ ատանկ բաներէն... մանաւանդ որ շատ ալ փորձըւած չեմ... եւ կը վախնամ...: Ո՛հ, ո՛հ, ուրիշ ատեն:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դուք կատարելապէս իրաւունք ունէք որ ուրիշի տանը անյարմար է որ ձեզ համբուրեմ: Մենք կարող ենք ներքեւ գնալ, մի կաֆէում նստել եւ մի քիչ խօսել, դուք էլ մի սուրճ կամ շօկօլադ կը խմէք եւ յետոյ պարտէզ կը գնանք, մի քիչ էլ այնտեղ կը նստենք եւ մեր սիրոյ մասին կը խորհրդակցենք: Իսկ հասցէներն էլ յետոյ կը գըրենք:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Հաճոյքով պաղպաղակ մը

կ'առնեմ, որովհետեւ չափազանց ծարաւ կ'զգամ: Եւ կրնանք, անշուշտ, խորհրդակցել այլեւ այլ հարցերու շուրջ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Այսինքն ուզում էք ասել մեր սիրոյ հարցերի շուրջ: Շնորհակալ եմ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Այսինքն... ըսել կ'ուզեմ... աւելի աղէկ կ'ըլլայ, որ նախապէս ձեր նամակը ամբողջովին կարդամ, եւ այնուհետեւ որոշում մը տամ...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Ես ենթադրում եմ որ երեք ամիս էլ պիտի անցնի մինչեւ որ նամակս աւարտէք: Ուրեմն աւելի լաւ է որ ես ձեզ բերանովս բացատրեմ ամեն բան: Եւ վստահ եմ որ մէկ ժամուայ մէջ կարող եմ համոզել ձեզ, որ իսկապէս եւ այն էլ չափազանց սիրում եմ ձեզ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ա՛հ, այնքան անպատրաստ կ'զգամ զիս այդ նոր վիճակին համար: Կ'ուզեմ խորհել քիչ մը... եւ այնուհետեւ որոշում մը տալ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Ես զգում եմ որ ձեր որոշումը այն պիտի լինի, որ ինձ «այո՛» բառով պիտի երջանկացնէք: Ուրեմն այժմ կարող ենք գնալ, մէկ-մէկ շօկօլադ խմել, յետոյ կը գնանք պարտէզում կը նըստենք, ծառերի տակ, եւ մեր սիրոյ մասին կը խօսենք:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Դէպի դուռը ուղղուելով) Ա՛խ, ես այնչափ կը յուզուիմ... այնչափ կը յուզուիմ ատանկ խօսքերէն: Յուզմունքէս չեմ գիտեր ի՛նչ որոշում տալ...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Ես զգում եմ որ երբ պարտէզում նստենք ծառերի տակ՝ դուք պիտի շուտով որոշէք: Եւ ես ձեզ պիտի բացատրեմ թէ ի՛նչպէս մեր սրտերի կօօպերացիայով մի իդիլիական ատմօսֆե-

րա կը ստեղծենք, որտեղ մեր բոլոր ուսուցիչները մի
րէալ կեանք կը դառնան:

(Միասին դուրս եմ գնում)

ՊԱՏԿԵՐ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՓԱՅԼԱԿ.— (Ներս վազելով) Հա', հա', հա'...
Վա՛յ, պապօ՛, վա՛յ: Ասանկ ալ անթիկա՞ կ'ըլլայ
եղեր: Կարծես տասը պատուիրաններ կը կարդար:
Այս եղաւ սիրահարութի՞ւն: Ախպա՛ր, եթէ աղջկադ
վրայ առիւծի մը պէս չյարձակիս, չգրկես, չսեղմես,
կողքերը չխտցնես, սրունքները չփայփայես, վի-
զը չխածնես, մազերը չհոտոտես, գլխուդ վրայ չի-
բազմեցնես, վեր չնետես, վար չբերես, ծունկերուդ
վրայ չնստեցնես, թեւերուդ մէջ չառնես, չպոռաս,
ըլլալիք եւ չըլլալիք երդումներ չընես, ա՛խ չքաշես,
օ՛հ չլսես—սիրահարութի՞ւն կ'ըլլայ: Եւ, ախպա՛ր,
այս ի՞նչ լեզու է որ կը խօսի: Ո՞ւրկէ կը հաւաքէ ա-
սանկ բառեր: Եւ ի՞նչ բառեր: Իշու բերանը դնես՝
չկրնար ծամել:

ՊԱՏԿԵՐ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ, ՍԻՍԱԿ

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Դուրսից) Վարդենիկ, հո՞ղ
ես:

ՓԱՅԼԱԿ.— Վա՛յ, պապօ՛: Ասոնք ալ անսլայ-
ման գաղտնիք մը ունին: Եթէ այս ալ հասկնամ՝
կուշտ-կուշտ կրնամ խնդալ այս խենթերուն վրայ:
Նոյն իսկ կրնամ գիրք մը գրել՝ Փարիզի Հայկական
Գաղտնիքներ անունով: Հրաշալի գաղափար: (Շուր-
ջը նայելով՝ սեղանի տակ է մտնում եւ կծկւում) Հոս
պահուիմ, տեսնենք թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ ի-

ըենց մէջ: Հա', Հա', Հա': Եւ գրգիս արդիւնքն ալ
կը յատկացնեմ մեր գիւղի Որբախնամ ընկերու-
թեան...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Դուրսից) Վարդենի'կ, Հոդ
չե՞ս:

ՍԻՍԱԿ.— (Դուռը բանալով) Օրիորդը Հոս չէ:
Անշուշտ, անմիջապէս պիտի դայ: Խնդրեմ, ներս
հրամէ':

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Ներս մտնելով) Վարդենի'կը
Հոս չէ՞: Ո՞ւր կրնայ գնացած ըլլալ:

ՍԻՍԱԿ.— Անտարակոյս մօտ տեղ մը: Քիչ մը
կը սպասենք, եւ եթէ ետ չդառնայ՝ սիրով կ'ուղե-
կըցեմ քեզ մինչեւ օրիորդին տունը, կամ... ուր որ
հրամայես:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Պարզապէս յոգնած կ'զգամ
կոր: (Նստելով) Այդ սանդուխէն վեր ելնելը շնչաս-
պառ ըրաւ դիս: Սակայն իրա՞ւ է թէ ՏԻԿ. Թագ-
ւորեանը տունը չէր: Վստա՞հ ես:

ՍԻՍԱԿ.— Հարկաւ: Ես ճամբան հանդիպեցայ
ղինքը եւ ըսաւ որ ամբողջ օրը տունէն բացակայ
պիտի ըլլայ:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Բայց ինչո՞ւ անմիջապէս չը-
սիր, երբ Սեւակ էֆէնտիին եւ Միսաք էֆէնտիին
հետ փողոցէն կ'անցնէի, եւ քեզի հանդիպեցանք:

ՍԻՍԱԿ.— (Դիմացը նստելով) Ինչո՞ւ չըսի: Հա',
Հա', Հա': Պարզ է թէ ինչո՞ւ: (Հետզհետէ մօտենա-
լով, աթոռն էլ հետը սողցնելով) Ուղեցի անոնց ըն-
կերակցութենէն ազատել քեզ, մինակ մնալու համար
քեզ հետ: (Ձեռքը բռնելով) Ինքդ չհասկցա՞ր այդ
ռազմական խաղս, խուշիկս:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ա՛հ, Սիսակ էֆէնտի...
խնդրեմ, ատանկ բաներ մի զրուցեր, քանի որ լուրջ
բան մը պատահած չէ մեր միջեւ: Եւ մանաւանդ, չեմ

ուղեր լեզու դնել ժողովուրդին բերանը բամբասանք-
ներ ընելու իմ մասին:

ՍԻՍԱԿ.— Բայց, նուշիկս, անուշիկս, գիտես որ
կը խենթնամ քեզ համար...: (Ձեռքը համբուրելով)
Եւ կ'ուղեմ որ իմս ըլլաս... եւ կ'ուղեմ որ քուկդ
ըլլամ...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ա՛հ, Սիսակ էֆէնտի, չեմ
գիտեր... ո՛չ, ո՛չ, կը վախնամ կոր: Ո՛չ, ո՛չ:
Այո՛...:

ՍԻՍԱԿ.— (Գրկելով) Այո՞: Անգամ մըն ալ կրկնէ
այդ բառը, անուշի՛կս:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ո՛չ, ո՛չ: (Գրկելով) այո՛,
այո՛...:

ՍԻՍԱԿ.— Կը սիրե՞ս զիս: Կ'ուղե՞ս իմս ըլլալ,
յաւիտեան... անվերջ:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Իսկ դո՞ւն...:

ՍԻՍԱԿ.— Ես միմիայն քեզ համար կ'ապրիմ,
դուն երջանկութիւններու միակ աղբիւրն ես...:
Դուն... դուն... պարզապէս կը խենթնամ քեզ հա-
մար:

(Փայլակ սեղանի կողքից գգոյ՞ց գլուխը հանելով՝
նորից պահում է, եւ ծոցից մի տետրակ հանելով՝
ինչ որ բաներ գրում):

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ա՛հ, գլուխս կը դառնայ
կոր...: Կատակ չե՞ս ըներ:

ՍԻՍԱԿ.— Օ՛հ, աղաւնեակս, ես... ալ կարծես
կը մարիմ երջանկութենէս: Ինձի կը թուի թէ տիե-
զերական բոլոր սրբազան ուժեր բոլորուած մեր սի-
րոյ խորանին շուրջ՝ օրհներգ կը կարդան այն նուի-
րական զգացումին, որ մեզ մղեց իրարու գիրկը իյ-
նալու:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Օ՛հ, ի՛նչ անուշ բաներ կը
զրուցես: Ո՞րչափ երջանիկ ըրիր զիս: Վերջապէս որք

չօճուխներուս հայր մը գտայ, եւ ինձի ալ... ամուսին մը:

ՍԻՍԱԿ.— (Շփոթուած) Հա՞յր մը...: Ես...
Ես... իրաւ որ չեմ գիտեր... Ես...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ձե՞ս հասկնար: Երբ ամուսինս կ'ըլլաս՝ բնական է որ չօճուխներս ալ զաւակներդ կ'ըլլան:

ՍԻՍԱԿ.— Այո՛, այո՛: Անշուշտ ատանկ է: Ա՛հ, խուշիկս, անուշիկս, չես գիտեր թէ հայրական ի՞նչ հազուադէպ խանդաղատանքով մը պիտի սիրեմ եւ գուրգուրամ զաւակներդ... Ըսել կ'ուզեմ զաւակներս որովհետեւ զաւակներդ զաւակներս են եւ զաւակներս ալ զաւակներդ են:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Սարսափած) Ի՞նչպէս թէ զաւակներդ զաւակներս են: Չըլլա՞յ թէ տեղ մը զաւակներ ունիս, եւ ինձի ըսած չես: Չըլլա՞յ թէ կին մը ունեցած ես... Ա՛հ, կը խենթնամ կոր...: Կը մարիմ...:

ՍԻՍԱԿ.— Ո՛չ, ո՛չ, խուշիկս: Ատանկ բան մը չկայ, բնա՛ւ: Այդ իմաստով չըսի: Սիրտս ամենայն անարատութեամբ պաշած եմ քեզ համար, միմիայն քեզ համար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Իրա՞ւ: Ա՛հ, քիչ կը մնար խելքէս ելնէի: Օ՛հ, որքան կը սիրեմ քեզ: (Թաշկիմակով աչքերը սրբելով) Խեղճ որբուկներս: Գրեթէ տարիէն աւելի եղաւ հայրական անուշ բառ մը լսած չեն: Այն օրէն երբ հանգուցեալ էրիկս մեռաւ (աչքերը սրբելով) Ա՛հ, ա՛հ...: Իսկ այժմ, փառք ամենակարող Տիրոջ, չօճուխներս նորէն հայրիկ մը ունեցան:

ՍԻՍԱԿ.— (Հպարտ) Եւ կրնաս վստահ ըլլալ, որ ասպետական վայելչութեամբ պիտի տանեմ չօճուխներուդ հայրիկի պաշտօնը:

(Փայլակը սեղանին տակ խնդալով մարելու պէս է) :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Խեղճ Հանգուցեալ էրիկս : Խենթի մը պէս կը սիրէր զիս : Եւ երբ մեռաւ, քիչ կը մնար ինքս ալ մեռնէի վիշտէն : Կին մը կրնա՞յ առանց էրիկի ասլորիլ : Չըլլայ թէ դուն ալ մեռնիս : Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզեր : Կը խենթնամ, եթէ ատանկ բան ընես : Հասկցա՞ր :

ՓԱՅԼԱԿ.— Տէր ողորմեա՛ : Տէր ողորմեա՛ : Խեղճ եմ որ մեռնիմ : Ընդհակառակն, նոր կը ծընուիմ, ապրելու սիրոյ եւ երջանկութեան դրախտս :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ա՛հ, ի՞նչ աղուոր բաներ կը զրուցես : Պարզապէս կը խենթնամ, երբ կը լսեմ : (Իր մատի մատնին հանելով՝ Սիսակի մատին է անցընում) Ասիկա թող մեր ամուսնութեան նշանը ըլլայ : Դուն մատնի չունի՞ս : Հոգ չէ :

ՍԻՍԱԿ.— Ո՛րչափ զգացուած եմ : Ես... չեմ գիտեր : Շատ երջանիկ եմ :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Չըլլա՞յ թէ կորսնցնես : Բընաւ չպիտի ներեմ քեզ, Հասկցա՞ր : (Կասկածոտ տւրջը նայելով) Տեղէ մը շնչառութեան պէս ձայն մը կը լսեմ : Չըլլա՞յ թէ միւս սենեակը մարդ կայ :

ՍԻՍԱԿ.— Անկարելի է, վախճալիք չունիս, ապահով կրնաս ըլլալ, խուշի՛կս :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Գիտես, ալ չեմ կրնար սպասել : Սանկ, ամուսնանալու մասին ըսել կ'ուզեմ : Կը Հասկնա՞ս : Ձես կրնար երեւակայել թէ որչափ կը նեղուիմ : Չօճուխներու հոգը ջիղերս կը կտրտէ կոր : Ինքս ալ, գիտե՞ս այնքան կ'ուզեմ էրիկ մը ունենալ, այնքան կ'ուզեմ, — պարզապէս կը խենթանամ կոր : Ա՛հ (գրկելով) Ո՛րչափ կը սիրեմ քեզ :

ՍԻՍԱԿ.— Մինչեւ շրջանաւարտ ըլլալս տարի եւ եօթը ամիս ունիմ : Ի՞նչ բախտաւորութիւն պիտի ըլ-

լայ այն օրը, երբ փաստաբանի վկայականը ծոցս
սլաճած՝ քեզ հետ Վռամշապուհ Տէր-սպասային եր-
թանք՝ ամուսնական սրբազան կապով իրարու հետ
միանալու:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ: Ես կը մեռ-
նիմ եթէ մէկ ու կէս տարի եւս սպասեմ: Նախ ամուս-
նութեան մէջ շրջանաւարտ ըլլանք, իսկ միւս շրջ-
անաւարտութիւնդ ալ իր կարգին կ'ըլլայ: Աղէկ
չըսի՞: Ես կ'ուզեմ անմիջապէս ամէն բան լմննայ:
Դուն նորէն կրնաս ուսումդ շարունակել: Հասկցա՞ր:

ՍԻՍԱԿ.— Ես... չիտակը... չեմ գիտեր:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Մէկ ձեռքով Սիսակի քե-
րանը գոցելով) Սս՛՛... չըլլա՞յ թէ հակառակիս:
Գիտեմ, կը քաշուիս, հաւանաբար ներկայ վիճակէդ
կը վախնաս, բայց դուն կրնաս անհոգ ըլլալ, սանկ...
ըսել կ'ուզեմ նիւթականին համար...: Եւ չես կրնար
երեւակայել, թէ որչափ կը տանջուիմ: Ամեն ան-
գամ որ տեղ մը կ'երթամ՝ չօճուխներս իմ կեցած
տան դօնսիէրժին—ըսել կ'ուզեմ դռնապանին կնոջ
խնամքին ստիպուած եմ թողուլ: Անպիտան օտարա-
կան կին մը: Վաղը օրինակ, բժշկի պիտի երթամ,
ակռաներս շինել տալու: Եթէ դուն էրիկս ըլլայիր՝
փոխանակ այդ ֆրանսացի խենթ կնոջը աղաչելու,
դուն կրնայիր մէկ, երկու ժամ տունը սպասել, հոգ
տանիլ, չօճուխներուս, կաթ տալ փոքրիկիս: Գէ՞շ
կ'ըլլար:

(Փայլակ սեղանի տակ խեղդուում է ծիծաղից):

ՍԻՍԱԿ.— Կա՞թ տալ...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ա՛հ, Սիսակ էֆէնտի, ի՛նչ-
քան ամչկոտ ես: Անշուշտ, վարժուած չես եւ ատոր
համար կը քաշուիս:

ՍԻՍԱԿ.— Ինչո՞ւ Սիսակ չես ըսեր:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Իսկ դուն ինչո՞ւ զիս Արփիկ
չես կոչեր:

ՍԻՍԱԿ.— Արփիկ:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Սիսա՛կ (համբոյրներ):

ՍԻՍԱԿ.— Ի՛ճ Արփիկ:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Իճ Սիսա՛կ (Համբոյրներ)
(Փայլակը հաւասարակշռութիւնը կորցնելով՝ ընկ-
նում է ծունկերի վրայ, եւ ակամայ ՏԻԿ. Արփենիկի
նստքը բռնում):

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Զարհուրած ցատկելով,
դէպի դուռ է վազում եւ դուրս նետում) Օ՛յ, կեն-
դանի մը... կամ գող մը... օգնութի՛ւն...:

ՍԻՍԱԿ.— (Ցատկելով՝ նայում է սեղանի տակը
եւ նկատելով Փայլակին՝ դուրս է փաշտում նրան) Յի-
մա՛ր, է՛չ, ի՞նչ գործ ունիս հող: Քու խերը հիմա
կ'անխժեմ: Մե՞զ կը լրտեսէիր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ի՞նչ կ'ընես: Թեւս ջար-
դեցիր:

ՍԻՍԱԿ.— (Կատաւած) Ի՞նչ գործ ունէիր սեղա-
նիս տակ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչպէս թէ ի՛նչ գործ: Կոճակիս
մէկը փրթաւ եւ սաՀեցաւ սեղանին տակը: Ես ալ
փնտռելու վրայ էի, երբ յանկարծ մտաք երկուքդ
ալ: Յանցաւո՞ր եմ, ախպա՛ր:

ՍԻՍԱԿ.— Դուն մէկ միլիոն էջերէն բաղադրեալ
չորքոտանի մըն ես: Հասկցա՞ր (Դուրս է վազում):

ՓԱՅԼԱԿ.— Դուն ատանկ խորհէ՛: Բաւական է
որ ինքզինքս կը ճանչնամ: (Բռունցքը դէպի դուռը
շարժելով) Էջը դուն ես, Հասկցա՞ր: Հազարաւոր
Ամերիկացիներ ինձ վրայ կը հիանային, իսկ դուն
զիս չե՞ս հաւնէր: Օլոա՛յթ: Սպասէ՛ իմ ըսած սա
գիրքը գրեմ: Փարիզի Հայկական Գաղտնիքներ: Եւ
ի՛նչ սքանչելի անունն ալ հնարեցի: Ո՞վ չպիտի գնէ

ատանկ անունով գիրք մը: Հա', Հա', Հա': (Ծագ-
րանքով) Սիսակ Էֆէնտի. Սիսակ. Արփիկ: Վաղը
արդէն այդ Արփիկ ըսուած Պօլսեցի մաման իր չօ-
ճուխը գիրկդ պիտի դնէ, որպէսզի կաթ տաս եւ
օրօր երգես: Էջը ե՞ս եմ թէ դուն: (Դուրս է գնում):

— Վ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր —

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՊԱՏԿԵՐ ԱՌԱՋԻՆ

(Նախորդ տեսարան)

Փայլակ գծագրութեան եռոտանի յենարանի առջեւ կանգնած՝ գրադուած է նկարելով:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Ներս մտնելով) Դուք մենակ էք: Իսկ այս հոսոսը երեւում է որ տանը չէ: Ո՛վ գիտէ ի՞նչ ժուլիկութիւններ է անում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Հըլօ՛, հայրենակից: Վաղուց է չես երեւնար: Կ'երեւի թէ չափազանց զբաղուած ես... սանկ... գօնֆերէնցիաներով...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Այո՛, ժամանակ չատ քիչ եմ ունենում: Մի շարք էկօնօմիական շատ լուրջ պրօբլէմներ անալիզի եմ ենթարկում, եւ ուրախ եմ ասելու, որ աշխատութիւնս սաստիկ պրօդուկտիվ է դուրս գալիս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իրա՞նք կ'ըսես: Օլուա՛յթ: Բայց բան մը հանցնեմ նէ՛ սրտիդ վրայ չպիտի՞ առնես: Քու ըսած այդ էկօնօմիական փրօպլէմներուն եւ կամ եթէ կ'ուզես փրօպլէմներու էկօնօմիաներուն մէջ փարա կա՞յ թէ պարապ տեղը ջուր կը ծեծես:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Էկօնօմիական բոլոր պրօբլէմները կապիտալիստական սխտեմից են դուրս գալիս ամեն երկրներում: Հետեւաբար Թիւրքիայում բոլոր փարաները նրանց մէջ են, Ֆրանսիայում սանտիմները, Գերմանիայում պֆենիգները, Ռուսաստանում կօպէկները, եւ այլն:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ամերիկային մէջ ալ սէնթերը... :
 Հասկցայ: Աղուոր բացատրեցիր: † Բայց գիտե՞ս—
 Ամերիկային մէջ այդ քու ըսած էգոնօմիական փրօպ-
 լէտները շատ աւելի զօրաւոր տեսակէն են քան Հոս—
 Փարիզին մէջ: Այդ պատճառաւ ալ Հոն թէ ներկը եւ
 թէ վրձինները աւելի սուղ են քան Հոս: Այս վրձինը
 —կը տեսնե՞ս, վաթսուն սանթիմի գնած եմ, որ ը-
 սել է տասներկու սէնթ: Իսկ Պօսթընին մէջ ասկէ
 աւելի գէշ տեսակի վրձինին Համար տալէր երեսուն
 Հինգ սէնթէն մինչեւ տալէր ու կէս տուած եմ ամեն
 ատեն: Կը տեսնե՞ս տարբերութիւնը: Շո՛ւր: Ներ-
 կերն ալ նոյն Համեմատութեամբ սուղ են Հոն: Գի-
 տե՞ս ի՛նչ: Երբ Հոս—Փարիզի գեղարուեստից ճեմա-
 րանէն շրջանաւարտ ըլլամ եւ Ամերիկա վերադառ-
 նամ՝ անպատճառ ներկի եւ վրձինի խանութ մը պի-
 տի բանամ Պօսթընի կամ Նիւ Եօրքին մէջ: Բայց...
 Թո՛ւհ... այս ի՞նչ ըրի, ախպա՛ր: Նկարիս աչքին
 վրայ այնչափ ներկ փակցուցի, կարծես աչքին վրայ
 կոտոշ մը բուսած ըլլայ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Այդ ի՞նչ էք նկարում: Կար-
 ծեմ Հռոմայեցոց կայսր Ներոնի գլխի նման է:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կ'ըսես, ախպա՛ր. ձիու գլուխ
 կը նկարեմ, չե՞ս տեսներ: Դուն կրնա՞ս աս նկարիս
 խորհուրդը ըմբռնել: Կէս օր պիտի խորհիս, մինչեւ
 որ Հասկնաս: (Հպարտութեամբ) Ասիկա անձնա-
 կան գիւտս է: Ասոր մէջ անանկ արտայայտութիւն
 մը պիտի դնեմ, ինչպէս յաջող սիրահարութենէն
 վերջ ձի մը կրնայ ունենալ: Ուրիշ մէկը չկրնար այդ
 խորհիլ: Այս Փրանսացիներու նկարչութիւնն ալ...
 եամա՛ն... գլուխս կը դառնայ, երբ կը յիշեմ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ուզում եմ բացատրէք ինձ թէ
 ինչո՞ւ է ձեր գլուխը դառնում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իսկ քու գլուխդ չի՞ դառնար: Զե՞ս

ընդունիր որ այս ժողովուրդին ըրածը աղէկ չէ: Ասոնց նկարները, արձանները... ո՞ր կողմ նայիս— կին: Ան ալ ի՞նչ ձեւերով—բոլորն ալ մերկ կիներու նկարներ, մերկ աղջիկներուն արձաններ: Վա՛յ, պապօ՛, վա՛յ...: Ասանկ գեղարուեստ կ'ըլլայ: Ո՞վ ըսաւ թէ կինը գեղարուեստ է կամ գեղարուեստը կին է: Գիտե՞ս ինչ.—եթէ ասանկ խենթ ու խելառ բաներ Ամերիկային մէջ փորձես՝ ա՛լ փրկութիւն չի կայ: Իշու բաղանիք կը քչեն քեզ ալ, քու նկարը ծախող խանութպանն ալ: Ամերիկացիները քրիստոնեայ եւ չափէն աւելի բարեպաշտ ժողովուրդ մըն են: Ասոնց հետ չես կրնար գէշ կատակներ խաղալ, եւ «գեղարուեստ է» պոռալով, օձիքդ ազատել: Հասկըցա՞ր:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ասացէ՛ք, խնդրեմ, Ամերիկայում ի՞նչ բաներ ամենից շատ են նկարում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Հոն կը գերադասեն բնութիւնը իր հարազատ արտայայտութիւններուն մէջ: Հոն կը նրկարեն անտառներ, լիճեր, լեռներ: Այնուհետեւ, կենդանիներէն ձիեր, շուներ, կատուներ: Բոյսերէն ալ ծաղիկներ, խաղող, նարինջ, խնձոր, երբեմն ալ թուղ: Կը պատահի նաեւ խիար, ձմերուկ: Իսկ մարդոցմէ ամենէն սիրուածը ճօրճ Ուաշինկթընին նկարն է, որ անպայման ամեն տան մէջ պիտի գտնես:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ծառ, շուն, կատու, թուղ, խիար, Վաշինգտոն գեղարուեստ եղաւ: Գեղարուեստը ոչ այս է, ոչ էլ այն է: Պէտ'ք է նկարել գործաւոր պրօլետարիատը իր բոլոր ֆունկցիաների մէջ, ինդուստրիայի այդ զոհը, որին կապիտալիզմը անկօնորօլ էքսպլուատացիային է ենթարկում: Պէ՛տք է նկարել միլիտարիզմի սարսափները, որ բուրժուակօսմօպօլիտական էլէմէնտները տարածում են աշխարհի շուրջը: Պ'էտք է նկարել Մարկսի, Կառլցկու,

էնգէլսի, Բերէլի, Ժօռէսի պատկերները, որոնք պրօլետարիատի մէկ-մէկ առաքեալներ են:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շո՛ւր: Ատանկ բաներ ալ պիտի նըկարեմ—ինչո՛ւ չընեմ: Սպասէ՛, այս նկարը լմնցընեմ—այնուհետեւ քու ըսած նիւթերուն պիտի անցնիմ: Եւ գիտե՞ս, ամենէն առաջ Ամերիկայի հանգուցեալ Սարաճեան սրբազանը պիտի նկարեմ՝ Ուստըրի առաջնորդարանը աւլած ատեն: Գիտե՞ս այդ խեղճ մարդը ինչե՞ր քաշած է Ամերիկայի պուրժուա հոգաբարձուներու ձեռքէն: Ամիսներ շարունակ անօթի կը ձգէին—պէ՛: Իր տեսած տառապանքը հայ պատմութեան ամենէն սեւ էջը վը կազմէ: Եթէ գիտնաս ամեն բան՝ հինգ վայրկեանէն պիտի խենթնաս: Սպասէ՛ ես այն պուրժուա հոգաբարձուներուն խէրը պիտի անիծեմ: (Հպարտ) Հայրենակի՛ց, կը տեսնեմ տակաւին չես կրցած հոգիիս խորքերը թափանցել: Ես կը ձգտիմ նոր գաղափարներուն յարմար նիւթեր ընտրել նկարներուս համար: Հասկցա՞ր:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Կատարելապէս հասկանում եմ ձեզ, եւ ձեր էմպուլսները գովելի եմ նկատում: Կամաց-կամաց աշխատեցէք պրօլետարիատի հարազատ նկարիչ դառնալ, նրա ցաւերի, իղէաների եւ իղէալների հաւատարիմ թարգմանը լինել ձեր վրձինով եւ ներկերով:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շո՛ւր: Ինքս ալ գիտեմ որ նորութիւնը աղէկ բան է, մանաւանդ երբ մէջը փարա կայ: Սակայն ամեն անգամ չես կրնար յաջողիլ: Զէնսը պիտի գայ, որ բան մը թոցնես: Ամենէն առաջ ասորուստը ապահովելու է: Գիտե՞ս, երբ Ամերիկայէն նոր հասայ Փարիզ՝ երեք շաբաթ աղէկ անցուցի: Այնուհետեւ... գիտե՞ս, անանկ ասպուր մը կերայ, անանկ ասպուր մը, որ պարզապէս կ'ամչնամ որ ըսեմ: Ուէ՛լ... սանկ... փոքրիկ մամղէլ մը... կը հասկը-

նա՞ս, եա՛: Եւ անանկ աղուոր, անանկ աղուոր—
ծառէն նոր ինկած խնձորի մը պէս: Վերջը... (վիզը
ֆերելով)... վերջը... երբ յաջորդ օրը աչքս բացի՝
անիծածը արդէն փախած էր, բոլոր դրամներս գող-
նալէն վերջ: Քիչ մնաց խելքս ցնդէր: Խենթի մը
պէս փողոցները ինկայ, բայց ո՞ւր գտնէի այս Բա-
բելոնին մէջ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դա մի ցաւալի ավանտիւրա
է: Դուք զգոյշ լինելու էք Պարիզի կօկօտներէց, ո-
րոնք անփորձ երիտասարդներին որսում են եւ նրանց
քնքոյշ զգացումները էքսպլուատացիային են են-
թարկում:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Հառաչանքով) Քնքոյշ զգացում-
նե՞ր ըսիր: Երանի թէ ատանկ զգացումները արմա-
տէն չորնան, որպէսզի մենք ալ պէլայի չը հանդի-
պինք: Զգացումներէս զատ գրպանս ալ քնքոյշ էր,
որովհետեւ այդ արկածէն վերջ չորս օր անօթի
պտտեցայ: Փողոցը երբ կ'ելնէի՝ ինձի կը թուէր թէ
գլխուս վրայ կը քալէի: Սիրտս տեսակ մը—մարելու
եւ նոյն իսկ փսխելու պէս կ'ըլլար: Խօսելու ոյժ չի
մնաց: Դէմքս ալ մէկ ամսուայ մեռելին պէս: Վերջը
յիշեցի որ չանթաներուս մէջ բաներ մը ունէի: Նոր
քօթս որ թուղթին մէջ փաթթած կը պահէի՝ տարի
եահուտի մը քով հինգ Փրանքի գրաւի դրի: Քիչ
մը շունչ առի:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դա մի զարհուրելի տրագե-
դիա է, որ դժբախտաբար ամեն օր կրկնւում է կա-
պիտալիստական երկրներում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Վերջը, գիտե՞ս ի՞նչ ըրի: Ուղղակի
ամերիկեան դեսպանատուն: Գրաւոր դիմումագիր
մը ներկայացուցի, պահանջելով իբր Ամերիկեան քա-
ղաքացի, որպէսզի ինձ համար թերթ ծախելու գործ
գտնէին: Կարեւորութիւն չտուին: Քանի մը օր գացի

եկայ, վրաս հաջող չեղաւ: Ա'լ կոկորդիս հասաւ: Անգամ մըն ալ գացի եւ դեսպանատան դռնապանը գտնելով՝ ա'լ բան չը մնաց որ չըսէի: Սպառնացի մինչեւ Ուաշինկթըն դիմել, նախագահին բողոքել: Պիտի տեսնէիր թէ ի՞նչպէս վախցաւ: Մեռելի մը պէս գոյնը նետեց: Այդ տեսակցութեան արդիւնքը այն եղաւ, որ յաջորդ օրը նպատակիս հասած էի: Փողոցները ինկայ, թերթերուն ահագին ծրարը թելերու տակ: Կը վազէի ու կը պոռայի, կը պոռայի ու կը վազէի—«Լա Փաթրի՛», «Լը Մաթէ՛ն», «Լը Ֆիկարօ՛...»: Պարզապէս խենթի պէս: Եւ առաջին օրն իսկ—գիտե՞ս—չորս Ֆրանք քառասուն եւ հինգ սանթիմ վաստկեցայ: Ա'լ ասպագաս ասպահովուած էր:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— (Ցնցուելով, վրդովուած)

Դուք մի ամօթալի պրօֆեսիա ունեցած էք: Դա մեր կօլլեգիական մօրալի դէմ է: Դա մեր իդէալների դիմադրողն է: Դուք իրաւունք չունէք բուրժուական պիտաւիտական թերթերի պրօպագանդայով զբաղուելու: Դա մի կատաստրօֆ է:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կ'ըսես, ախպա՛ր: Ես թերթ կը ծախէի: Հող փրօփականտի ի՞նչ խնդիր կայ: Ինձի ի՞նչ թէ ի՛նչ կը ծախեմ: Բաւական է որ բան մը ունիմ, որ կրնամ ծախել: Ինձի փարա պէտք էր—Հասկցա՞ր: Ես այդ թերթերէն ոչ մէկը նոյն իսկ մէկ անգամ կարդացած չեմ: Ինձի ի՞նչ թէ անոնց մէջ ի՛նչ կը գրեն: Կը կարծես թէ ծախած ատեն ուէ մէկուն ըսած եմ թէ անպատճառ կարդալու են այդ թերթերը, եւ կամ թէ գովարանած եմ ուէ յօդուած կամ խմբագրական: Նօսըրի՛...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Դուք միւս անգամ այդպիսի ուլ'տրա կօնսերվատիվ թերթեր ծախելու չէք: Դա մի պրօպագանդա է կապիտալիստ էլէմէնտների կողմ-

մից: Դուք պրօգրեսիստ թերթեր ծախելու էք լիբե-
րալ իդէաները տարածելու համար: Բայց երբ դրա
հակառակն էք անում՝ ձեր վարձուները մի լուրջ կրի-
տիկային չի դիմանում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իսկ քու ըսածները լուրջ գրիթիգայի
կը դիմանա՞ն: Ձգէ՛, ճանըմ: Բան մըն է որ կը դառ-
նայ: Սատանան ինքը չկրնար ըսել թէ աշխարհին
մէջ ի՞նչ բան ծուռ է եւ ի՞նչ բան չիտակ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դրանք ինտելիգէնտ ինդիվի-
դուումին յարմար խօսքեր չեն: Դուք պարտաւոր էք
գիտնալու թէ ի՞նչ բանը սխալ է եւ ի՞նչ բանը ուղիղ
է: Դուք Ամերիկայի կօնսերվատիվ ատմօսֆերայում
կորցրած էք պրօգրեսիվ տենդենցիաները հասկնալու
ամեն կարողութիւն: Դա պատիւ չի բերում ձեզ:
Այնտեղի իդէաները ազդում են ձեզ վրայ: Այնտեղի
համալսարանները նոյն իսկ մէկ-մէկ գործարաններ
են, որոնք միայն պրօֆեսիօնալ դասակարգ են պատ-
րաստում եւ ասլրանքի պէս հրապարակ հանում: Նը-
րանք կապիտալի գործիքներ են դառնում: Կլեմանսօն
ասում է որ Ամերիկայի համալսարաններում գնդակի
խաղերով աւելի են զբաղւում, քան գիտութիւննե-
րով: Բայց դուք գնդակ խաղալու շնորհքն էլ չու-
նէք: Այնտեղ ինտելիգենցիա չկայ, այլ պսէվդօ-
ինտելիգենցիա: Դուք, օրինակ, անձամբ երկու հատ
շնորքով գիրք կարդացած չէք: Ի՞նչ տեսակ ինտելի-
գէնտ էք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ինչո՞ւ կը մեղադրես:
Ինտո՞ր կարդայի: Տերեկը կը գործէի, գիշերը դըպ-
րոց կ'երթայի: Այնուհետեւ ցերեկը դպրոց կ'երթա-
յի, գիշերը կը գործէի: Ալ ժամանա՞կ կար գիրք
կարդալու: Հոն ամենքը ատանկ են, ես բացառութիւն
մը չէի կազմեր: Վանեցի մը կը ճանչնամ, որ Պօս-
թընի մէջ բժշկութեան կը հետեւի: Թանապուրի

փրօֆեսօր անունը տուած էին: Յերեկը դպրոց կ'երթար, գիշերները ճաշարանի մը ամանները կը լուար: Պալքանեան պատերազմի ատենն էր: Անգամ մը իրեն հանդիպեցայ: «Պատերազմէն ի՞նչ լուր» — հարցուցի: Ապուշ-ապուշ ինծի նայեցաւ: Վեց ամիս առաջ սկըսած պատերազմին լուրը նոր միայն ինձմէ կը լսէր: Գոնէ ես սաչափը գիտէի, թէ տեղ մը պատերազմ կար: Նա այդ եւս չէր գիտեր: Ամերիկան ատանկ է: Զբաղեալ մարդը ժամանակ չունի իր անձնական գործէն դուրս տարբեր խնդիրներով հետաքրքրուելու: Հասկցա՞ր: Բայց կեցի՛ր: Դուն գիտե՞ս որ պատուիս հետ կը խաղաս, ըսելով թէ գիրքեր կարդացած չեմ: Գիտցածիդ պէս ալ խախտ մը չեմ, հասկցա՞ր: Ես անանկ գրքեր կարդացած եմ որ հազարէն մէկը չի կարդար: Օրինակ, «Խորհրդաւոր Կղզի», «Խաչագողի Յիշատակարանը», «Անարատ Յղութիւն Սուրբ Աստուածածնայ», «Համով-Հոտով», «Սեռային Առողջաբանութիւն», Պատուելի Ֆիլեանի «Երկնային Լոյսերը», «Եօհաննա Պապուհին»: Կ'ուզե՞ս տասը հատ ուրիշ անուններն ալ շարեմ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ. — Այդ տեսակ միանմունքից ոչ մի մաքսիմում չի դուրս գալիս: Զեր ամբողջ պաշարը մի բալլաստ է, որ լաւ կանէք ծովը թափէք: Երեւում է որ դուք թերթ էլ չէք կարդում, թէեւ այնտեղ բաւական շատ կան նրանք:

ՓԱՅԼԱԿ. — Շն՛ւր, կան: Եւ ես յաճախ կարդացած եմ: Նոյն իսկ յօդուած գրած եմ: Գիտե՞ս, անգամ մը անանկ յօդուած գրեցի, որ ամբողջ Ամերիկան հիացաւ: Յօդուածիս անունը այս էր. — «Շուտ հարստանալու միջոցներ»: Ամերիկահայ թերթերը — պիտի գիտնաս — որ բազմակողմանի եւ ճոխ բովանդակութիւն ունին:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ. — Նրանք ուլ' տրա-նացիօնալիս-

տական փալասներ են, որոնց անունը սխալմունքով
թերթ են կոչում: Էրուդիցիան պակասում է ձեզ,
այդ պատճառով նրանց պակասութիւնները չէք նըշ-
մարում: Նրանք պրիմիտիւ բաներ են: Երեւում է որ
երեխաներ են խմբագրում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կը զրուցես, Հայրենակի՛ց:
Կ'աղաչեմ կամաց խօսէ՛: **ԶԸԼԱՊ՝Յ** թէ դուրսէն մէկը
լսէ: Սաղ աշխարհը վրադ պիտի խնդայ: Դուն պիտի
գիտնաս որ Ամերիկահայ խմբագիրներուն մէջ անանկ
գիւանագէտներ կան, որ ամբողջ Եւրօպայի վարչա-
պետները կրնան մատի վրայ խաղցնել: Դուն կատա՞կ
կ'ընես անոնց հետ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Նրանք խելքով երեխաներ են:
Նրանք իդիօտներ են: Մենք նրանց կաշին դաբախա-
նայից ենք ճանաչում: Հայերէն ժուլնալիզմը Ամե-
րիկայում խուլիդանութիւն է: Այնտեղ նացիօնալիզ-
մը տիրում է անկօնտրօլ կերպով: Դա մի կատաստ-
րօֆ է: Ես ուզում եմ ապագայում Ամերիկա գնալ
լուրջ կերպով ուսումնասիրելու այնտեղի ատմօսֆ-
րան եւ էկօնօմիական սիտուացիան:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ինչո՛ւ չէ: Գէշ բան չպիտի ընես,
եթէ հոն ալ ճամբորդես: Ես կրնամ նախապէս վստա-
հեցնել, որ կարծիքդ պիտի փոխես Հայ թերթերու
մասին: Պիտի գիտնաս որ հոն ալ սովրեւիք շատ բան
կայ: Ամերիկայի՞ հետ կը խաղաս: Պրուքլինի կա-
մուրջը տեսնես՝ բերանդ կը բանաս, եւ ալ վեց ամիս
չես կրնար գոցել: Հոն քառասուն, յիսուն, վաթսուն
յարկով տունները սովորական բաներ են: Հոս կրնա՞ս
հատ մը ցուցնել: Կամ Նիւ Եօրքի Պրօնքս ըսուած
պարտէզը լսա՞ծ ես: Ինչ ճանաւար ըսես՝ հոն կը
գտնես: Գիտե՞ս, անգամ մը հոն այնչափ յուզուե-
ցայ, այնչափ յուզուեցայ, որ խօսքով չեմ կրնար
նկարագրել: Գիտե՞ս ի՞նչ տեսաչ: Հայաստանէն բեր-

ուած արջ մը: Խելքդ կրնա՞յ այդ բանի հասնիլ: Եւ ինտո՞ր ալ կը խորհին: Որո՞ւ միտքէն կրնայ անցնիլ: Երբ վանդակին վրայ խոշոր գիրերով տեսայ գըր- ուած թէ Հայաստանի արջ մըն էր՝ սիրտս զարմա- նալի կերպով զարկաւ: Յեղային հպարտութիւն մը զգացի, որ մենք ալ Ամերիկայի պէս քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ ճանչցուած ազգ մըն ենք: Անշուշտ փէյ չըներ, որ դուն Ամերիկա ճամբորդես Հայաս- տանի արջ մը տեսնելու համար, այլ սանկ—ուրիշ չատ բաներ տեսնելու եւ քչիկ մը դրամ չինելու հա- մար:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ես նախ եւ առաջ Ամերիկայի կապիտալիստական ատմօսփերան եւ պրօլետար մաս- սաների ընդհանուր տենդենցիաները լուրջ կերպով պիտի ուսուճնասիրեմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շո՛ւր: Ամեն բան ուսուճնասիրել պէտք է, ինչ որ ձեռքդ կ'իյնայ: Իսկ եթէ ատոր հետ միաժամանակ աղուոր դործ մըն ալ գտնես եւ տարին քանի մը հարիւր տալէր պանքան նետես՝ ալ ամեն բան օլնայթ կ'ըլլայ: Բան մըն ալ պիտի հարցնեմ, սանկ, ընկերաբար: Ամերիկա որ երթաս... այս- ինքն, մինա՞կ պիտի ճամբորդես, թէ օրիորդին հետ: Գիտե՞ս, աղուոր ընտրութիւն մը ըրած ես: Աղէկ աղջիկ է: Քու չափով ես ալ կը հաւնիմ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Նա իմ սիմպատիա է:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ ըսիր: Հա՛, հասկցայ: Շո՞ւտ պիտի ամուսնանաք: Զմոռնաս հարսնիքիդ կանչել զիս: Ալ չպիտի ձեռքէս ազատիս: Հասկցա՞ր:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Նա դեռ որոշում չէ տուած: Երբ որոշէ, եւ պէտք լինի այսպէս ասած ամուսնա- կան Փօրճալիզմը—դա մի ուրիշ հարց կը լինի:

ՓԱՅԼԱԿ.— Հիանալի բացատրեցիր: Այժմ բան մըն ալ ըսեմ: Դուն ի՞նչ կը խորհիս այս տղաքնե-

րուն մասին: Ախպա'ր, ասոնք խենթ չե՞ն: Ասոնց
ըրածը գո՞րծ է: Ասոնց կեանքը կեա՞նք է: Միշտ ա-
նօթի, միշտ պարտքերուն մէջ խրուած: Առնել գի-
տեն, դարձնելու քաղաքականութենէն կը փախին:
Այս գո՞րծ եղաւ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դա մի ժուլիկութիւն է:

ՓԱՅԼԱԿ.— Եւ գիտե՞ս, մեզի ալ չեն հաւնիր:
Ամերիկահայերու վրայ կը խնդան: Երբ լաթերս կը
լուամ՝ բան չեն ձգեր, որ չըսեն: Երբ թերթ կը ծա-
խեմ, կ'ուզեն կապիկի պէս խաղցնել զիս: Բայց օրը
տասն անգամ փարա կ'ուզեն, առանց խալնելու: Ես
ինքնօգնութեամբ կը կառավարուիմ, երբեմն ալ եղ-
բօրմէս դրամ կառնեմ, իսկ իրենք, —մեղա', մեղա',
ալ աշխարհի վրայ հարուստ հայ մը չեն թողուցած,
որուն նամակ դրած չըլլան, դրամ ուզելու: Ժամերով
սրճարանները կը նստին, կամ թավլի կը խաղան,
կամ փողոցէն անցնող կիները կը դիտեն, եւ անանկ
աչքերով, անանկ աչքերով, որ ուրիշ մը իրենց փո-
խարէն կը կարծրի: Այս ձեւով ուսո՞ւմ պիտի առ-
նեն, Հայ ազգին ալ օգտակար դաւակնե՞ր ըլլան:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Դա մի ժուլիկութիւն է: Նը-
րանք էկօնօմիական նեղատիվ սիստէմի զոհեր են: Եւ
որովհետեւ էրուդիցիան պակաս է իրենց մէջ, այդ
պատճառով էլ նրանք շուտ կոտորւում եւ պասսիվ
տիպեր են դառնում: Յետոյ նրանք միշտ դլորւում են
ցած եւ իրենց Ֆիզիօնօմիան էլ մետամօրֆօզներին է
ենթարկւում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա'ր, ես կը մեռնիմ ու քու ը-
սած այդ մօրֆօզ կամ խօրֆօզներուն չեմ ենթարկ-
ուիր: Հասկցա՞ր:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Հասկանում եմ ձեզ: Բայց
պիտի գիտենաք, որ երբ նրանք կեանքի մէջ մտնեն
եւ իրենց էկօնօմիական սիտուացիան լաւանայ, իրենք

էլ կը փոխուեն եւ պօղիտիւ տիպեր կը դառնան: Նրանք ինտելիգէնտ ժողովիկներ են, բայց վերջը լաւ կը լինեն:

ՓԱՅԼԱԿ.— Անոնք ինթելիկէնթ... ի՞նչպէս ըսիր... անոնք ինթելիկէնթ սարսաղներ են: Հասկըցա՞ր:

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

Միսաֆ, Գիսակ, Սեւակ ներս են մտնում, գրիտարկները փակատի վրայ ֆաշած, ձեռքերը գրպանների մէջ: Բոլորը մռայլ եւ յուսահատ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Ահա ինտելիգէնտ պրօլետարների լեզուները գալիս է:

ԳԻՍԱԿ.— Թութիւնդ տո՛ւր:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Ես պապիրօսներ ունեմ միայն: (Տուփը մեկնում է նրան: Գիսակը վերցնում է մէկ հատ, Միսաֆ եւ Սեւակ եւս լուռ մօտենալով՝ մէկ-մէկ հատ էլ իրենք են վերցնում: Երեքն էլ սկըսում են ծխել: Երկար լռութիւն:)

ՓԱՅԼԱԿ.— (Նկարելով: Ինքնիրեն) Անգամ մը գրութիւն մը ձեռքս անցաւ, որուն հեղինակը անպայման ոռոսաւայ մը ըլլալու էր: Վերնագիրը մտքիս մէջ տպուեցաւ, «Քաղցածների Երգերից»: Թուա՞ք բան մը ըլլալու էր, բայց չկարողացի, խորհելով թէ արդէն վերնագիրը կը բաւէր՝ բովանդակութիւնը հասկնալու համար: Եթէ ներկայիս նոյն գրութիւնը ձեռքս իյնայ՝ ծայրէ ի ծայր պիտի կարդամ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Պրօլետարիատի իսկական բանաստեղծները միմիայն այդպիսի պօէզիա են ստեղծում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շո՛ւր: (Գիսակին) Ինչո՞ւ տխուր ես: Եւ բոլորդ ալ այնքան թթուած դէմքեր ունիք:

Թերեւս քաղաքական դէշ լուրե՞ր կան թերթերուն
մէջ: Զըլլա՞յ թէ Պօլսոյ Պատրիարքը հիւանդ է:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ֆինանսական կրիզիս է տի-
րում իրենց դրպաններում: Այդ պատճառով էլ թըթ-
ուած են: Եթէ էկօնօմիական էվօլիցիան մեզանից
հազար տարի առաջ սկսուած լինէր՝ հիմա այս տե-
սակ տրագիկ ֆիզիօնօմիաներ գոյութիւն չպիտի ու-
նենային, որովհետեւ կեանքը բոլորի համար մի
իդիլիա կը լինէր եւ ամենքը երջանիկ կը լինէին:

ՄԻՍԱՔ.— Մեր վրա՞յ կը խնդաք, հա՞: Իմ քը-
նացած յաւերժաՀարս արձանը տակաւին կը քնանայ:
Ատկէ ալ դէշ: Ամբողջ մարմինը պատրաստ է, սա-
կայն պէտք եղած կաւը չունիմ, որ գլուխը շինեմ:
Արձանս առանց գլուխի կը մնայ: Եւ կ'ուզէք որ
խնդամ, պարեմ, երգեմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ատանկ պարապ պատճառ-
ներէն ինչո՞ւ կը նեղուիս: Անունը փոխէ, եւ փոխա-
նակ քնացած յաւերժաՀարս կոչելու՝ գլխատուած
յաւերժաՀարս ըսէ՛, եւ իբր ծանօթութիւն աւելցուր
թէ Հայաստանէն եկած է: Ատով նոյն իսկ հայանը-
պաստ փրօպականտ մը ըրած կ'ըլլաս, որովհետեւ ա-
մեն ոք թիւրքերուն պիտի վերագրէ այդ յանցանքը:

ՄԻՍԱՔ.— Ըսածդ արդէն յանցանք մըն է գեղ-
արուեստին դէմ: Մեղք որ նկարիչ անունը վրադ
կ'առնես:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ինչո՞ւ: Գէ՞շ ըսի: Թելա-
դրութիւնս ամենէն գործնական բան մըն է: Յանցա-
ւո՞ր եմ որ զիս չես գնահատեր:

ՍԵՒԱԿ.— Պուրժուական առաքինութեան ամենէն
հոյակապ միջոցներ—խորհուրդ, խրատ, թելադ-
րանք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Մեղա՛, մեղա՛: Ախպա՛ր, նախան-
ձելու ի՞նչ պատճառ ունիք: Քովս հազիւ երեսուն

Փրանք կը մնայ եւ ութ օր եւս պիտի սպասեմ, մինչեւ որ Ամերիկայէն եղբօրմէս քանի մը տալէր ստանամ: Ես պուրժուա՞ եղայ: Սպասէք մինչեւ իրիկուն: Ամեն մէկուդ երկու Փրանք կուտամ, մինչեւ որ տեսնենք թէ ի՞նչ կ'ըլլայ խեղճ հայ ազգին վիճակը:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Փայլակին) Ես ձեր էմպուլսները շատ գովելի եմ գտնում, որովհետեւ նրանք համապատասխանում են ուսանողների բոհեմական ազնիւ տրադիցիաներին: (Դառնալով միւսներին) Այս իրիկուն Սպանիական զալում մի չափազանց կարեւոր կօնֆերենցիա կայ Հարաւային Աֆրիկայի ոսկի հանքերում աշխատող նեգր-գործաւորների սիտուացիայի մասին: Անգլիական բուրժուազիայի բոլոր մախինացիաները երեւան պիտի բերուեն եւ Լօրդ Չեմբերլէնի եւ իր նմանների էքսպլուատացիան, որով նա իր այս գրպանը եւ այն գրպանը միլիոնաւոր ֆունտ ստերլինգներ է լցնում: Կօնֆերենցիայում պիտի հանդիպեմ իմ բարեկամ մի Եասլօնացի ուսանողին, որ ինձ քսան Փրանկ պարտք ունի եւ այսօր պիտի վճարի: Այդ փողը կ'առնեմ, կօնֆերենցիայից յետոյ կը գընանք Օդէոն կաֆէ, մէկ-մէկ սուրճ կը խմենք եւ կօնֆերենցիայի նիւթերը լուրջ կերպով անալիզի կ'ենթարկենք: Հիանալի ժամանց կունենանք: Այն փողից էլ ձեզ քիչ-քիչ բաժին կը հանեմ: Ուզում եմ որ ամենքդ անպատճառ գաք:

ՍԵԻԱԿ.— (Աւիսոյժ) Արդէն ինքս կը պատրաստուէի մինակ հոն երթալու այս իրիկուն:

ՄԻՍԱՔ.— Ես ալ այն իրիկուն մասնաւոր զբաղում մը չունիմ... եւ կարծեմ կրնամ գալ... որովհետեւ ինքս ալ կը հետաքրքրուիմ այդ կօնֆերանսով: Դուն ի՞նչ կը խորհիս, Գիսակ:

ԳԻՍԱԿ.— Ես... (Ձեռքերը շփելով գոհունակութեամբ) Ես... նոյնպէս կ'ուզեմ ներկայ ըլլալ այդ

գօնֆէրանսին . . . որովհետեւ անկեղծօրէն շահագրք-
դռուած եմ Ափրիկէի սեւամորթ գործաւորներու գը-
րութեամբ: Դժբախտաբար այդ խնդրին շուրջ այն-
չափ քիչ պաշար ունիմ, որ կը փափաքիմ նախապէս
միտքս պատրաստել այդ ուղղութեամբ: Այդ պատ-
ճառաւ աւելի օգտակար կը գտնեմ որ սկիզբէն գաֆէ
մը երթանք, մէկ-երկու ժամ հոն նստինք, մէկ-մէկ
կամ երկու-երկու սուրճ խմենք, այնուհետեւ գօն-
ֆէրանսին նիւթերը նախապէս անալիզին ենթար-
կենք, ինչպէս Շահնազարօվը կ'ըսէ, եւ վերջը եր-
թանք բուն գօնֆէրանսին: Առաջարկս տրամաբանա-
կան չէ՞: Դուն ի՞նչ կը խորհիս, Միսա՛ք:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ. — Ես այժմ անմիջապէս սենեակս
պիտի գնամ եւ (Ժամացոյցին նայելով) ժամը չորսին
ձեզ կը հանդիպեմ Օդէոն կաֆէոմ: Այնտեղից կը
գնանք կօնֆերենցիայի գալը: (Դուրս է գնում, դրան
մօտ) Յը՛:

ՓԱՅԼԱԿ. — Ախպա՛ր, դուք գնացէք, ես ատանկ
բաներու համար ժամավաճառ չեմ ըլլար:

ԳԻՍԱԿ. — Ինչո՞ւ: Միթէ՞ չես հետաքրքրուիր
Ափրիկէի խափշիկներու ողբալի կացութեամբ: Գոնէ
ինձի կենսական հարց մը կը թուի այն, քանի որ . . .

ՊԱՏԿԵՐ ԵՐՐՈՐԴ

ՍԻՍԱԿ. — (Ներս նետուելով, գլխարկը ծուռը
դրած) Հէ՛յ, ի՞նչ էք սատկածներու պէս սենեակս
թափուեր: Ելէ՛ք դուրսը: Հրաշալի օդ կայ: (Վե-
րարկուն նետելով փայլակի կողմը) Դուն, Ամերի-
կացի բարեկամ, այս Շահնազարօվի վերարկուին վը-
րայ քիչ մը սապօն քսէ եւ Վաչինկթըն ղրկէ, Ազգա-
յին թանգարանին մէջ պահուելու:

ՓԱՅԼԱԿ— Ախալա՛ր, առանկ ալ կատա՞կ կ'ըլլայ:
Ներկերս իրարու խառնեցիր:

ՄԻՍԱԿ.— Գիսակ, գիտե՞ս ո՛վ տեսայ: Երեւա-
կայէ՛, — Սենեքերիմ Ալիփոռնարեան, Հապեշիստանի
Մենեւիք կայսեր հայ գոհարավաճառը: Հարիւր
Ֆրանք փոցուցի անկէ, եւ խոստացայ վաղը իրիկուն
իրեն ընկերանալ—սանկ—դանադան գաֆէներն այ-
ցելելու:

ԳԻՍԱԿ.— Իրա՞ւ կ'ըսես: Բախտդ կը բացուի
կոր:

ՍԵՒԱԿ.— Տիար Սենեքերիմ Ալիփոռնարեանը ես
չատ մօտէն կը ճանչնամ: Չորս տարի առաջ տեսած
եմ զինքը ժան Կուժօն փողոցը, Հայոց եկեղեցիին
մէջ: Եռանդով դէմքը կը խաչակնքէր եւ կ'աղօթէր:
Պատուական ազգային մըն է: Փարիզուհիներուն հա-
մար հոգին Բեհեղզերուղին քով գրաւի կը դնէ:
Սքանչելի մարդ մըն է: Սիսա՛կ, հաճոյքով պատ-
րաստ եմ ընկերանալու վաղը իրիկունն ձեր արշա-
ւանքներուն:

ՄԻՍԱԿ.— Ես եւս պատրաստ եմ փորձառու-
թիւններս ձրի տրամադրելու Տիար Սենեքերիմ Ալի-
փոռնարեանին:

ՄԻՍԱԿ.— (Փութկոտ, օձիքը փոխելով) Ժամա-
նակ չունիմ ձեզ հետ երկար զրադուելու: Միսա՛ք,
ա՛ռ քեզի տասը ֆրանք: Գիսա՛կ, քեզ եւս, տասը
ֆրանք: Սեւա՛կ, քեզ եւս, տասը ֆրանք: Դուք գա-
ցէ՛ք, ձեր գործին նայեցէք, վերջը ձեզ կը հանդի-
պեմ Բիշարին Գաֆէն:

ՄԻՍԱԿ.— Կեցցէ՛ Տիար Սենեքերիմ Ալիփոռնար-
եան: Քնացած Յաւերժահարս արձանիս գլուխը պատ-
րաստ է: (Դուրս է քռում):

ԳԻՍԱԿ.— Կեցցէ՛ Հապեշիստանի Մենեւիք կայս-
րը: Ես Նորին մեծութեան անունը պիտի յաւերժա-

ցընեմ ստամոքսիս մէջ՝ պատուական ճաշով մը:
(Դուրս է քոռւմ):

ՍԵՒԱԿ.— Կեցցէ՛ Հասկեչիստանի Կայսրուհին:
Նախ վաղեմ ճերմակեղէնս ազատեմ լուացարարի Բա-
բելոնական գերութենէն: (Դուրս է քոռւմ):

ՓԱՅԼԱԿ.— (Երեսը խաչակնիֆելով) Մեղա՛, մե-
ղա՛: Այս ի՞նչ խենթերու մէջ ինկած եմ:

ՍԻՍԱԿ.— (Մահնակալի տակից իր հին պայու-
սակը հանելով) Քանի մը վայրկեան եւս, եւ ամեն
բան կարգադրուած կ'ըլլայ: Ամեն բան: Հերոսա-
կան վերջին ճիգ մը, եւ կենսական ամենէն կնճռոտ
հարցերէն մէկը լուծուած կ'ըլլայ: (Հագուստներն
ու քուղքերը հաւաքելով) Դուն մասնաւոր զբաղում
մը ունի՞ս ճիշտ այս վայրկեանին: Կրնա՞ս քչիկ մը
օգնել, որպէսզի իրերս չանթայիս մէջ հաւաքեմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շնոր: Ինչո՞ւ չօգնեմ: Քրիստոնէա-
կան պարտքս թող ըլլայ: Բայց կրնա՞մ հարցնել թէ
ո՞ւր կը պատրաստուիս ուխտի երթալու:

ՍԻՍԱԿ.— Սենեակս կը փոխեմ: Վատառողջ ծակ
մըն է հոս: Բժիշկս պատուիրեց անմիջապէս փոխա-
դրուիլ ասկէ, այլասպէս թոքախտի ենթակայ եմ: Կը
տեսնե՞ս ո՛րչափ աղտոտ է հոս: Կատարեալ խոզա-
նոց մը: Իսկ նոր բնակավայրս իսկական դղեակ մըն
է: Մաքուր եւ ընդարձակ սենեակ մը, փափուկ ան-
կողին մը, չորս հատ աթոռ, լայն սեղան մը, բոլոր
ոտքերը հաստատուն վիճակին մէջ, ջուր—ամեն բան
մէջը, կը հասկնա՞ս: Եւ ասկէ ալ աժան:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շատ աղէկ կ'ընես որ կը փոխադրը-
րուիս: Եւ հաճոյքով պիտի օգնեմ, երբ օգնութեանս
պէտք ունիս, հոգ չէ թէ նեղուած եմ քենէ:

ՍԻՍԱԿ.— Նեղուած: Ես ի՞նչ չարիք հասցուցած
եմ քեզ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Մոռցա՞մ ես: Ձե՞ս յիշեր ի՞նչպէս

մուրի տակառին մէջ կոխեցիր ու հանեցիր զիս: Ճիշտ ինչպէս Ամերիկայի հայ խմբագիրները իրարու կ'ընեն:

ՍԻՍԱԿ.— Ձեմ կարծեր թէ ես ընդունակ եմ այդ ներկարարութեան: Դուն սխալուած չե՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ինչո՞ւ սխալուած ըլլամ: Դուն մէկ միլիոն էջերու բաղադրութիւն չկոչեցի՞ր զիս: Ախպա՛ր, մարդու մը երեսին էջ կ'ըսուի՞, եւ ան ալ՝ Գրանսայի մայրաքաղաքին մէջ:

ՍԻՍԱԿ.— Այդ բառի՞ն համար նեղուած ես: Կը կարծէի թէ աւելի նուրբ ջիղեր ունիս, եւ ատանկ ածականներ վրադ չես առներ: Բայց չե՞ս գիտեր որ դուն ալ ոճրադատ օրէնսգրութեան ենթակայ յանցանք մը գործեցիր:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ե՞րբ, ի՞նչ ձեւով: Ախպա՛ր, ինչո՞ւ կը զրպարտես: Ես ի՞նչ ըրած եմ որ:

ՍԻՍԱԿ.— Ի՞նչպէս թէ ի՛նչ ըրած ես: Հապա չե՞ս գիտեր որ օրէնքով արգիլուած է երկրորդ անձի մը սեփականութիւնը եղած կնոջ սրունքներուն մատը դիպցնել: Իսկ քանի մը մատներ դիպցնելը աւելի ծանր յանցանք կը սեպուի: Դուն Հռոմէական օրէնսգրութեան հիմնադիր Օգոստոս կայսեր օրինադրքի երկրորդ հրատարակութեան տեղեակ չե՞ս, այն որ լոյս տեսաւ Տիբերիոս կայսեր օրով, ասկէ երկու հազար տարի առաջ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ես սեղանին տակը մնացեր էի կծկուած, երբ դուք ներս մտաք: Եւ երբ դուք սիրաբանութեան սկսաք՝ ես ալ յուզմունքէս հաւասարակշռութիւնս կորսնցուցի, սահեցայ, որով երկու ձեռքերս ակամայ քու այդ խուշիկին սրունքներուն դիպան: Այդ եղաւ ոճի՞ր: Օգոստոս կայսրը ի՞նչ կապ ունի այդ դէպքին հետ:

ՍԻՍԱԿ.— Այն կապն ունի, որ ատիկա ուրիշի

իրաւունքներու դէմ ոտնձգութիւն կը նկատուի եւ ենթակայ է Օգոստոս կայսեր օրինագրքի 375-րդ յօդուածի տրամադրութեան, որ երկու ամիսէն մինչեւ տասներկու տարուայ բանտարկութեան կրնայ յանգիլ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Մեղա՛, մեղա՛: Այս ի՞նչ օրերու հասանք: Ուրեմն դուն կուզես զիս բա՞նտը ղրկել:

ՍԻՍԱԿ.— Քա՛ւ լիցի: Ըսել կ'ուզեմ որ միւս անգամ զգոյշ ըլլաս, սեղանին տակը չմտնես եւ մանաւանդ ուրիշի կնոջ ոտքերուն հետ չխաղաս: Այն գիրքերը ինձի տա՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ահաւասիկ: Յայսմաւուրքի պէս ալ ծանր է: Սաչափ գիրքեր ինչո՞ւ կը պահես, ախա՛ր: Մէկ-երկու հատն ալ կը բաւէ: Գիտե՞ս, ես ալ գիրք մը կ'ուզեմ գրել, սանկ, Փարիզի Հայկական Գաղտնիքներ անունով: Աղուոր անուն չէ՞:

ՍԻՍԱԿ.— Ինչո՞ւ Ամերիկայի Հայկական Գաղտնիքներ անունով գիրք մը չես գրեր: Փարիզի գաղտնիքներուն հետ ի՞նչ գործ ունիս: Այդ ճիւղը ինձի կը պատկանի, որովհետեւ դուն նոր անձ մըն ես հոս, իսկ ես գրեթէ հոս մեծցած եմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կը զրուցոս, ինձ հե՞տ կը խաղաս: Ես սեղանին տակը եղածս ատեն նոյն իսկ ձեր խօսակցութիւնը գրի անցուցեր եմ: Կը հասկնա՞ս: Բայց, հոգ մի՛ ընէր: Թշնամանքի համար չէ որ ըրած եմ: Սիրահարութեան ձեւեր կ'ուզեմ սովորիլ, որ ինձի ալ պէտք կուգայ: Բան մը հարցնեմ նէ՛ չիտակը կ'ըսես: Ե՞րբ պիտի ամուսնանաս խուշիկիդ հետ:

ՍԻՍԱԿ.— Երբ երկրորդ անգամ ջրհեղեղ ըլլայ: Ես իր չօճուխները ի՞նչ ընեմ: Գլուխս պէլայի մէ՞ջ ձգեմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ինչո՞ւ, հայրենակից: Աղուոր տիկին մը, փախչաւայի պէս անուշիկ, ծիծաղկոտ, հա-

րուստ, երկու հատ ալ պատրաստի չօճուխ—ալ ի՞նչ կուզես: Բախտը ինքը եկեր է եւ դուռդ կը ծեծէ, իսկ դուն, ինչպէս հայ քրիստոնեաները կ'ըսեն՝ նազ կը ծախես:

ՍԻՍԱԿ.— Պեռլինի վեհաժողովին 61-րդ յօդուածը աւելի դիւրութեամբ կրնայ կարգադրուիլ, քան ըսածներդ: (Ուշադրութեամբ նայելով փայլակին) Դուն ինչո՞ւ վերջերս այդչափ գունատ դէմք ունիս: Զըլլա՞յ թէ հիւանդ ես:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կը զրուցես, հայրենակից: Ինչո՞ւ հիւանդ ըլլամ: Գոյնս գոյն է:

ՍԻՍԱԿ.— Ո՛չ, չափազանց փոխուած կը տեսնեմ քեզ: Գիտե՞ս, քեզ համար անկեղծօրէն կը ցաւիմ եւ շարունակ կը խորհիմ, թէ ի՞նչ կրնամ ընել քեզ օգտակար ըլլալու համար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իրա՞ւ կ'ըսես: Ամենէն օգտակար գործը որ կրնաս ընել՝ քեզի փոխ տուած քսան ֆըրանքս վերադարձնելդ պիտի ըլլայ:

ՍԻՍԱԿ.— Հասարակ բան մըն է ըսածդ: Արդէն այս իրիկուն իսկ պիտի տայի քեզ այդ չնչին գումարը: Իսկ քանի մը օր վերջ, կրնամ շօշափելի գումար մը քեզ տրամադրել, որպէսզի կըթութիւնդ շարունակես ի փառս եւ ի պարծանս ազգիս Հայոց: Այդ էլ ըսածս: Այլ այն, որ դէմքիդ գոյնը շատ գէշ կ'երեւի աչքիս, եւ կը վախնամ որ առողջութիւնդ վերջնականապէս քայքայուի, քու այս անպիտան խոռոչին մէջ բնակելով:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ինքս ալ կը վախնամ: Անպայման պիտի փոխադրուիմ այս անիծեալ որջէն: Խոր Վիրապէն աւելի գէշ տեղ մըն է:

ՍԻՍԱԿ.— Հոգ մի ըներ: Ես սքանչելի սենեակ մը կը գտնեմ քեզ համար: Այս երկու գիրքերը ինծի տա՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ. — Ահաւա՛սիկ:

ՍԻՍԱԿ. — Մարքսի «Քասլիթալ» — Շահնազարովի անտիստեղի ստացուածք մը: Ա՛լ իր ձեռքէն չի պիտի ազատուիմ, եթէ հոս մոռնամ: Վա՛յ խենթ, վա՛յ: Իր ամենօրեայ ժամագիրք է: Ծայրէ ի ծայր գոց ըրած է: Եւ կարդացած ատեն կարծես Երգ Երգոց է որ կը կարդայ:

ՓԱՅԼԱԿ. — (Ծրարուած քուղթի միջից մի խոշոր փետուր հանելով) Վա՛յ, սլասլօ՛: Աղջկայ գլխարկի փետուր մը: Հը՛մ... հը՛մ...: (Հանդիսաւոր ձեւով պայռուակի մէջ դնելով): Աս ալ հոս: Անշուշտ այս փետուրը սրտաշարժ պատմութիւններու բանալի մըն է:

ՍԻՍԱԿ. — Խորոզի փետուր չկարծես, հա՛: Իսկական ջայլամի փետուր մըն է, ամենէն արժէքաւոր տեսակէն, Մատակասգար կղզիէն եկած: Հասկըցա՞ր:

ՓԱՅԼԱԿ. — Թո՛ւհ, ախպա՛ր, այս գուլպաներուդ կոյտը չե՞ս կրնար լուալ: Հոտը մինչեւ Զինաստան կը հասնի, պէ՛:

ՍԻՍԱԿ. — Ես լուացարա՞ր եմ որ հոտած գուլպաներս լուամ:

ՓԱՅԼԱԿ. — Իսկ ես լուացարա՞ր եմ որ շապիկներս, գուլպաներս եւ այլն կը լուամ: Ո՞ր մէկը աղէկ է, — աղտոտ ու քրքրուած պատիլ եւ բան մը չընե՞լ, թէ մաքուր եւ կոկիկ երեւոյթ ունենալ, չաթթուան մէջ մէկ ժամ զոհելով լաթերը լուալուն համար: Այս գինիի պարապ շիշե՞րն ալ կուզես չանթայիդ մէջ տեղաւորել:

ՍԻՍԱԿ. — Խե՞նթ ես: Գինետո՞ւն պիտի բանամ: Ատոնք Մատամ Կուկուին յիշատակ կը թողում, իբր երախտիքիս ասպացոյց մը իր վեհանձն հովանաւորութեան համար:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Աղջկաց մի գուլպայ բարձրացնելով քուրթերի միջից) Օ՛, ճօ՛յ: Աղջկայ գուլպայ մը: Հը՛մ... Հաւանարար մեծ մամայէդ ժառանգած ես կտակով մը...: Աս ալ հոս: Չըլլայ թէ կորսնցնես (Պայուսակի մէջ է դնում):

ՍԻՍԱԿ.— Ալ բան չմնաց: Կրնամ չանթաս կապել (Կապում է եւ փորձում բարձրացնելու) Ո՛ւՖ... Նոյեան տապանէն ծանր եղաւ: Դուն երկրաչափութեան մասին գաղափար ունի՞ս:

ՓԱՅԼԱԿ.— Խե՞նթ ես: Որո՞ւ հետ կը խօսիս: Աշխարհի երեսին կա՞յ գիտական ճիւղ մը, որու մասին գաղափար չունենամ:

ՍԻՍԱԿ.— Հիանալի: Կրնա՞ս ըսել թէ փողոցէն մինչեւ այս պատուհանը քանի՞ ոտք բարձրութիւն կայ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Շո՛ւր: Եօթանասունը ութը օր է հոս կը բնակիմ եւ օրը երեք անգամ կ'իջնեմ եւ երեք անգամ կ'ելնեմ, ամեն անգամ սանդուխին աստիճանները հաշուելով: Ութսան ութը աստիճան սանդուխ, որ ըսել է մօտ յիսուն կամ յիսուն եւ հինգ ոտք բարձրութիւն:

ՍԻՍԱԿ.— Ես ալ նոյնչափ կը հաշուէի: Ուրեմն սխալուած չեմ: Այժմ կը հաճի՞ս փողոցը իջնել եւ պատուհանիս տակը սպասել մինչեւ որ չուանով մը չանթաս վար կախեմ: Այս սոսկալի ծանրութիւնը անկարելի է սանդուխէն ձեռքով վար տանել, առանց չնչասպառ ըլլալու: Ես պատուհանէն կը կախեմ, դուն կ'առնես եւ քովը կը սպասես, ես անմիջապէս վար կ'իջնեմ եւ կերպով մը նոր բնակավայրս կը փոխադրեմ: Հասկցա՞ր: Իսկ իրիկունը չըլլայ թէ տեղ մը երթաս: Մօնափառնաս փողոցին անկիւնը կը սպասես ժամը ճիշտ ութին: Հոն կուգամ եւ միասին տեղ մը կ'երթանք թեթեւ ժամանցի մը համար:

ՓԱՅԼԱԿ. — Շո՛ւր: Ի՞նչո՞ւ չընեմ: Առկէ դիւրին
 Ի՞նչ կայ: Ես վարը կ'իջնեմ, եւ երբ սուլեմ, դուն
 չանթաղ կախէ': Ի՞նչ աղուոր ալ խորհեցար: Եթէ
 կ'ուզես՝ ինքդ ալ չանթայիդ վրայ նստէ եւ փողոցը
 իջիր: (Դուռը բանալով) Ախպա՛ր այս սանդուխէն
 իջնելն ու ելնելը պատուհաս մըն է: Ամերիկայի մէջ
 ո՞վ լսած է ասանկ խայտառակութիւն: Հոն ամենէն
 մեծ անքաղաքավարութիւն կը սեպուի, եթէ մէկը
 ոտքով նոյն իսկ մէկ յարկ ելնէ կամ իջնէ: (Դուրս
 է գնում):

ՍԻՍԱԿ. — (Միմակ) Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...:
 Ի՞նչքան չուտ համոզեցի մեր պարոն ներկարարը:
 Հա՛, հա՛, հա՛...: (Շուրջը նայելով) Սակայն...
 չուան չուանիմ: Նզովք: Ի՞նչպէս չխորհեցայ: Այժմ...
 Ի՞նչ ընեմ: Ի՞նչպէս կախելու է չանթան (Ջղայնա-
 ցած սենեակին մէջ դառնալով) Արդեօք փողոցը իջ-
 նեմ եւ խանութէ մը գնեմ...: Բայց ինչո՞ւ դրամ
 ծախսեմ... Թո՛ւհ... Ի՞նչպէս սկիզբէն նկատի չա-
 ուի... (Մահմակալին առջեւ կանգնելով) Հը՛մ...
 կարծեմ ուրիշ միջոց չունիմ, փողոցը իջնելու եմ,
 խանութէ մը գնելու... (Յանկարծ վերմակը գետին
 է նետում եւ սաւանը յափետակում) Գտա՛յ: Այս է
 փնտռածս: (Սաւանը պատռելով երկարութեամբ՝
 սկսում է իրար կապել ծայրերը) Թէ ժամանակի եւ
 թէ դրամի խնայողութիւն (չափելով) Այս մէկ կը-
 տորը գրեթէ վեց եւ կէս ոտք: Տասը կտոր—կ'ընէ
 վաթսուներ հինգ ոտք: Աւելի, քան պէտք է: (Փոր-
 ձելով կտրել) Երկաթէն աւելի զօրաւոր: Եթէ Մա-
 տամ Կուկուն ալ կախեմ չանթայիս հետ՝ չկտրուիր:
 Եթէ Մատամի փեշերէն իր կատուն ալ կախուի նորէն
 չկտրուիր: Իսկ եթէ ինքս ալ մատամի վիզէն կախ-
 ուիմ եւ չանթայիս հետ վար իջնեմ՝ հաւանաբար
 նորէն չկտրուիր: Թո՛ւհ... Ի՞նչքան տգեղ ճաշակի

տէր պիտի ըլլամ, որ այդ ընեմ: Կեցի՛ր, նշովեալ
 եահուտի: Կարծեցիր խեղճ եմ, որ պարտքս վճա-
 րեմ: Դրամ ունենամ, ինքս ծախսելու ձիրք չունի՞մ,
 որպէսզի բաց աչքով ձեռքդ լեցնեմ, եւ դուն ալ եր-
 թասս պանքաւին մէջ պահ տաս: (Պայուսակը բարձրա-
 ցընելով) Ո՛ւՖ, կարծես կապարով լեցուած ըլլայ:
 (Կապելով) Այս չափաս կախեմ նէ՝ ինքս ալ հրեշ-
 տակային անմեղ երեւոյթով սանդուխէն կ'իջնեմ ա-
 ռանց ոեւէ կասկած արթնցնելու պառաւին մտքին
 մէջ: Վերջը, թող վազէ ու փնտռէ այս դժոխքին մէջ:
 Փարիզին մէջ մէկը գտնելու համար տարիներ պէտք
 է: Եւ գտնէ ալ՝ ի՞նչ կրնայ ընել: (Պատուհանից
 դուրսը նայելով) Հա', հա', հա'... Մեր եանքի բա-
 րեկամին ուրւագիծը կընշմարեմ եւ կարծես ինքս մո-
 լորակի մը վրայէն տարբեր մոլորակ մը կը դիտեմ:
 Էյֆէլի աշտարակէն ալ բարձր կը թուի սենեակս:
 (Պայուսակը կախելով նախ ձեռքով նշաններ է անում
 վարը եւ ապա սկսում է իջեցնել) Այս մէկ յարկ...
 անցաւ... երկրորդ յարկ եւս... իջաւ...: Տէր Յի-
 սուս, տասներկու առաքեալներ, երեք հարիւր վաթ-
 սուն եւ հինգ հայրապետներ... օգնեցէք ձեր հաւա-
 տացեալ ծառային...: Վա՛յ... Օ՛հ... կտրուե-
 ցա՛ւ: Ինկա՛ւ վարը: Կրնայ ըլլալ եանքիի գլխուն
 վրայ: Բան մը չեմ տեսներ: Մութ անդունդ մը կար-
 ծես կը բացուի առջեւս: Օ՛հ, օ՛հ... (Սենեակին մէջ
 խենթի պէս վազվզելով) Օ՛հ... օ՛հ... եթէ մարդ
 մը սպանուած ըլլայ: Այն ահուկի ծանրութիւնը փղի
 մը գլխուն վրայ իյնար՝ կը ճեղքէր, ո՞ւր կը մնայ
 մարդկային փափուկ գանկ մը: Ա՛հ... կը խենթնամ:
 Կը ցնդիմ: Գլուխս կը ճաթի կոր: (Կրկին պատուհա-
 նին մօտենալով) Արդէն մութ է եւ մառախուղի պէս
 բան մը...: Ինքս ալ չցատկի՞մ, եւ եւ անձնասպան
 չըլլա՞մ, մէկ անգամէն հաշիւներս մաքրեմ աշխարհին

Հետ... : Վա՛յ աստ'ւշ, ի՞նչ յիմար բաներ կը զրու-
ցեմ, առանց կարծրելու : Փախիմ : Ամենէն մեծ հե-
րոսութիւնս այս պիտի ըլլայ : Տեսնենք, այս քաւ-
թառ եահոտին կրնա՞յ զիս բռնել (Դուռը բաց է ա-
նում եւ կամացուկ դուրս սահում) :

(Կարն դադար)

ՊԱՏԿԵՐ ԶՈՐՐՈՐԴ

Ներս եմ մտնում փայլակ՝ պայուսակը շալկած,
Սիսակ՝ գրգեր եւ հագուստներ ձեռքը եւ Ոստիկան :

ՈՍՏԻԿԱՆ. — (Փայլակին) Ուրեմն դուք կ'ըսէք
որ իրերը այս պարոնի՞ն կը պատկանին : Եւ ինքը
այս սենեակին մէ՞ջ կը բնակի :

ՓԱՅԼԱԿ. — Այո՛, մուսիօ :

ՍԻՍԱԿ. — Կ'ուզեմ շտկել փոքրիկ թիւրիմացու-
թիւն մը : Ատենօք հոս կը բնակէի, սակայն ոչ ներ-
կայիս, քանի որ արդէն փոխադրուած եմ ասկէ :

ՓԱՅԼԱԿ. — Ի՞նչ կըսես, ախպա՛ր, շիտակ խօսէ :
Այս ի՞նչ պէլայ փաթթեցիր գլխուս :

ՈՍՏԻԿԱՆ. — Կ'ուզեմ հասկնալ թէ այս պատու-
հանէ՞ն կախեցիք ձեր պայուսակը :

ՓԱՅԼԱԿ. — (Գլուխը հաստատական ձեւով շար-
ժելով) Հաւանաբար... սակայն, կը հասկնաք...
անմեղ սխալմունք մը... եւ անշուշտ, վեհանձնօրէն
պիտի ներէք... :

ՈՍՏԻԿԱՆ. — Եւ միայն փաստերը պիտի ստու-
գեմ, եւ երկուքդ ալ առաջնորդեմ ոստիկանատուն,
նկատելով որ դուք հանրային ապահովութեան դէմ
վտանգաւոր քայլ մը գործած էք : Որոշ է որ կրնար
սպանութիւն մը տեղի ունենալ, եթէ այս ծանր պա-

յուսակը ունէ մէկու վրայ իյնար: Դուք ձեր բացա-
տրութիւնները հոն—ոստիկանատան մէջ կրնաք ը-
նել. . . :

ՊԱՏԿԵՐ ՀԻՆԳԵՐԵՐԴ

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Ռուսքի նման ներս է նետ-
ւում, աւելը ձեռքը) Աւագա՛կ, կողոպտիչ, անխիղճ,
չէ՞ք ամչնար: Գաղտնի խոյս կուտաք, առանց ձեր
սլարտքը վճարելու: Այդ ազնւութի՞ւն եղաւ: Վեց ա-
միս է հոս կը բնակիք եւ առաջին ամսուան վարձքը
վճարելէն ետք՝ մէկ սանթիմ չէք տուած հինգ ամ-
սուան ընթացքին: Ատկէ դատ՝ վաթսուն ֆրանք եւս
փոխ առած էք, որ ըսել է՝ հարիւր վաթսուն ֆրանք
տալիք ունիք ինձ: Չէ՞ք ամչնար:

ՊԱՏԿԵՐ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՉԻՉԻ.— (Ներս նետուելով) Դուք, մոռսիօ Սի-
սակ, տղեղ բաներ կ'ընէք: Դուք ուղեցիք փախի՞ւ,
առանց մեր խանութին տալիքը վճարելու: Միթէ՞
մոռցաք մեր երշիկները, մեր հացերը, պանիրը, գի-
նին. . . :

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Չէ՞ք ամչնար:

ՉԻՉԻ.— Չէ՞ք ամչնար:

ՄԻԱՍԻՆ.— (Ճշալով) Չէ՞ք ամչնար, չէ՞ք ամըչ-
նար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, այս ի՞նչ է քու ըրածը:
Քիչ կը մնայ ինքզինքս պատուհանէն վար նետեմ,
այնքան կ'ամչնամ:

ՍԻՍԱԿ.— (Կիսաձայն) Չգէ՛, ճանրմ, օրինական
ճամբայ մը կը գտնեմ այն փոքրիկ կնճիռը լուծելու:
Դուն ինչո՞ւ կը յուզուիս:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Չէ՞ք ամչնար:
ԶԻԶԻ.— Չէ՞ք ամչնար:
ՄԻԱՍԻՆ.— Չէ՞ք ամչնար, չէ՞ք ամչնար:

ՊԱՏԿԵՐ ԵՕԹԵՐՈՐԴ

Գիսակ, Սեւակ եւ Միսաք ներս են մտնում եւ
շփոթուած կանգնում պատի տակ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ասոնք ալ այս պարոնին ըն-
կերներ են: Բոլորն ալ մէկ խումբ են: Բոլորն ալ զիս
կողոպտել կ'ուզեն: Չէ՞ք ամչնար:

ԳԻՍԱԿ.— Ինձ ոեւէ բան յայտնի չէ, մատամ,
եւ չեմ հասկնար, ինչո՞ւ մեզ կ'անարգէք:

ՄԻԱՍԻ.— Ես ալ չեմ հասկնար թէ հոս ի՞նչ
կ'անցնի-կը դառնայ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Չէ՞ք հասկնար, հա՞: Իսկ
իմ հարիւր վաթսուն ֆրանք առնելի՞քս: Չէ՞ք ամըչ-
նար:

ԶԻԶԻ.— Իսկ մեր երչիկները, մեր հա՞ցը, մեր
պանի՞րը, մեր գինի՞ն: Չէ՞ք ամչնար:

ՄԻԱՍԻՆ.— Չէ՞ք ամչնար, չէ՞ք ամչնար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ախպա՛ր, ես պիտի խենթնամ: Հա-
յաստանի անունը խայտառակուեցաւ, եւ ան ալ՝
Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Ամօթ բան է այս, պարոններ:

ՊԱՏԿԵՐ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Դուրսից պռռալով) Դուք
Ժուլիկութիւններ էք անում: Դուք ինտելիգէնտի ֆի-
զիօնօմիա չունէք: Կօնֆերենցիային պիտի դայիք,
բայց ստիպում էք որ ես Պարիզի բոլոր փողոցները
չափչափեմ, ձեր հետքը գտնելու: Ձեր վարձունքը մի

լուրջ կրիտիկային չի դիմանում: (Նկատելով ուս-
տիկանին եւ միւսներին՝ շփոթուած) Բայց այստեղ
մի ինչ որ դրամատիքական է պիղօղ է կատարուել...:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Մոռսիօ՛, ի՞նչ կը պոռաք: Չէ՞ք
խորհիր որ այս տան մէջ կրնան հիւանդներ կամ մա-
նուկներ գտնուիլ, որոնց հանգիստը կը վրդովէք ձեր
կոկորդի թնդանօթային գոռգոռոցով:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Այս պարոնն ալ ասոնց
խուճբէն է: Բոլորն ալ կողոպտիչներ եւ խաբերաններ
են: Չէ՞ք ամչնար:

ՁԻՁԻ.— Չէ՞ք ամչնար:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ես բոլորովին չեմ հասկանում
թէ ինչե՞ր էք խօսում:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Հասկա իմ սենեակիս վա՞րձ-
քը, հարիւր վաթսուն Փրա՞նքը, որ այս պարոնը չի
վճառած կը փախի: Իբր թէ չէք հասկնար, հա՞:
Իրերը պատուհանէն կը կախէք, կծիկը կը դնէք, եւ
նորէն չէ՞ք հասկնար:

ՁԻՁԻ.— Իսկ մեր խանութին հաշի՞ւը: Մեր եր-
շի՞կը, մեր հա՞ցը, մեր սլանի՞րը, մեր գինի՞ն: Չէ՞ք
ամչնար:

ՄԻԱՍԻՆ.— Չէ՞ք ամչնար, չէ՞ք ամչնար:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Պարոննե՛ր, ես ձեր փոխարէն կ'ա-
մբշնամ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ախրը ես չատ եմ ամաչում:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կը զրուցես, հայրենակից: Ան-
գամ մը խորհէ՛, որ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ
տեղի կ'ունենայ այս ամենը: Ամբողջ Հայ ազգի պա-
տիւը ոտքի տակ գնաց, պէ՛:

ՍԻՍԱԿ.— Թոյլ տուէ՛ք, այս բոլոր մեղադրա-
կանները լսելէ վերջ՝ իմ փաստերս պարզեմ հոս, ո-
րովհետեւ գոյութիւն չունի որեւէ աշխարհամասին
մէջ դատարան մը, ուր ամբաստանեալ մը դատա-

պարտուի, առանց պատեհութիւն ունենալու ինքզինքը պաշտպանելու: (Ոստիկանին) Դուք, մուսիօ, որ հանրային ապահովութեան յարգելի ներկայացուցիչ մըն էք, նախապէս պէտք է ծանօթանաք խնդրի էութեան, ձեր պաշտօնի վսեմութիւնը իր բարձրագոյն աստիճանին վրայ պահելու... Եւ ձեր դիրքը ներդաշնակելու համար օրէնքի վսեմ տրամադրութիւններուն հետ: Ինչպէս նաեւ (Մատամ Կուկուին) Դուք ամենայարգելի Մատամ, ըմբռնելու համար իմ պաշտասակի պատուհանէն հանելու եւ իր օգային ճամբորդութեան միջոցին դժբախտ արկածի մը զոհ երթալու պարագաները...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ես անմիջապէս դրամս կ'ուզեմ եւ տրամադիր չեմ ձեր փաստաբանական հմտութիւնները ծախու առնելու հարիւր վաթսուն Փրանքի (Աւելը սպառնական ձեւով շարժելով) Դրամս, եթէ ոչ գիտեմ թէ ինչպէս վարուեմ ձեզ հետ:

ՍԻՍԱԿ.— Ես... Ես... նախապէս թոյլ տուէք, մատամ...:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Մուսիօ, հոս դատարան չէ, որպէսզի դուք ճառախօսութիւններ ընելու հարկին տակ գտնուիք: Իմ պարտքս է ձեզ ոստիկանատուն առաջնորդել, ուր կրնաք ձեր պաշտպանողական ատենախօսութիւնն ընել ճարտասանական բոլոր ձեւերով: Ինչպէս նաեւ դուք, մատամ, կրնաք այս պարոնին դէմ ձեր ունեցած պահանջը դատարանի ներկայացնել: Իսկ այժմ (Սիսակին) Հաճեցէք, մուսիօ, ինձ ընկերանալ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ես թոյլ չեմ տար որպէսզի այս մարդը ձեզ հետ տանէք: Թող նախ վճարէ իր պարտքը, կամ եթէ կ'ուզէք դուք վճարեցէք իր տեղ, այնուհետեւ միասին կրնաք ոստիկանատուն կամ նոյն իսկ պարահանդէս մը երթալ:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Ե՞ս վճարեմ առ սլարոնին սլարտքը:
Մատամ, ձեր փափաքը աւելի քան օտարոտի
կը գտնեմ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Արագ յափտակելով գետնի
վրայ քափուած գրգեթի կոյտից երկու հատոր) Իմ
Մարքսի «Կապիտալը», քիչ էր մնում որ մոռանայի:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Յարձակուելով՝ խլում է
նրա ձեռքից գրգեթը) Դուք իրաւունք չունիք այս
սենեակէն մէկ ասեղ նոյն իսկ վերցնելու:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Այդ գրգեթը իմս են, մադամ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Եթէ ձերը ըլլային՝ իմ տան
մէջ ի՞նչ գործ ունին:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Կատաղած) Ես ձեզ ասում եմ,
մադամ, որ այդ գրգեթը իմս են: Եւ սլաշանջում եմ
որ այս վայրկեանին ետ տաք իմ «Կապիտալը»:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Հարիւր վաթսուն ֆրանք
առնելիքս տուեցէք, եւ գրգեթը թող ձեզ ըլլան:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ես ձեզ ասում եմ մադամ, որ
գրգեթը իմս են, եւ իմ անունը ամեն երեսի վրայ գը-
րած եմ իմ սեփական ձեռքով: Վերջին անգամ զգու-
շացնում եմ որ վերադարձնէք ինձ, եթէ ոչ մի զար-
հուրելի կատասարօֆ պիտի պատահի այստեղ:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Թոյլ տուեցէք, մատամ, նայելու
այդ գրգեթը (Մատամ կուկուի ձեռքից առնելով)
Մուսիօ՛, ի՞նչ է ձեր անունը:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Նիկալայ Շահնազարով:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— Իրաւ որ գիրքերու ամեն մէկ էջին
վրայ կայ այդ անունը: Կ'երեւի այս երիտասարդը
չափազանց կը սիրէ այս գրգեթը, կամ իր անունը:
Անուրանալի է որ իրեն կը սլատկանին այս երկու հա-
տորները, հետեւաբար, մատամ, ինքը իրաւունք ունի
ստանալու իր ստացուածքը (Գրգեթը յանձնելով Շահ-
նազարովին) Կրնաք ունենալ, երիտասարդ:

ՇԱՀՆԱԶԱՐԹՎ.— Շնորհակալ եմ, մոռնի՛օ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Զայրոյթով) Օրէնքի ա-
նունով ասոնց անիրաւութիւնները կը պաշտպանուին:
Ճիշդ հիմա պիտի հաստատեմ թէ ասոնք ի՞նչ դասա-
կարգի արարածներ են: (Միսաֆին) Դուք, մոռնի՛օ,
կ'ուզէ՞ք ձեր բարեկամի տալիքը վճարել եւ խնդիրը
անուշութեամբ կապել:

ՄԻՍԱՔ.— Ես, մատամ, սկզբունքով հակառակ
եմ ոեւէ բարեկամիս պարտքերը վճարելու դադարիա-
րին:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Աղուոր սկզբունք,— խօսք
չուզեր: (Գիսակին) Իսկ դո՞ւք, մոռնի՛օ:

ԳԻՍԱԿ.— (Աջ ձեռքի բքամատով մատնանշելով
Միսաֆի կողմ) Ես ընկերոջս սկզբունքներու հետեւող
մըն եմ, մատա՛մ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Սեւակին) Անշուշտ, դուք
եւս նոյն սկզբունքներուն հաւատացող էք, այնպէս
չէ՞ (Սեւակը տարակուսական ձեւով ուսերը քոքում
է) Հասկցայ ձեզ ալ: (Փայլակին) Եւ դուք, պարոն
ամերիկացի լուացարար, ի՞նչ կ'ըսէք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ի՞նչ կ'ուզէք հասկնալ, մատամ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Այն կ'ուզեմ հասկնալ թէ
կը փափաքի՞ք ձեր բարեկամի փոխարէն վճարելու
հարիւր վաթսուոն ֆրանք, եթէ կ'ուզէք զինքը ազա-
տել անախորժութիւններէ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ես ձեզ տալիք մը ունի՞մ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ո՛չ: Սակայն կ'ուզեմ ձեր
ի՞նչ ըլլալն ալ հասկնալ, մոռնի՛օ լուացարար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Այսինքն կ'ուզէք հասկնալ թէ խելքս
թոցուցե՞ր եմ, որպէսզի ուրիշին պարտքը վճարեմ:
Ո՛չ, մատամ: Եւ կը խնդրեմ պատուիս հետ չխաղալ,
ամերիկացի լուացարար կոչելով զիս: Հասկցա՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Դուք շարունակ ձեր սենեակին մէջ լաթեր չէ՞ք լուար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իմ սենեակին մէջ կը լուամ լաթերս: Եթէ ձեր սենեակին մէջ լուամ՝ կրնաք դիտողութիւն ընել: Հասկցա՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Դուք ի՞նչպէս կը համարձակիք այդ եղանակով ինձ հետ խօսիլ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իմ եղանակը ամերիկեան եղանակ է, մատամ, եւ հետեւաբար ամենէն գործնական եղանակը: Հասկցա՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (ձշալով) Իսկ իմ եղանակն ալ ի՞մ եղանակ է, եւ այդ եղանակով կ'արդիւեմ որպէսզի ոեւէ մէկը լուացարարութեամբ պարսպի իմ տան մէջ: Հասկցա՞ք: Ձեր աղտոտ լաթերուն ջուրը շարունակ վարը կեցող պատուաւոր ընտանիքի մը խոհանոցը կը թափուի ամեն անգամ, եւ այսօր ալ անոնց ապուրի կաթսային մէջ կաթած է: Մարդիկ քանի անգամներ զգուշացուցին, եւ ալ համբերութենէն ելած՝ կը սպառնան դատարանի դիմել: Հետեւաբար լաւ կ'ըլլայ որպէսզի անմիջապէս մաքրուիք այստեղէն եւ դիս ազատէք ձեր ներկայութենէն: Հասկցա՞ք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Ես մինչեւ եկող հինգշաբթի հոս մնալու իրաւունք ունիմ, վճարած դրամիս համար: Եւ կը յիշեցնեմ մինչեւ հինգշաբթի իրիկուն, ժամը ութէն քառասուն վայրկեան անցած: Հասկցա՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ես ձեզ ժամանակ կուտամ մինչեւ այս իրիկուն ժամը ութէն քառասուն վայրկեան անցած կորսուիլ այստեղէն, այլապէս ձեր սնտուկն եւ իրերը ճիշտ այս պատուհանէն փողոցը կը նետեմ: Ոչ թէ կը կախեմ այս պարոնի պէս, այլ կը նետեմ, (նշալով) կը նետեմ, կը նետեմ, եւ դարձեալ կը նետեմ: Հասկցա՞ք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իսկ ես ալ ամերիկեան դեսպանա-
տունը կը վազեմ եւ... (սպառնական) պատասխա-
նատուն դուք կ'ըլլաք դիւանագիտական այն կնճռո-
տութիւններուն համար որ ձեր պատճառաւ պիտի
ծաղին: Հասկցա՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ամերիկայի անունով կը
սպառնաք: Կրնաք գիտնալ, որ Ֆրանսան Ամերիկա-
յէն չի վախնար: Հասկցա՞ք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Դուք ալ կրնաք վստահ ըլլալ, որ
Ամերիկան Ֆրանսայէն հազարապատիկ չի վախնար:
Հասկցա՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ,— Դուք ի՞նչպէս կը համար-
ձակիք Ֆրանսայի պատուին դիպիլ: Գիտէ՞ք թէ ո՛ր
կը դռնուիք:

ՓԱՅԼԱԿ.— Իսկ դուք ի՞նչպէս կը համարձակիք
Ամերիկայի պատուի հետ խաղալ: Գիտէ՞ք թէ ո՛րո՞ւ
հետ է որ կը խօսիք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Մոլսի՛՜...:

ՓԱՅԼԱԿ.— Մատա՛մ...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕԼ.— (Գիսակին, կիսաձայն) Սա մի
վտանգաւոր սխառացիա է:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— (Սիսակին, հեգնական) Կը տես-
նէ՞ք, մոլսի՛, ձեր պայուսակի օղային ճամբորդու-
թիւնը ի՞նչ հետեւանք ունեցաւ: Ամերիկայի եւ Ֆր-
անսայի միջեւ պատերազմը անխուսափելի կը դառ-
նայ...:

ՊԱՏԿԵՐ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Օր. Վարդենիկ, Տիկ. Արփենիկ

Օր. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մոլսի՛ Շահնազարօ՛ւ...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Սիսակ էֆէնտի...:

Երկուսն էլ ներս մտնելով՝ շփոթուած կանգնում
են պատի մօտ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Միայն դուք պահատ էիք
Հոս: Ըսէ՛ք, դուք ո՞վ էք: Ի՞նչ գործ ունիք իմ տան
մէջ:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Շահնագարովին, ցած) Վա՛յ, պա-
սո՛ւ...: Ամբողջ Հայ ազգը խայտառակ պիտի ըլլայ
այժմ...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Ցած) Այո՛, սա մի դարհու-
րելի կատաստրոֆ է դառնում: (Արագ մօտենալով
Օր. վարդենիկին, ցած) Ինձ համար մի կօլօսալ եր-
ջանկութիւն է ձեզ հանդիպել, սակայն ցաւում եմ որ
մենք յարմար հիւրեր չենք այստեղ, եւ աւելի լաւ
կը լինի որ զնանք մի պարտէզում նստենք եւ խօսենք
մեր...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ըսէ՛ք, ինչո՞ւ կը լռէք:
(Ոստիկանին) Կը տեսնէ՞ք, մուսիօ: Ինչպէս երկուքն
ալ շփոթուեցան: Բոլորը մէկ խումբ են: Բոլորը զիս
կողոսկտել կուզեն: Եկած են այս պարոններուն օդ-
նելու...:

ՍԻՍԱԿ.— (Զգոյշ փալուածֆով մօտենալով Տիկ.
Արփենիկին, ցած) Շատ անյարմար վայրկեանին Հոս
եկաք: Կը ցաւիմ...: Հոս փոքրիկ թիւրիմացութիւն
մը կայ, որ անշուշտ, ձեզի չի վերաբերիր...: Եթէ
կարելի է, (Բոլորովին ցած) Խուշիկս, տուն զնա՛,
եւ իրիկունը կուգամ քովդ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ըսէ՛ք, ինչո՞ւ կը լռէք:
Կը կարծէք չե՞մ հասկնար թէ ի՞նչ գաղտնի նպատա-
կով Հոս եկած էք: Պայուսակներ կը կախէք ու կը
փախի՞ր: Չէ՞ք ամչնար:

ԶԻԶԻ.— Չէ՞ք ամչնար:

ՄԻԱՍԻՆ.— (Ճշալով) Չէ՞ք ամչնար, չէ՞ք ամբը-
նար:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Օր. վարդենիկին) Ախր, ես

առաստիկ ամաչում եմ, եւ ուղում եմ որ գնանք այս-
տեղից:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Ոստիկանին) Ես կը պա-
հանջեմ, մուսի'օ, որպէսզի այս ազնուամայլ տիկին-
ներու անուներն ու հասցէները առնէք եւ անմիջա-
պէս ինձի յանձնէք: Կուղեմ ասոնց ինչ ըլլալը հաս-
տատել:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մատամ, ես ամենեւին չեմ
հասկնար թէ ի՞նչ կ'ըսէք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ըսածներս չէ՞ք հասկնար:
Իսկ հարիւր վաթսուն ֆրանք առնելի՞ք: Հիմա հաս-
կըցա՞ք: Չէ՞ք ամչնար:

ՁԻՁԻ.— Իսկ մեր խանութին պա՞րտքը: Մեր
երչիկները: Մեր հա՞ցը: Մեր պանի՞րը: Մեր գի-
նի՞ն: Չէ՞ք ամչնար:

ՄԻԱՍԻՆ.— (Ճշալով) Չէ՞ք ամչնար: Չէ՞ք ա-
մըչնար:

ՓԱՅԼԱԿ.— Վա՛յ, պապո՛...:

ՍԻՍԱԿ.— (Տիկ. Արփենիկին, ցած) Ի սէր Աս-
տուծոյ, հեռացէ՛ք: Այս կիներ խենթ մըն է եւ ոստի-
կանը եկած է որպէսզի հիւանդանոցը փոխադրէ...
ազմուկ կը հանէ... վտանգաւոր տեսակի խենթ մըն
է: Շուտ տուն գնա՛... կ'ազաչեմ...: Վերջը...
ամեն բան կը բացատրեմ քեզ...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ես բնաւ չեմ կրնար հասկը-
նալ, թէ հոս ի՞նչ կ'անցնի, կը դառնայ: Արփենի՛կ,
կարծեմ մենք երթանք: Ներքին խնդիրներ կան հոս,
որ մեզի չի վերաբերիր:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Ոստիկանին) Մուսի'օ, կը
պահանջեմ որպէսզի ասոնց բոլորին ալ անուներն ու
հասցէները առնէք եւ յանձնէք ինձ:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ի՞նչ նպատակով կը փափա-
քիք մեր անուները հասկնալ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Որպէսզի ձեր ինչ ըլլալը
գիտնամ: Հասկցա՞ք:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Իսկ ես կը խնդրեմ ինձ հետ
խօսած ատեն վայելուչ եղանակով խօսէք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Իսկ ես կը փափաքիմ ձեր
հասցէն ունենալ: Հասկցա՞ք: Պիտի հաստատեմ որ
դուք ալ ասոնց խումբէն էք եւ եկած էք օգնելու որ-
պէսզի սլաշուսակը սլատուհանէն կտրուէ:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ի՞նչ ըսել է այս ամենը:
Ձըլլա՞յ թէ...:

ՍԻՍԱԿ.— (Յաժ) Բան մը չկայ... Թեթեւ թիւր-
իմացութիւն մը...: Ինչպէս ըսի... խենթ մըն է...
եւ հիւանդանոց պիտի փոխադրենք զինք...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Եթէ անպայման մեր ո՛վ ըլ-
լալը կ'ուզէք գիտնալ, մատամ,— ուրեմն գիտցէ՛ք:
Մենք Փարիզի Տիկնանց Բարեսիրաց Միութեան վար-
չութեան անդամուհիներ ենք: Սա չափը կը բաւէ՞
ձեր հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Սիսակիւն) Տեսակ մը...
գէշ կ'ազատ կոր...:

ՍԻՍԱԿ.— Բան մը չկայ... բայց կ'աղաչեմ,
հեռացէ՛ք երկուքդ ալ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Յանկարծակի մեղմացած,
նստելով) Շատ աղէկ: Թող ատանկ ըլլայ: Ուրեմն
դուք բարեսիրական նպատակով եկած էք հոս:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Կրնայ ըլլալ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ինչո՞ւ չէք ընել: Ալ ինչո՞ւ
կ'ուշացնէք:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ի՞նչ բան: Ի՞նչ ըսել կ'ու-
զէք, մատա՛մ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Այն ըսել կ'ուզեմ, որ եթէ
բարեսիրութեան համար եկած էք՝ ինչո՞ւ բարեսի-
րութիւն չէք ընել, որ հաւատամ:

ՅՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ. — Ո՞վ կարիք ունի ձեր բարե-
սիրութեան:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ. — (Ձեռքով ցոյց տալով ներ-
կաների վրայ) Ասո՛նք, բոլորը: Վճարեցէ՛ք իրենց
սլարաքը, կ'ըմննայ, կ'երթայ: Ասկէ աւելի աղէկ
բարեսիրութի՞ւն:

ՓԱՅԼԱԿ. — Մատա՛մ, պատիւ կը պահանջեմ:
Ես ձեզ տալիք ծը ունի՞մ:

ՄԻՍԱՔ. — Ես ալ ոչ մէկ հաշիւ ունիմ ձեզ հետ,
մատա՛մ:

ՍԵՒԱԿ. — Կեանքիս մէջ ձեռք առնելիք, եւ
մանաւանդ տալիք չեմ ունեցած:

ԳԻՍԱԿ. — Ես ալ: Ոչ մէկ տալիք, եւ մանաւանդ
առնելիք չեմ ունեցած:

ՈՍՏԻԿԱՆ. — Մատա՛մ, դուք իրաւունք չունիք
կողմնակի անձանց ինքնասիրութեան դիպելու: Եթէ
ոեւէ մէկէն առնելիք ունիք՝ նախ հաստատեցէ՛ք ձեր
պահանջին օրինականութիւնը՝ այնուհետեւ միայն
կրնաք պատասխանատու անձէն պահանջել ձեր առ-
նելիքը:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ. — Իսկ ես կ'ըսեմ որ ասոնք
բոլորը պատասխանատու են (Սիսակի կողմը մատ-
նաւեցելով) այդ սլարոնի սլարաքին համար: Հասկը-
ցա՞ք: Ամենքը, ամենքը պատասխանատու են (Ճշա-
լով), բոլոր ուսանողները, բոլոր ոստիկանները, բո-
լոր դատաւորները (Փայլակի կողմ), նոյն իսկ Ամե-
րիկան ալ պատասխանատու է:

ՓԱՅԼԱԿ. — Ես Ամերիկայի անունով կը բողո-
քեմ, մատա՛մ:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ. — Տէ՛ր եմ Աստուած, կը մա-
րիմ կոր...:

ՄԻՍԱԿ. — Խնդրեմ, հանդարտուէ՛... (ցած)
ինքդ կը տեսնես որ խենթ ծըն է այս կիներ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Ճշալով) Եւ ամենէն չափ
(ցոյց տալով Օր. վարդենիկի եւ Տիկ. Արփենիկի
կողմ) ասանկ թռչնակները պատասխանատու են: Ե-
թէ ասոնք խելքէ չհանեն երիտասարդները՝ բնական
է որ ասանկ չարիքներ տեղի չեն ունենար:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մատա՛մ, դուք իրաւունք
չունիք ձեր պատուին դիպելու:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Ես բողոքում եմ: Դուք իրա-
ւունք չունէք այս օրիորդին անպատուելու:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Զըլլա՞յ թէ սիրուհիդ է,
կամ կինդ է, հէ՞:

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Սա իմ սիմպատիա է, մադամ
եւ երբ որոշում տայ անշուշտ իմ կինը կը լինի: Եւ
ես պահանջում եմ որ զգոյշ լինէք եւ իր ինքնասիրու-
թեան չդիպէք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Երբ որոշում տա՛յ...: Հէ՞:
Ես ալ ատենօք օրը հազար տեսակ որոշումներ կու-
տայի եւ հազար հատ քեզ պէս այծի գլուխներ մատ-
ներուս վրայ կը խաղցնէի...: Իսկ այժմ դրամս կու-
ղեմ (Աւելը շարժելով օդի մէջ) դրամս... եթէ
ոչ...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մենք երթանք, Արփե-
նիկ...:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— (Սիսակին) Երիտասարդ, եթէ
իրաւ տալիք ունէք այս տիկնոջ, խնդիրը կերպով մը
կարգադրեցէք, այս աղմուկին վերջ դնելով:

ՍԻՍԱԿ.— Ես... պիտի գիտնաք, մուսիօ՛, որ
միշտ ալ պարտաճանաչ գտնուած եմ, մանաւանդ ա-
սանկ մանր-մունր վճարումներու ատեն: Իսկ այս
յարգելի տիկնոջ հետ ունեցած հաշիւներուս մէջ
փոքրիկ յապաղում մը տեղի ունեցաւ բոլորովին ան-
կախ պատճառներէն, որոնք կրնային դիւրութեամբ
կարգադրուիլ, եթէ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ի՞նչ: Կէս տարի է ապառիկ
կ'ապրիք տանս մէջ, դրամ չէք տար, ասկէ զատ
փոխ դրամ կ'առնէք—եւ այդ ամենը փոքրիկ յապա-
ղո՞ւմ կը կոչէք:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— (Յատակի վրայից մի թուղթ
բարձրացնելով՝ ուշադրութեամբ կարդում է) Հը՛մ...
Հը՛մ...: Մատամ, կրանք վստահ ըլլալ որ այս երի-
տասարդը իրապէս նիւթական խիստ անձուկ վիճակի
մատնուած է: (Հագալով) Նոյն խիւղ իր մատանին դը-
րաւի դրած է (հագալով) քառասուն ֆրանքի... Հե-
տեւարար պիտի սպասէք իր տնտեսական դրութեան
բարուոքման...:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ի՞նչ...: Մատանին դրաւի
դրա՛ծ... (Նայելով Սիսակի ձեռքին) Ի՞նչ մատա-
նի՞ն...: Ա՛հ, Սիսակ էֆէնտի (մարելով) Սի-
սա՛կ...:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Գրկելով Տիկ. Արփենիկին)
Տէ՛ր ի՞նչ Աստուած... Ա՛հ...: Արփենի՛կ, ի՞նչ պա-
տահեցաւ քեզ: Արփենի՛կ...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Ոստիկանին) Սպասե՛մ,
չէ՛ք: Հազար տարի ե՞ւս սպասեմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— (Սեղանի վրայից մի գաւաթ առ-
նելով՝ ջուր է լեցնում արագ շարժումներով. Սիսա-
կին) Ի՞նչ կ'ընես, ախպա՛ր, փա՞յտ կտրեցար: Գոնէ
դաւաթ մը ջուր տուր... քու խուչիկին... ըսել կ'ու-
ղեմ տիկնոջդ, պէ՛ք...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Նկատելով անկողինը խառ-
նուած, ուռնալով) Աւազա՛կ, բաւական չէ որ դրամս
կուտէք, եւ սաւանս ալ կտոր կտոր ըրեր էք...:
Անխիղճ, անամո՛թ... (Աւելը Սիսակի գլխին իջեց-
նելով) Ահաւասիկ...:

ՍԻՍԱԿ.— (Ջանալով ազատուել) Մատա՛մ, կը
սխալիք... իրաւունք չունիք...:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Հարուածները տեղալով)
Ահա՛ քեզ իրաւունք, անսխտան, խարդախ... :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— Մաղամ, դուք իրաւունք չունէք աւելով որեւէ մէկին խփելու: Դա ցլլիլիղացի-
այի դէմ է:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ահա՛ քեզ ցլլիլիղացիա,
(Աւելը Շահնազարովի գլխին իջեցնելով):

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— (Ճշալով) Մատամ, դուք
իրաւունք չունիք այդ երիտասարդին զարկելու: Կը
բողոքեմ: Եւ դուք (Ոստիկանին) Մուսի՛օ, կը հա-
ճիք զսպել այդ կինը... :

ԶԻԶԻ.— Իսկ մեր երչիկնե՞րը, մեր հա՞ցը, մեր
գինի՞ն: Զէ՞ք ամչնար:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— (Օր. վարդենիկին) Ի՞նչ
ըսիր: Կը պաշտպանես, հա՞: Զըլլա՞յ թէ որոշում
տուիր ասոր հետ անմիջապէս սրահուելու: Հէ՞: Ա-
տա՞նկ է: Կ'ուզե՞ս հատ մըն ալ գլխուդ իջեցնեմ,
ճիշտ հոս աղուոր հարսնիք մը սարքեմ երկուքիդ հա-
մար:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Փորձէ՛ անդամ մը: Ես ալ
եղունքներովս այդ ճպոռտ աչքերդ կը փորեմ... :

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Մաղերէդ կը բռնեմ եւ այս
սրատուհանէն քեզ փողոցը կը նետեմ... :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ես ալ կօշիկս կը հանեմ եւ
այդ քօժաթէս քիթդ հաղարապատիկ կը կարծցնեմ:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Քիթս թօժաթէ՞ս եղաւ...
(յարձակելով) դուն... դուն... :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ.— (Առաջը կտրելով) Ես բողո-
քում եմ, մաղա՛մ: Դա, նորից ասում եմ, ցլլիլիղա-
ցիայի դէմ է:

ՈՍՏԻԿԱՆ.— (Արագ խլելով աւելը) Մատա՛մ,
հանդարտուեցէ՛ք, եթէ ոչ կը ձերբակալում ձեզ եւ
ոստիկանատունը կ'առաջնորդեմ:

ՓԱՅԼԱԿ.— Վա՛յ, աղապո՛ւ... չօսականի կատողած
չուն ըլլայ կարծես... :

ՄԻՍԱՔ.— Մենք կը բողոքենք այդ կնոջ
դէմ... :

ՍԵՒԱԿ.— Պատիւ կը պահանջենք... :

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Ի՞նչ... պատուի անունով
կը խօսիք... :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— (Սքափուած, տկար ձայ-
նով) Վարդենի՛կ, ա՛ռ քսակս եւ վճարէ թէ սենեա-
կին եւ թէ երչիկներուն հաշիւը... : Մէջը բաւա-
կանաչափ դրամ կայ... կը բաւէ... (Ոտքի ելնելով՝
Սիսակի քեւի տակ) Եւ կ'ուզեմ անձիջապէս եր-
թանք... անձիջապէս... Հասկցա՞ր... : Պարզապէս
կը ճաթիմ կոր... ասանկ անախորժութեան կեանքիս
մէջ չէի հանդիսւած... :

ՍԻՍԱԿ.— Ես... իրաւ որ կ'ամչնամ... : Կը
ներես, անշուշտ... : Երբ չըջանաւարտ ըլլամ, բնա-
կան է որ երախտաւարտ պիտի ըլլամ... եւ...
եւ... :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ.— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ: Հասկցա՞ր:
Ճիշտ այս իրիկուն չըջանաւարտ կ'ըլլանք երկուքս
ալ: Ա՛լ չեմ կրնար սպասել: Պարզապէս կը խենթնամ
կոր: Հասկցա՞ր: Երթանք, անձիջապէս Վռամչապուհ
տէր պապան գտնենք եւ ամեն բան թող լմննայ... :
Ասանկ բաներուն ալ վերջ կ'ըլլայ... : Տէ՛ր իմ Աս-
տուած, չանթան պատուհանէն կախե՛լ... ատանկ
բան ո՞վ լսած է:

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Մատամ, առէք ձեր դրամը:
Այլեւս պահանջ մը ունի՞ք:

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ.— Այո՛, սաւանին արժէքը...
հինգ ֆրանք... :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ.— Ահաւասիկ: Եղա՞ւ: (Զիզի-
իմ) Առէ՛ք ձեր դրամը: Այլեւս պահանջ ունի՞ք:

ԶԻԶԻ. — Ո՛ր :

ՈՍՏԻԿԱՆ. — Կարծեմ պաշտօնս լմնցաւ : (Սիսա-
կիին) Երիտասարդդ, չեմ ուզեր ձեզ այլեւս հետա-
պընդել : Զանաքէք, սակայն, ձեր պայտասակներուն
այլեւս օդանաւի պաշտօն չյանձնել : Ատի՛օ (Դուրս
է գնում) :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ. — (Մատամ կուկուրին եւ Զի-
գիին) Այժմ կարգը ինձի կուգայ որ ըսեմ : Այս բոլոր
խայտառակութիւններուն համար չէ՞ք ամչնար :

ՄԱՏԱՄ ԿՈՒԿՈՒ. — Իսկ դուք չէ՞ք ամչնար որ
քիթս թօմաթէս կը կոչէք :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ. — Զէ՞ք ամչնար .

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ. — Վարդենիկ, կը բաւէ եղածը :
Պարզապէս կը ճաթիմ կոր : Երթա՛նք : Աճեն բան
լմնցնելու է այսօր, այս իրիկուն իսկ : Ուր որ ալ
ըլլայ, Վռամչապուհ տէր-պապան գտնելու ենք : Եր-
թա՛նք . . . :

ՄԻՍԱՔ. — Ուրեմն հարսնիք պիտի վայելենք :
Կեցցե՛ն հարսն ու փեսան . . . :

ՓԱՅԼԱԿ. — Կեցի՛ր, ախպա՛ր, ի՞նչ կը բառան-
չես անօթի հորթի պէս : Նախ թող ամուսնանան,
վերջը ամէնքս կեցցէ կը պոռանք :

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ. — Երթա՛նք : Վարդենի՛կ :

ԳԻՍԱԿ. — (Սեւակին) Սիսակին բաղդը կը բանի
կոր : Այժմ կրնայ շրջանաւարտ ըլլալ . . . :

ՓԱՅԼԱԿ. — Շո՛ւր : Ինչո՞ւ չըլլայ :

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ. — Երթա՛նք, մուսիօ ՇաՀնա-
ղարօվ : Արաիենիկը որոշում տուաւ անմիջապէս ա-
մուսնանալու եւ անշուշտ ամենքս հիւր պիտի ըլլանք
հարսանեկան խնճոյքին :

ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎ. — (Հառաչանով) Այո՛, ես էլ
եմ զգում որ այդպիսի բան պատահեց . . . : (Ցած)
Եթէ դուք եւս այդպիսի մի որոշում տաք . . . : Մենք

կարող ենք մեր արտերի կօօպերացիայով մի իդիլիա-
կան կեանք ստեղծել . . . :

ՄԻՍԱՔ. — Հարսնի՛ք, հարսնի՛ք . . . հա՛, հա՛,
հա՛ . . . :

ՍԵՒԱԿ. — Ուրե՞մն . . . աղէկ պիտի ուտենք,
չէ՞ . . . :

ԳԻՍԱԿ. — Ի՞նչ: Հասկա չպիտի՞ խմենք:

ՓԱՅԼԱԿ. — Ախպա՛ր, չէ՞ք տեսներ: Մէկի
փոխարէն երկու հարսնիք պիտի ունենանք: (Բոլորը
դուրս են գնում բացի Մատամ Կուկուից եւ Զիգիից):

ՕՐ. ՎԱՐԴԵՆԻԿ. — (Միևակ, դրան մօտ) Մա-
տա՛մ, չէ՞ք ամչնար:

ՏԻԿ. ԱՐՓԵՆԻԿ. — Զէ՞ք ամչնար:

ՄԻՍԱԿ. — Մատա՛մ . . . չէ՞ք . . .

ՓԱՅԼԱԿ. — Մատա՛մ. ես Ֆրանսայի փոխարէն
կ'ամչնամ:

Վ Ե Ր Զ

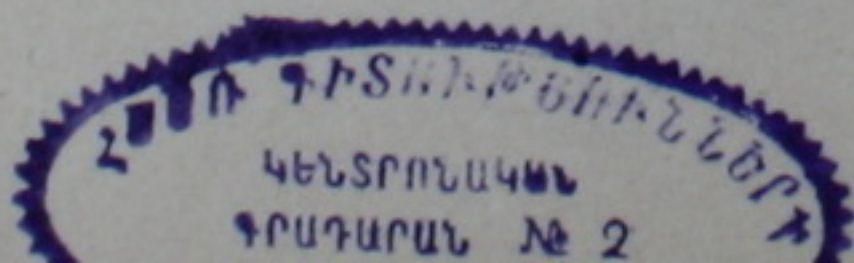
ՇԱՀՆԱԶԱՐՕՎԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

- ԱԲՍՈՒՐԴ—Անհեթեթ, անհեթեթութիւն։
- ԱԳՐԵՍԻՎ—Յարձակողական։
- ԱԿՏԻՎ—Դրական, ներգործական։
- ԱՄԲԻՑԻԱ—Պատուոյ իղձ, փառասիրութիւն։
- ԱՆԱԼԻԶ—Վերլուծում, տարրալուծում։
- ԱՆԿՈՆՏՐՕԼ—Անսանձ, հսկողութիւնից զերծ։
- ԱՏՄՕՍՖԵՐԱ—Մթնոլորտ, միջավայր։
- ԱՐԻՍՏՕԿՐԱՏ—Ազնուական։
- ԱԻԱՆՏԻԻՐԻՍ—Արկածախնդիր, բախտախնդիր։
- ԲԱԼԼԱՍ—Աւելորդ ծանրութիւն։
- ԴԵՄՕԲԱԼԻԶԱՅԻԱ—Բարոյալքում։
- ԴԻՊԼՕՄԱՏԻԱ—Դիւանադիւտութիւն։
- ԴԻՍՏՐՈԿԵԻԱ—Կործանում, քայքայում։
- ԶԱԼ—Սրահ։
- ԷԼԷՄԷՆՏ—Տարր։
- ԷԿՈՆՕՄԻԱ—Տնտեսութիւն, խնայողութիւն։
- ԷՄԱՆՍԻՊԱՅԻԱ—Ազատագրութիւն։
- ԷՄՊԵՐԱՏՐԻՎ (Իմպերատրիս)—Հրամայական։
- ԷՄՊՈԻԼԱ (Իմպուլս)—Մղում, ազդում։
- ԷՊԻԶՕԴ—Միջադէպ։
- ԷՊԻՏԷԹ—Ածական, ծաղրանուն։
- ԷՎՕԼՒԻՅԻԱ—Բարեշրջում, բարեփոխում։
- ԷՏԻՔԱԿԱՆ—Բարոյադիտական։
- ԷՔՍՊԼՈՒԱՏԱՅԻԱ—Շահագործում։
- ԺՈՒԼԻԿ—Խորդախ, սրիկայ, չարահնի։
- ԻԴԷԱ—Գաղափար։
- ԻԴԵԱԼԻՅԱԿԱՆ—Հովուերդական, բանաստեղծական։
- ԻԴԻՕՏ—Ապուշ։
- ԻՄՊԵՐԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ—Նուաճողական, աշխարհակալական։
- ԻՆԴԻՎԻԴՈՒՈՒՄ Անհատ։
- ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱ—Արդիւնագործութիւն։
- ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՅԻԱ—Մտաւորականութիւն, կրթութեամբ զարգացած։
- ԼԵԳԵՐՆ—Զօրախումբ, հռոմէական զունդ։

ԱԻԲԵՐԱԼ—Աղատածիտ, աղատալիան։
 ԱՐԱԿՏԵՐԻՍՏԻԿԱ—Նկարագիր, բնութ։
 ԱՌԻԼԻԳԱՆ—Ամբոխավար, ամբոխակին։
 ԿԱՏԱՍՏՐՕՅ—Դժբախտութիւն, աղէտ։
 ԿԼՈՒԲ—Ակումբ։
 ԿՈՒԼՏՈՒՐԱ—Մշակութ։
 ԿՐԻՋԻՍ—Ճշնաստ։
 ԿՐԻՏԻԿԱ—Քննադատութիւն։
 ԿՕԼԼԵԳԻԱԿԱՆ—Դպրոցական, ընկերակին։
 ԿՕԼՕՆԻԱ—Գաղութ։
 ԿՕԼՕՍԱԼ—Հսկայական, վիթխարի։
 ԿՕԿՕՏ—Կիսաշխարհիկ կին։
 ԿՕՄԲԻՆԱՅԻԱ—Համադրութիւն։
 ԿՕՄԵԴԻԱՆՏ—Կատակարան, ծաղրածո։
 ԿՕՆՍԵՐՎԱՏԻՎ—Պաշտպանողական։
 ԿՕՆՖԵՐԵՆՑԻԱ—Ժողով, համադրումար։
 ԿՕՍՄՕՊՕԼԻՏԱԿԱՆ—Աշխարհաքաղաքացիական։
 ԿՕՕՊԵՐԱՅԻԱ—Համադրութեան կցութիւն։
 ՄԱԽՆԱՅԻԱ—Մեքենայութիւն։
 ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱ—Գործարանային արտադրութ։
 ՄԱՍՍԱ—Ձանդում։
 ՄԱՔՍԻՄՈՒՄ—Առաւելագոյն։
 ՄԵՏԱՄՕՐՅՕԶ—Այլակերպութիւն, կերպարանափոխում։
 ՄԻՆԻՄՈՒՄ—Նուազագոյն։
 ՄԻՐԱԺ—Յնորք, տեսողական սլաքանք։
 ՄԻՍՍԻԱ—Պաշտօն, առաքելութիւն։
 ՄՕՄԷՆՏ—Վայրկեան։
 ՄՕՐԱԼ—Բարոյական, բարոյականութիւն։
 ՆԵԳԱՏԻՎ—Ժխտական, բացասական։
 ՆԱԻՎ—Միամիտ։
 ՆԱՅԻՕՆԱԼԻՍՏ—Ազգայնական։
 ՊԱԼԻԱՏԻՎ—Կիսամիջոց, մեղմիչ սլաքազայ։
 ՊԱՍՍԻՎ—Կրակոտական։
 ՊՐԱԿՏԻԿԱԼ—Գործնական։
 ՊՐԵՍՏԻժ—Վարկ։
 ՊՐԻՄԻՏԻՎ—Նախնական, վայրենի։
 ՊՐՕԲԼԷՄ—Խնդիր, առաջադրութիւն։
 ՊՐՕԳՐԵՍԻՍՏ—Առաջադէմ։

ՊՐՕԴՈՒԿՏԻՎ—Արտագրող:
 ՊՐՕՖԵՍԻԱ—Արհեստ, զբաղում:
 ՊՕԶԻՏԻՎ—Դրական:
 ՊՕԷՄԱ—Բանաստեղծական քերթուած:
 ՍԱԶԵԼ—Յարմարուել, վայելել:
 ՍԻՄՊԱՏԻԱ—Համակրանքի առարկայ, սիրուհի:
 ՍԻՒՐՊՐԻԶ—Անակընկալ:
 ՍԻՏՈՒԱՅԻԱ—Դրութիւն, կացութիւն:
 ՍՖԷՐԱ—Միջավայր, շրջանակ:
 ՎՈՒԼԳԱՐ—Վարնոց, փողոցային:
 ՏԵՄՊԵՐԱՄԷՆՏ—Նկարագիր, ներքին խառնուածք:
 ՏԵՆԴԵՆՑԻԱ—Հակամիտութիւն, հակում:
 ՏԵՐՄԻՆ—Ոսք, ոճ, անուն:
 ՏՐԱԳԵԴԻԱ—Ողբերգութիւն:
 ՐԷԱԼ—Իրական:
 ՑԵՆՏՐԱԼԻԶԱՅԻԱ—Կենտրոնացում:
 ՑԻՎԻԼԻԶԱՅԻԱ—Բաղաքակրթութիւն:
 ՕՊՏԻՄԻՍՏ—Լաւատես:
 ՖԱԶԻՍ—Փոխանցման շրջան:
 ՖԱԿՏՕՐ—Ազդակ, դործօն:
 ՖԻԶԻՕՆՕՄԻԱ—Կերպարանք, դիմագիծ:
 ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ—Դրամական, ելեւծտական:
 ՖՈՒՆԿՑԻԱ—Գործողութիւն, արարք:
 ՖՕՐՄԱԼԻԶՄ—Ձեւականութիւն:

A $\frac{11}{29603}$